NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS DEPARTAMENTAS

PSICHOAKTYVOSIOS MEDŽIAGOS:
tendencijos ir pokyčiai
2026 m.

Turinys

I. NACIONALINĖ DARBOTVARKĖ, SKIRTA NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS, VARTOJIMO PREVENCIJOS IR ŽALOS MAŽINIMO KLAUSIMAIS.....4
II. PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PAPLITIMAS.....5
2.1. Alkoholio vartojimo tendencijos..... 5
2.2. Tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių vartojimo tendencijos.....9
2.3. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo tendencijos.....12
2.4. Naujų psichoaktyviųjų medžiagų (NPS) situacija.....16
III. PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PADARINIAI SVEIKATAI.....18
3.1. Alkoholio vartojimo padariniai sveikatai.....18
3.1.1. Sergamumas.....18
3.1.2. Apsinuodijimai ir mirtingumas.....20
3.1.3. Kita informacija, susijusi su alkoholio vartojimo padariniais.....23
3.2. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo padariniai.....25
3.2.1. Apsinuodijimai ir mirtingumas.....25
3.2.2. Užkrečiamosios ligos.....29
3.3. Tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių vartojimo padariniai.....31
3.3.1. Apsinuodijimai dėl tabako ir (ar) nikotino vartojimo.....31
IV. PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PREVENCIJA IR GYDYMAS..... 33
4.1. Savivaldybių vykdomos prevencijos priemonės.....33
4.2. Tikslinės psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonės vaikams ir jaunimui..... 35
4.3. Priklausomybių gydymo ir pagalbos paslaugos.....36
4.4 Kitos taikomos prevencinės ir gydymo priemonės.....40
V. PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO SITUACIJOS VERTINIMAS.....42
5.1. Alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų Lietuvos mokyklose tyrimas ESPAD..... 42
5.2. Europos miestų nuotekų tyrimas..... 45
5.3. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų likučių panaudotuose švirkštuose tyrimas ESCAPE.....46
VI. PSICHOAKTYVIŲ MEDŽIAGŲ RINKA BEI APYVARTA.....48
6.1. Neteisėta rinka, tiekimas ir nusikalstamumas..... 48
6.2. Teisėta apyvarta, licencijavimas ir kontrolė..... 54

ĮVADAS

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas ir jų sukeliamos pasekmės asmens sveikatai, socialinei aplinkai bei visuomenės saugumui išlieka viena svarbiausių visuomenės sveikatos ir socialinės politikos problemų Lietuvoje. Šios problemos sudėtingumas lemia poreikį įgyvendinti integruotą, nuoseklią ir pagrįstą politiką, apimančią visas pagrindines intervencijų sritis – nuo prevencijos iki žalos mažinimo.

Lietuvos situacijos analizė psichoaktyviųjų medžiagų pasiūlos ir paklausos srityse grindžiama informacija, kurią daugybę metų Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento komanda renka iš įvairių valstybės ir savivaldybių institucijų, ją apibendrina, analizuoja ir vertina Europos bei pasaulio kontekste. Prie šio proceso prisideda sveikatos priežiūros, teisėsaugos, švietimo ir kitos valstybės institucijos bei organizacijos, nes psichoaktyviųjų medžiagų problematika yra kompleksinė ir reikalaujanti tarpžinybinio bendradarbiavimo.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento metinėje ataskaitoje „Psichoaktyviosios medžiagos: tendencijos ir pokyčiai 2026 m.“ pateikiami naujausi turimi duomenys apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimą, jų poveikį asmens ir visuomenės sveikatai, kriminalinius aspektus bei sveikatos priežiūros paslaugų teikimo tendencijas.

I. NACIONALINĖ DARBOTVARKĖ, SKIRTA NARKOTIKŲ, TABAKO IR ALKOHOLIO KONTROLĖS, VARTOJIMO PREVENCIJOS IR ŽALOS MAŽINIMO KLAUSIMAIS

Lietuvos Respublikos Seimas 2023 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. XIV-1982 patvirtino Nacionalinę darbotvarkę narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų (toliau – Nacionalinė darbotvarkė). Nacionalinė darbotvarkė yra skirta užtikrinti koordinuotą kompleksinę valstybės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos, žalos mažinimo politiką, jos tęstinumą, įgyvendinimo kontrolę bei stebėseną.

Strateginis Nacionalinės darbotvarkės tikslas – sukurti sveikesnę ir saugesnę visuomenę, kurioje siekiama kiekvienam žmogui padėti išvengti alkoholio, tabako ir narkotikų daromos žalos ar ją sumažinti, taip pat sudaromos galimybės rūpintis savo, šeimos ar bendruomenės narių sveikata, socialine ir ekonomine gerove.

Išsamesnė informacija apie Nacionalinę darbotvarkę pateikiama Nacionalinės darbotvarkės narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės, vartojimo prevencijos ir žalos mažinimo klausimais iki 2035 metų įgyvendinimo 2024–2026 metų plano 2025 m. ataskaitoje[1].

[1] https://ntakd.lrv.lt/public/canonical/1776762724/1801/2025%20m%20ND%20ataskaita_FIN.pdf

II. PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PAPLITIMAS

2.1. Alkoholio vartojimo tendencijos

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento (toliau – NTAKD) 2026 m. užsakymu vykdytas psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo bendrojoje populiacijoje tyrimas* atskleidė, kad Lietuvoje nuo 2004 m. per paskutiniuosius 12 mėnesių alkoholinių gėrimų vartojimo paplitimas sumažėjo nuo 85,1 % (2004 m.) iki 74,8 % (2026 m.), o vartojimas per paskutiniąsias 30 dienų sumažėjo nuo 67,8 % (2004 m.) iki 57,5 % (2026 m.) *(žr. 1 pav.)*. Nepaisant to, žalingas alkoholio vartojimas tam tikrose gyventojų grupėse išlieka reikšminga visuomenės sveikatos problema. Alkoholio vartojimas išlieka paplitęs labiau tarp vyrų nei tarp moterų *(žr. 2 pav.)*.

*Tyrimas atliktas 2026 m.; rezultatai pateikiami 2025 m. ataskaitoje, siekiant atspindėti naujausią situaciją.

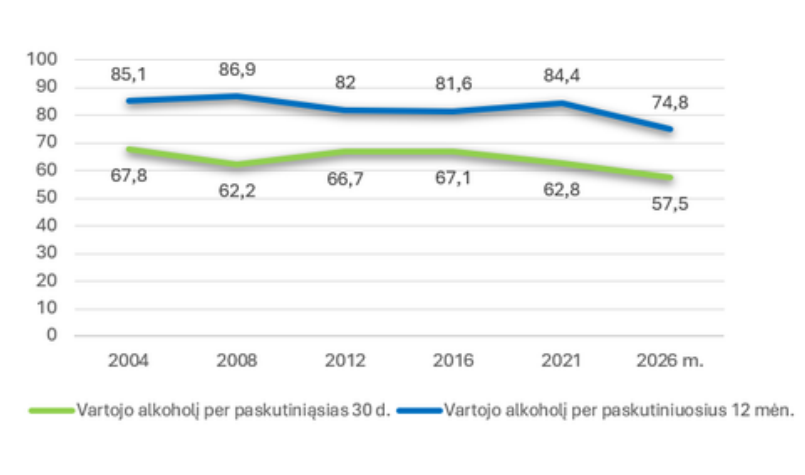

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo tyrimo duomenys

1 pav. Alkoholinių gėrimų vartojimo paplitimas Lietuvoje, 2004–2026 m. (%).

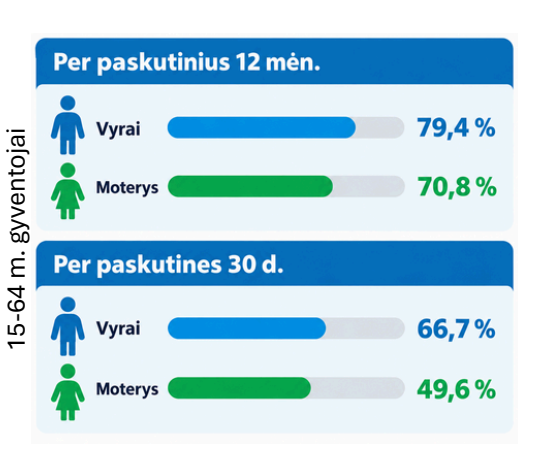

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo tyrimo duomenys

2 pav. Alkoholinių gėrimų vartojimo paplitimas tarp 15–64 metų gyventojų Lietuvoje pagal lytį, 2026 m. (%).

Pažymėtina, kad 2026 metais užfiksuotas alkoholio vartojimo lygis yra mažiausias nuo 2004 metų, o tai rodo ilgalaikę vartojimo mažėjimo tendenciją.

Valstybės duomenų agentūra kasmet apskaičiuoja legalaus alkoholio suvartojimą. Legalaus alkoholio suvartojimas – tai mažmeninėje prekyboje ir maitinimo įmonėse įsigytų alkoholinių gėrimų kiekis litrais, įvertinus į Lietuvą atvykusių turistų ir į užsienį išvykusių Lietuvos gyventojų įsigytą alkoholį, perskaičiuotas į absoliutų alkoholį (100 %) ir tenkantis vienam gyventojui arba vienam 15 metų ir vyresniam gyventojui. Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2025 m. vienam 15 metų ir vyresniam šalies gyventojui teko 10,2 litro suvartoto absoliutaus alkoholio *(žr. 3 pav.)*. Vertinant 2012–2025 m. periodą, galima matyti legalaus alkoholio suvartojimo tendencijos mažėjimą.

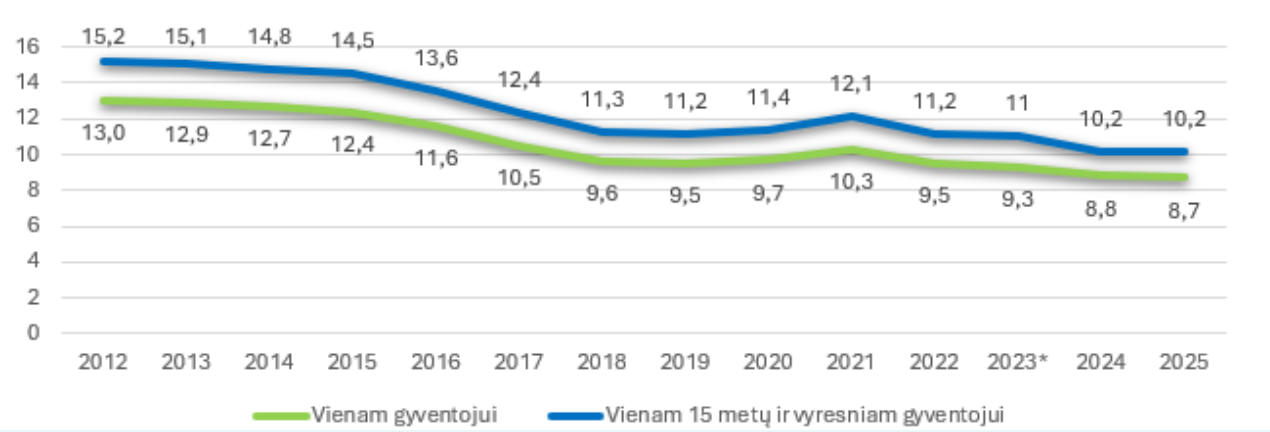

Valstybinės duomenų agentūros duomenys

3 pav. Legalaus alkoholio suvartojimas 2012–2025 m. (litrai absoliutaus (100 %) alkoholio).

Analizuojant alkoholinių gėrimų kainų pokyčius 2024–2025 m., nustatyta, kad 2025 m. alkoholinių gėrimų kainos didėjo visose kategorijose *(žr. 1 lentelę)*.

1 lentelė. Kai kurių legalių alkoholinių gėrimų vidutinės mažmeninės kainos, eur, 2024–2025 m.

Alkoholiniai gėrimai	Matavimo vienetas	Vidutinė mažmeninė kaina		Procentinis pokytis
		2024 m.	2025 m.	
Lietuvoje gaminama degtinė, 40 % alk.	1 l	19,34	21,26	**9,93 %**
Importinė degtinė, 40% alk.	1 l	22,08	23,51	**6,5 %**
Likeris 20-40 % alk.	1 l	26,20	28,31	**8,1 %**
Brendis, 38 % alk.	1 l	22,17	23,95	**8,0 %**
Trauktinė 36-43 % alk.	0,5 l	10,73	11,98	**11,6 %**
Lietuvoje gaminamas alus, be taros vertės	0,5 l	1,38	1,49	**8,0 %**
Putojantis vynuogių vynas	0,75 l	6,24	6,64	**6,0 %**
Vaisių vynas	0,7 l	4,91	5,34	**8,1 %**

Valstybinės duomenų agentūros duomenys

Pastaba. *Valstybės duomenų agentūra statistinius duomenis apie mažmenines kainas renka siekdama apskaičiuoti bendrą vartotojų kainų ir atskirų vartojimo prekių ir paslaugų grupių kainų pokyčius, o ne nustatyti vidutinį kainų lygį. Todėl, dalinant kainą iš kainos, jų pokytis gali nesutapti su apskaičiuotu kainų pokyčių dėl tyrime taikomų tam tikrų statistinių skaičiavimo metodų.*

Analizuojant alkoholinių gėrimų pardavimo pokyčius 2024–2025 m., nustatyta, kad 2025 m. išaugo vyno, kitų fermentuotų gėrimų (> 8,5 % alk. tūrio) ir etilo alkoholio pardavimo apimtys *(žr. 2 lentelę)*.

2 lentelė. Alkoholinių gėrimų pardavimai ir įplaukos, gautos už juos, pagal atskiras alkoholinių gėrimų rūšis 2024–2025 m.

Alkoholinių gėrimų rūšis	Parduota alkoholinių gėrimų, tūkst. dekalitrų		Įplaukos, gautos iš surinktų akcizų (tūkst. eurų)		Parduotų alkoholinių gėrimų pokytis
	2024 m.	2025 m.	2024 m.	2025 m.	
Vynas ir kiti fermentuoti gėrimai (≤ 8,5 % alk. tūrio)	1 539	1 359	16 776	17 352	↓
Vynas ir kiti fermentuoti gėrimai (> 8,5 % alk. tūrio)	2 008	2 112	45 713	53 829	↑
Tarpiniai produktai (≤ 15 % alk. tūrio)	67	49	1 578	1 447	↓
Tarpiniai produktai (> 15 % alk. tūrio)	113	98	3 777	3 669	↓
Etilo alkoholis	3 273	3 485	296 344	322 292	↑
Alus	24 926	22 754	119 610	126 810	↓

Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenys

Pažymėtina, kad 2025 m., lyginant su 2024 m., nežymiai sumažėjo alaus suvartojimas – nuo 39 % iki 38 % ir nežymiai padidėjo stipriųjų gėrimų suvartojimas – nuo 43 % iki 44 % (*žr. 4 pav.*).

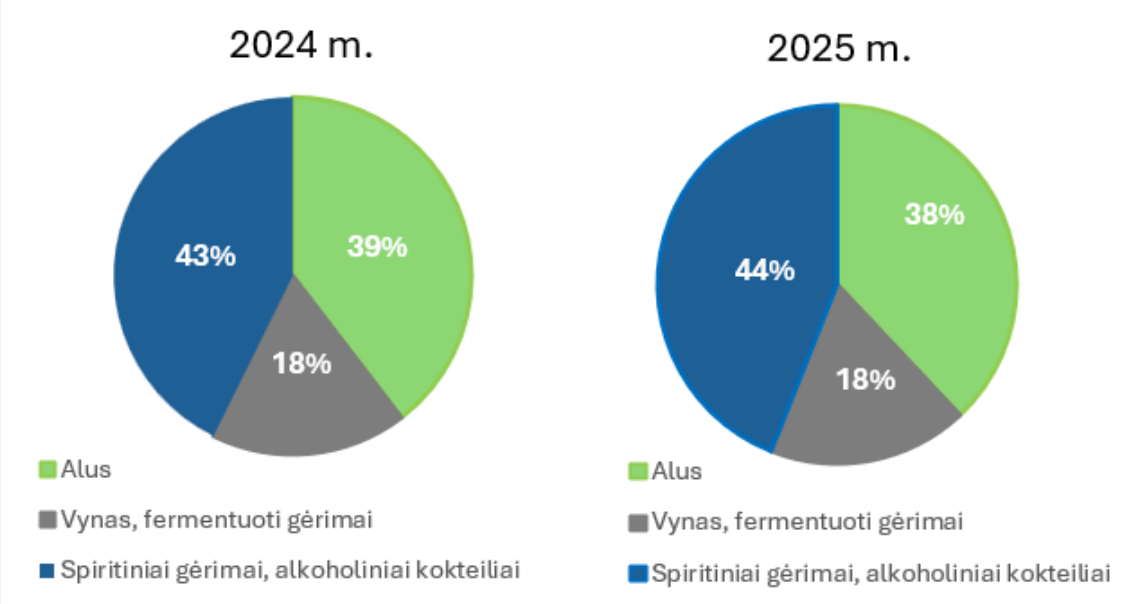

Valstybinė duomenų agentūros duomenys

4 pav. Legalaus absoliutaus (100 %) alkoholio suvartojimas vienam 15 metų ir vyresniam gyventojui pagal alkoholio rūšis (%) 2024–2025 m.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) 2025 m. paskelbtais duomenimis, 2021 m. alkoholio suvartojimas Lietuvoje buvo vienas didžiausių tarp EBPO šalių narių ir šalių kandidačių, tačiau 2023 m. duomenys rodo, jog alkoholio suvartojimas sumažėjo. Be to, Lietuva pasižymėjo ir kaip labiausiai alkoholio suvartojimą sumažinusi šalis. Tam įtakos galėjo turėti taikomos prevencinės priemonės, tokios kaip alkoholio kainų padidėjimas, griežtesni prekybos ribojimai bei didesnis visuomenės informuotumas apie alkoholio žalą. Iš visų EBPO šalių Lietuvoje buvo nustatytas didžiausias alkoholio suvartojimo mažėjimas – net 3,7 l vienam 15 metų ir vyresniam gyventojui (nuo 14,7 l 2011 m. iki 11 l 2023 m.)[2].

[2] *https://www.oecd.org/en/publications/health-at-a-glance-2025_8f9e3f98-en/full-report/alcohol-consumption_f009f222.html*

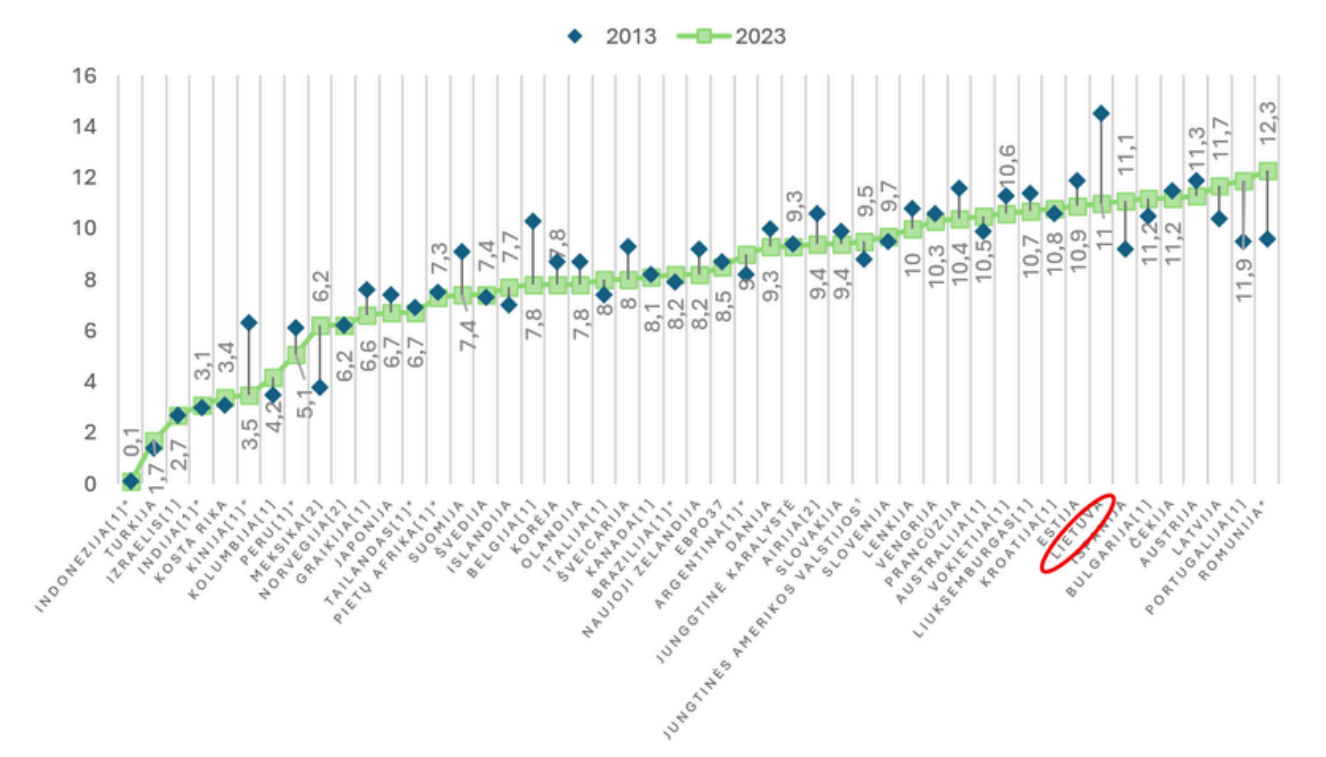

EBPO duomenys

4 pav. Bendras alkoholio suvartojimas tarp 15 metų ir vyresnių gyventojų 2023 m. ir 2013 m. (arba artimiausiais metais).

[1] 2022 m. duomenys; [2] 2024 m. duomenys. *šalis kandidatė / partnerė.

Pastaba: *Pažymėtina, kad pagrindiniai duomenys paskelbti 2025 m. ir atspindi 2023 m. ir 2013 m. situaciją, tačiau kai kurių šalių atveju naudojami 2022 m. arba 2024 m. duomenys.*

Su Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo Lietuvoje 2004-2026 m. ataskaita plačiau galima susipažinti NTAKD svetainėje[3].

Tendencijos:

- Lietuvoje nuo 2004 m. per paskutiniuosius 12 mėnesių alkoholinių gėrimų vartojimo paplitimas sumažėjo nuo 85,1 % (2004 m.) iki 74,8 % (2026 m.), o vartojimas per paskutiniąsias 30 dienų sumažėjo nuo 67,8 % (2004 m.) iki 57,5 % (2026 m.)
- Alkoholio vartojimas išlieka paplitęs labiau tarp vyrų.
- Legalaus alkoholio suvartojimo mažėjimas – nuo 15,2 litro (2012 m.) iki 10,2 litro (2025 m.) absoliutaus alkoholio vienam 15 metų ir vyresniam gyventojui.
- Stebimas vartojimo mažėjimas galėjo būti susijęs su didėjančiomis alkoholio kainomis ir sugriežtintais prekybos laiko ribojimais, alkoholio reklamos draudimu ir minimalaus amžiaus, nuo kurio galima įsigyti alkoholio, padidinimas. Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) vertinimu, šių priemonių įgyvendinimas Lietuvoje prisidėjo prie alkoholio vartojimo ir su alkoholiu susijusios žalos mažinimo[4,5].

---

[3] *https://ntakd.lrv.lt/public/canonical/1789453697/1925/Psichoaktyvi%C5%B3j%C5%B3%20med%C5%BEiag%C5%B3%20vartojimo%20paplitimo%20Lietuvoje%202026%20metais%20tyrimo%20pristatymas.pdf*

[4] *https://www.who.int/about/accountability/results/who-results-report-2020-mtr/country-story/2023/implementing--best-buy--alcohol-control-policies-in-lithuania-leads-to-decreases-in-mortality-and-improved-public-health*

[5] *https://www.who.int/europe/news/item/21-05-2025-too-cheap-to-ignore---who-helps-countries-reduce-alcohol-harm-through-taxation-and-pricing-policies*

2.2. Tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių vartojimo tendencijos

Europoje tabako vartojimas yra labai paplitęs: tabaką vartoja apie ketvirtadalis suaugusiųjų ir daugiau nei dešimtadalis paauglių, o pagal šį rodiklį Europa yra antra tarp PSO regionų[6].

Remiantis 2026 m. psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo bendrojoje populiacijoje tyrimo duomenimis*, 73,3 % 15–64 m. amžiaus Lietuvos gyventojų bent kartą gyvenime yra vartoję tabako gaminius, per paskutiniuosius 12 mėnesių – 49,3 % gyventojų, per paskutiniąsias 30 dienų – 44,5 %. Nuo 2004 m. nors kartą gyvenime rūkiusiųjų skaičius išaugo nuo 65,8 % iki 73,3 %. Išaugo skaičius ir per paskutiniuosius 12 mėnesių ir per paskutiniąsias 30 dienų rūkiusių gyventojų dalis *(žr. 6 pav.)* Bendrai vertinant per dieną surūkomų cigarečių skaičių, 2004–2026 m. stebima mažėjimo tendencija. Rūkymas buvo labiau paplitęs tarp vyrų nei tarp moterų *(žr. 7 pav.)*.

*Tyrimas atliktas 2026 m.; rezultatai pateikiami 2025 m. ataskaitoje, siekiant atspindėti naujausią situaciją.

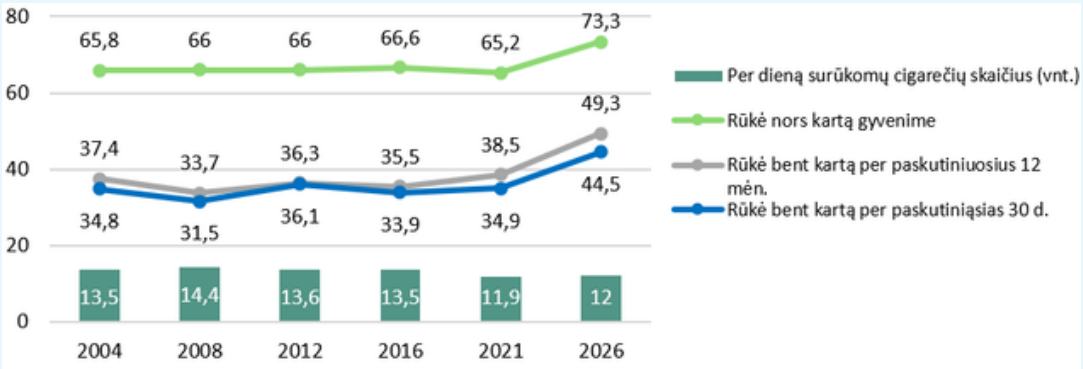

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo tyrimo duomenys

6 pav. Rūkymo paplitimas tarp 15–64 m. Lietuvos gyventojų (%) ir rūkančių gyventojų per dieną surūkomų cigarečių skaičiaus vidurkis (vnt.) 2004–2026 m.

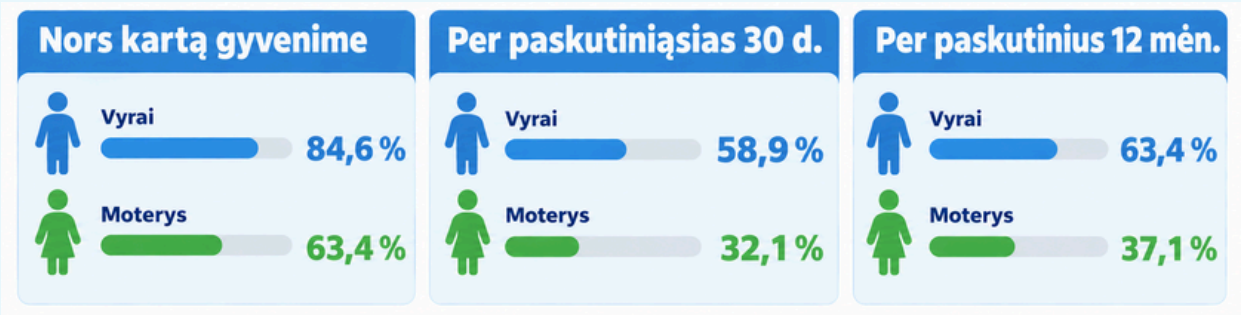

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo tyrimo duomenys

7 pav. Tabako gaminių vartojimo paplitimas tarp 15-64 metų gyventojų Lietuvoje pagal lytį, 2026 m. (%)

6 *https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/tobacco*

Palyginus 2021 m. ir 2025 m. tyrimo duomenis, stebima teigiama rūkymo metimo tendencija. Nors rūkančiųjų, kurie yra bandę mesti rūkyti, dalis šiek tiek sumažėjo nuo 73,2 % iki 72,3 %, sėkmingai metusių rūkyti dalis padidėjo nuo 38,3 % iki 42,5 %. Tai rodo, kad nors bandymų mesti rūkyti skaičius reikšmingai nepadidėjo, daugiau žmonių sėkmingai metė rūkyti.

Analizuojant duomenis, matomi atskirų produktų vartojimo skirtumai tarp amžiaus grupių. Tabako cigaretės, cigarai, pypkės yra gerokai populiaresni tarp vyresnių respondentų: per paskutiniąsias 30 dienų cigaretes rūkė 33,3 % 35–64 metų amžiaus grupės respondentų *(žr. 8 pav.)*. Elektronines cigaretes per paskutiniąsias 30 dienų rūkė 28,3 % 15–34 metų amžiaus grupės respondentų ir tik 7,4 % 35–64 metų amžiaus grupės atstovų. Panaši tendencija matoma ir kaitinamojo tabako atveju.

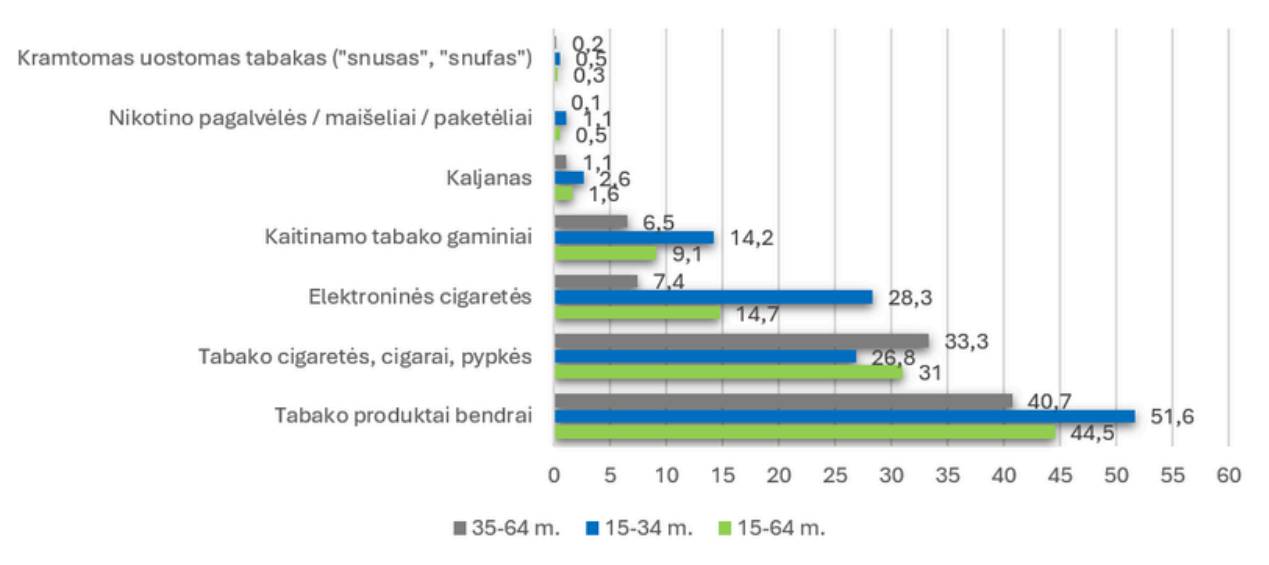

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo tyrimo duomenys

8 pav. Įvairių tabako produktų vartojimas per paskutiniąsias 30 d. pagal amžių, 2026 m. (%)

Respondentai buvo klausiami, kur jie yra priversti kvėpuoti kitų žmonių prirūkytu oru. Dažniausiai minima vieta yra įėjimai prie parduotuvių ir įstaigų (58,9 %) *(žr. 9 pav.)*. Kitos dažnai minimos vietos yra prie įėjimo į daugiabučius (53,4 %), lauke vykstančiuose renginiuose (47,7 %).

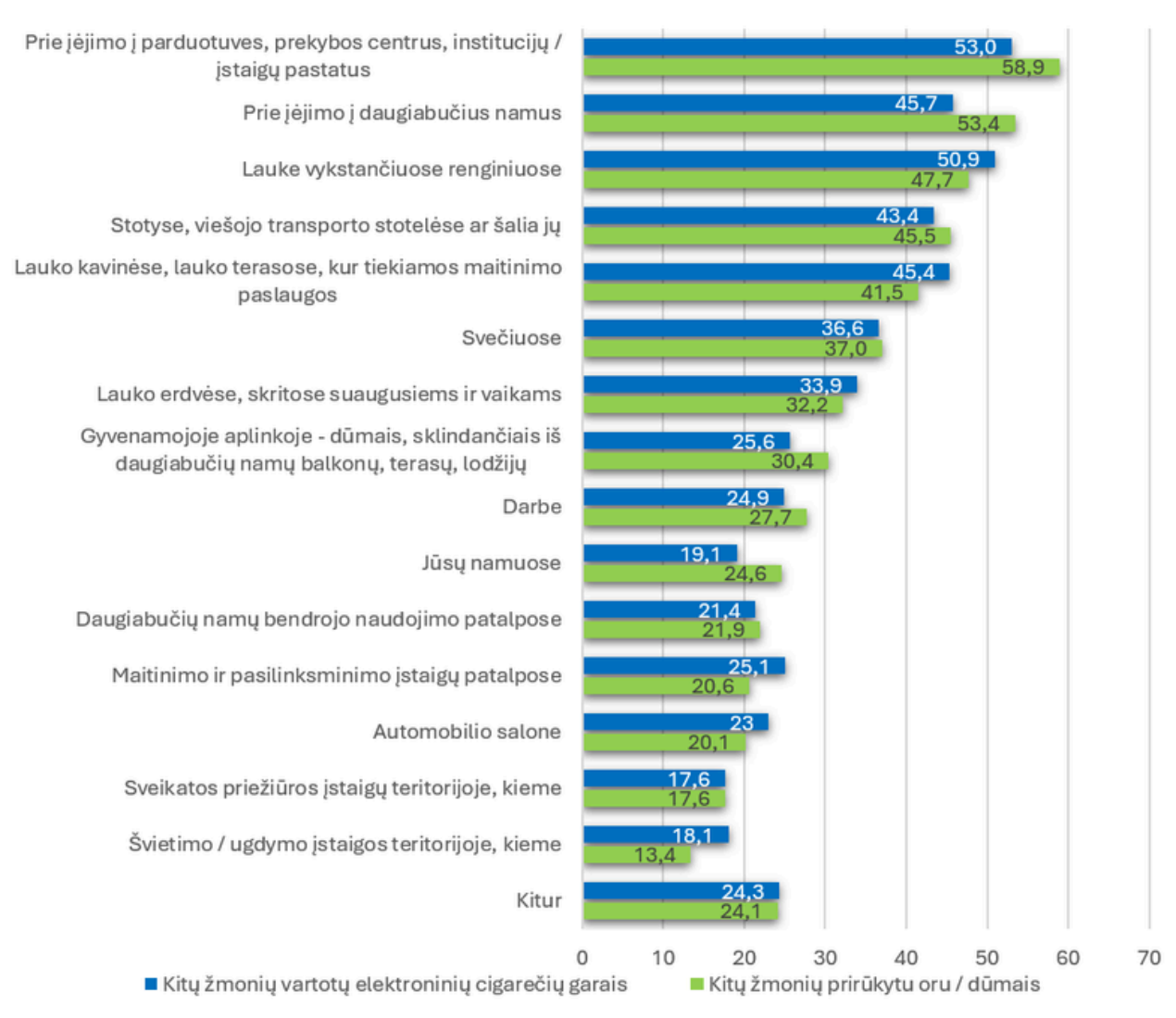

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo tyrimo duomenys

9 pav. Vietos, kuriose žmonės dažniausiai patiria pasyvų rūkymą, 2026 m. (%)

Su Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo Lietuvoje 2004–2026 m. ataskaita plačiau galima susipažinti NTAKD svetainėje[7].

Tendencijos:

- Bent kartą gyvenime tabako gaminius vartojusių dalis padidėjo nuo 65,8 % (2004 m.) iki 73,3 % (2026 m.)
- Rūkymas išlieka labiau paplitęs tarp vyrų nei tarp moterų.
- 2026 m. rūkantys gyventojai vidutiniškai per dieną surūkė 12 cigarečių. 2004–2026 m. laikotarpiu stebima per dieną surūkomų cigarečių skaičiaus mažėjimo tendencija.
- Sėkmingai metusių rūkyti dalis padidėjo nuo 38,3 % iki 42,5 %.
- Tabako cigaretės, cigarai, pypkės yra gerokai populiaresni tarp vyresnių respondentų, o elektroninės cigaretės tarp 15–34 m.
- Dažniausiai respondentai su kitų žmonių tabako dūmais susiduria įėjimuose prie parduotuvių ir įstaigų.
- Nustatytas tradicinių cigarečių vartojimo mažėjimas, tačiau kitų su tabako gaminiais susijusių gaminių, ypač elektroninių cigarečių, toliau matoma vartojimo augimo tendencija. Didėjantis elektroninių cigarečių paplitimas tarp jaunimo kelia susirūpinimą dėl jų patrauklumo, įvairių skonių, dizaino.

[7] *https://ntakd.lrv.lt/public/canonical/1789453697/1925/Psichoaktyvi%C5%B3j%C5%B3%20med%C5%BEiag%C5%B3%20vartojimo%20paplitimo%20Lietuvoje%202026%20metais%20tyrimo%20pristatymas.pdf*

2.3. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo tendencijos

2026 m. atlikto psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo bendrojoje populiacijoje tyrimo duomenimis, 24,2 % 15–64 m. amžiaus gyventojų nors kartą gyvenime yra vartoję narkotines ir psichotropines medžiagas. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas išlieka labiau paplitęs tarp vyrų nei moterų *(žr. 10 pav.)*.

*Tyrimas atliktas 2026 m.; rezultatai pateikiami 2025 m. ataskaitoje, siekiant atspindėti naujausią situaciją.

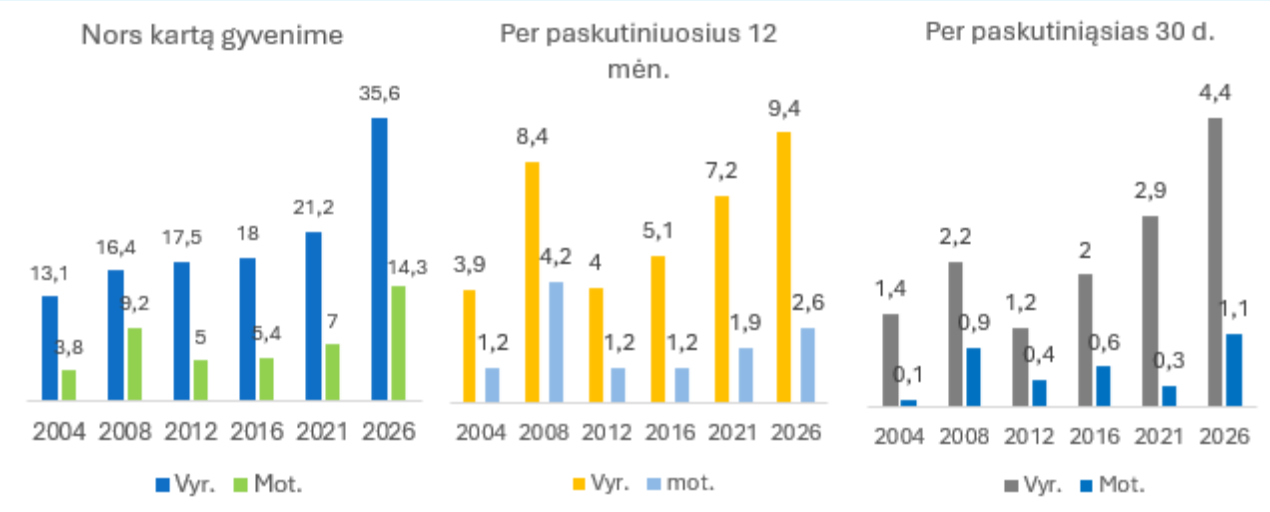

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo tyrimo duomenys

10 pav. 15–64 m. Lietuvos gyventojų, vartojusių kokias nors narkotines ir psichotropines medžiagas, pasiskirstymas pagal lytį 2004–2026 m. (%)

Lyginant su 2021 m., nors kartą gyvenime narkotines ir psichotropines medžiagas vartojusių 15–64 m. amžiaus gyventojų dalis 2026 m. padidėjo nuo 14,1 % iki 24,2 % *(žr. 11 pav.)*. Tai didžiausias užfiksuotas vartojimo augimo šuolis per visą 2004–2026 m. analizuojamą laikotarpį, tačiau vartojimas per pastaruosius metus paaugo nežymiai (nuo 4,5 % iki 5,8 %).

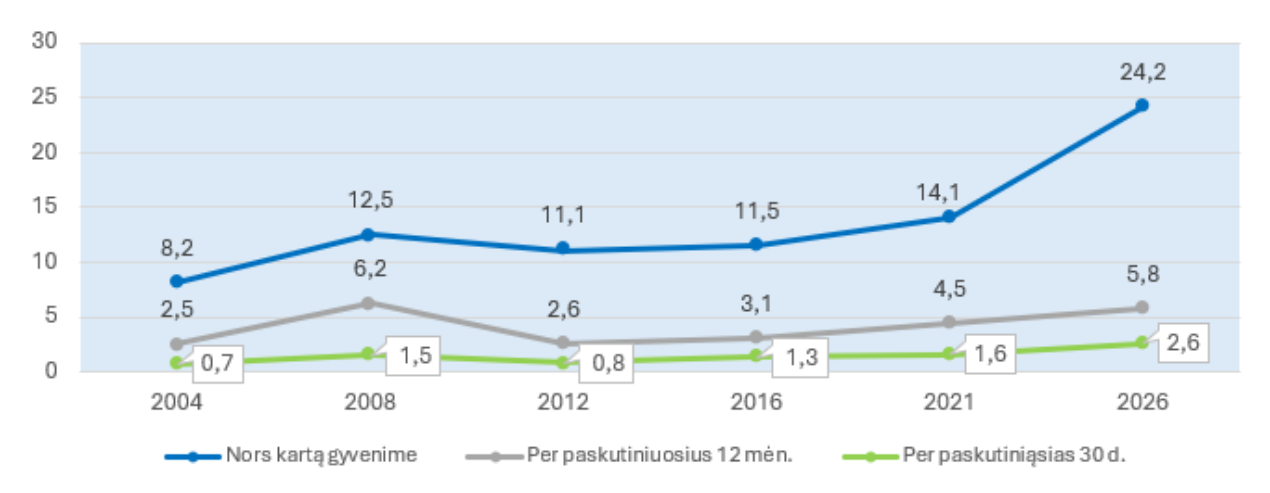

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo tyrimo duomenys

11 pav. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo paplitimas Lietuvoje 2004–2026 m. (%)

2026 m. 20 % Lietuvos gyventojų, kurių amžius 15–64 m., nurodė bent kartą gyvenime vartoję kanapes – tai dažniausiai vartojama narkotinė ir psichotropinė medžiaga. Antra pagal vartojimo dažnumą vartojama medžiaga – kokainas, kurį bent kartą gyvenime vartojo 3,6 % gyventojų. Lietuvoje per dešimtmetį nuo 2016 m. kanapių vartojimas bent kartą gyvenime padidėjo nuo 10,8 % iki 20 %, *(žr. 12 pav.)*.

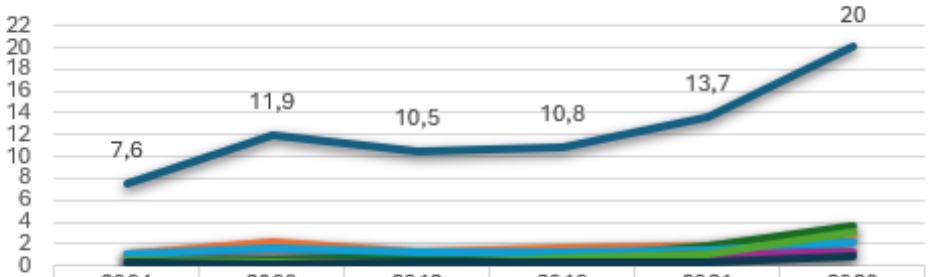

	2004	2008	2012	2016	2021	2026
Kanapės	7,6	11,9	10,5	10,8	13,7	20
Ekstazis	1	2,1	1,3	1,7	1,8	2,9
Kokainas	0,4	0,5	0,9	0,7	1,8	3,6
Amfetaminai	1,1	1,6	1,2	1,2	1,4	2,1
LSD	0,3	0,4	0,2	0,5	1	1,3
Haliucinogeniniai grybai	0,5	0,3	0,2	0,7	1	3
Heroinas	0,3	0,2	0,4	0,4	0,4	0,9

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo tyrimo duomenys

12 pav. Skirtingų narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo bent kartą gyvenime paplitimas Lietuvoje 2004–2026 m. (%)

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo tyrimo duomenys rodo, kad 57,1 % respondentų vartojo narkotines ir psichotropines medžiagas draugų rate, o 12,7 % nurodė, kad tai daro diskotekose, naktiniuose klubuose. Tai didina apsinuodijimo bei epizodinio rizikingo vartojimo tikimybę.

Su Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo paplitimo Lietuvoje 2004–2026 m. ataskaita plačiau galima susipažinti NTAKD svetainėje[8].

Kaip ir Lietuvoje, Europoje kanapės išlieka dažniausiai vartojama narkotinė ir psichotropinė medžiaga. Europos Sąjungos narkotikų agentūros (angl. *European Union Drugs Agency,* EUDA) duomenimis, per pastaruosius metus kanapes vartojo apie 15,3 % (15,4 mln.) 15–34 metų ES gyventojų[9]. Kanapių vartojimo paplitimas tarp 15–34 m. Lietuvos gyventojų per pastaruosius du dešimtmečius padidėjo – 2004 m. kanapes bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių vartojo 4,6 % šios amžiaus grupės gyventojų, o pagal 2026 m. tyrime pateikiamus duomenis rodiklis išaugo iki 9 %.

[8] *https://ntakd.lrv.lt/public/canonical/1789453697/1925/Psichoaktyvi%C5%B3j%C5%B3%20med%C5%BEiag%C5%B3%20vartojimo%20paplitimo%20Lietuvoje%202026%20metais%20tyrimo%20pristatymas.pdf*

[9] *https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2026/cannabis_lt*

Karių testavimas dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo

Papildomos informacijos apie narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo paplitimą suteikia karių patikrinimų duomenys. Lietuvos kariuomenėje narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo prevencija bei kontrolė vykdoma šviečiant karius, atliekant netikėtą karių patikrą greito nustatymo testais, siunčiant karius atlikti papildomus (laboratorinius) tyrimus asmens sveikatos priežiūros įstaigose.

Iš viso 2025 m. buvo patikrinti 1 505 kariai (6,5 % nuo bendro karių skaičiaus patikros laikotarpiu), vykdant patikrą padaliniuose *(žr. 13 pav.)*. Kariai patikrai atrenkami atsitiktinės atrankos būdu arba įtarus vartojant narkotines ar psichotropines medžiagas. Didžiausia tikrinamų asmenų grupė yra privalomosios pradinės karo tarnybos (PPKT) kariai. Patikros metu nustatyti 95 teigiami greito narkotinių ir psichotropinių medžiagų nustatymo testai (6,3 % teigiamų nuo visų atliktų testų) *(žr. 13 pav.)*, o nustatytų teigiamų atvejų skaičius asmens sveikatos priežiūros įstaigose (papildomi laboratoriniai tyrimai) – 51.

Dažniausiai nustatoma medžiaga, patikros metu tarp karių, vis dar išlieka THC (Tetrahidrokanabinolis) – 23 nustatyti atvejai (2024 m. – 49 atvejai).

2021–2025 m. analizuojami duomenys rodo teigiamas tendencijas – nustatoma mažiau narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo atvejų.

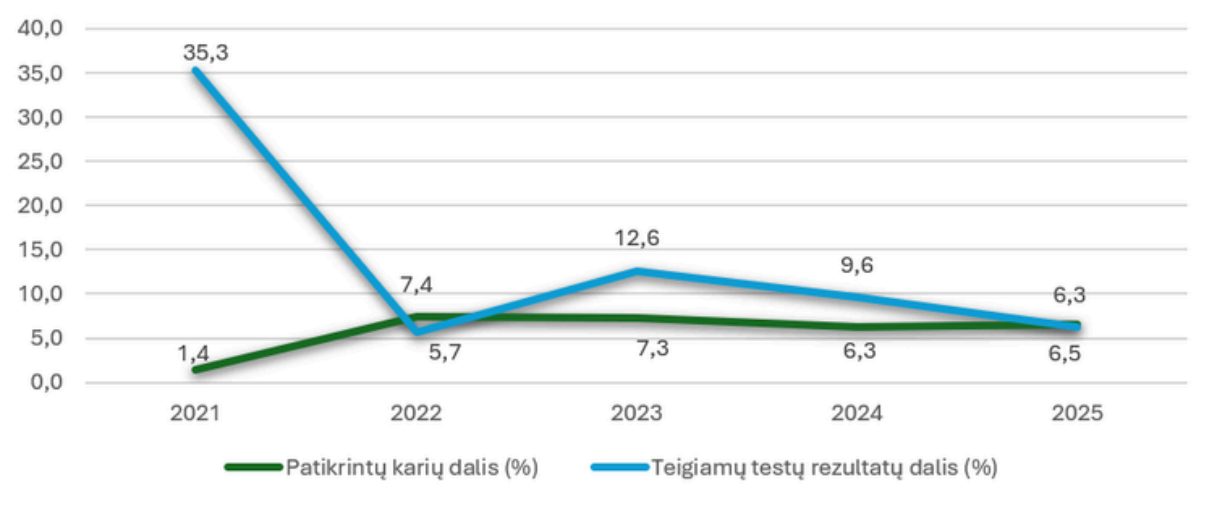

Krašto apsaugos ministerijos duomenys

13 pav. Karių testavimas dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo 2021–2025 m. (%)

Psichikos ir elgesio sutrikimai dėl narkotinių bei psichotropinių medžiagų vartojimo tarp kalinių

Laisvės atėmimo vietose narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas taip pat yra aktuali problema, galinti turėti įtakos kalinių psichikos ir elgesio sveikatai. Lietuvos kalėjimų tarnybos pateiktais duomenimis, stebima, kad asmenų, registruotų dėl psichikos ir elgesio sutrikimų vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, skaičius pastaraisiais metais išlieka panašus (2024 m. – 732; 2025 m. – 735) *(žr. 14 pav.)*.

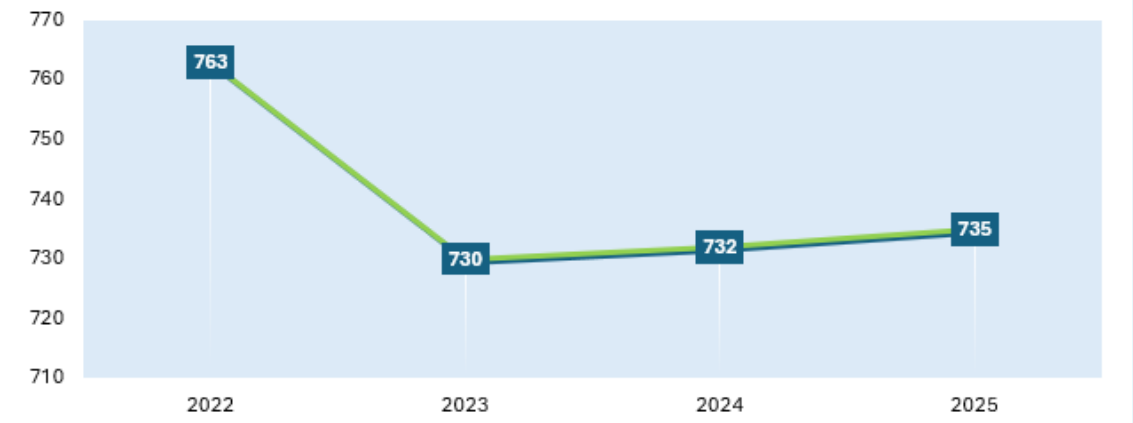

Lietuvos kalėjimų tarnybos duomenys

14 pav. Asmenų, registruotų dėl psichikos ir elgesio sutrikimų vartojant narkotines ir psichotropines medžiagas, skaičius gruodžio 31 d., 2022–2025 m.

Tendencijos:

- 2026 m. užfiksuotas didžiausias vartojimo augimo šuolis per 2004–2026 m. laikotarpį – 24,2 % 15–64 m. amžiaus gyventojų bent kartą gyvenime yra vartoję narkotines medžiagas, tačiau vartojimas per pastaruosius metus paaugo nežymiai (nuo 4,5 % iki 5,8 %).
- Kanapės išlieka dažniausiai Lietuvoje vartojama narkotine medžiaga tarp 15–34 metų amžiaus gyventojų.
- Nustatoma mažiau teigiamų narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo atvejų šauktinių ir karių patikrinimuose.
- Laisvės atėmimo vietose, registruotų psichikos ir elgesio sutrikimų, susijusių su narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimu, atvejų skaičius pastaraisiais metais išlieka panašus.

2.4. Naujų psichoaktyviųjų medžiagų (NPS) situacija

Naujos psichoaktyviosios medžiagos (angl. new psychoactive substances, toliau – NPS) – tai psichoaktyviosios medžiagos, kurios nėra kontroliuojamos Jungtinių Tautų narkotinių ir psichotropinių medžiagų konvencijomis, tačiau gali būti kontroliuojamos nacionaliniu lygmeniu[10]. Daugelis šių medžiagų yra skirtos imituoti „tradicinių“ kontroliuojamų narkotinių ir psichotropinių medžiagų poveikį ir yra platinamos kaip „legalūs“ gerai žinomų narkotikų pakaitalai.

NTAKD efektyviai koordinuoja informaciją apie NPS, kurią gauna per Ankstyvojo perspėjimo sistemą (ang. Early Warning System, EWS) iš EUDA arba kitų atsakingų, kontrolę vykdančių institucijų, organizuoja ir padeda keistis informacija tarp kompetentingų institucijų, siūlo priemones, kaip užtikrinti psichoaktyviu efektu pasižyminčių medžiagų kontrolę.

2025 m. pabaigoje EUDA vykdė 1 050 naujų psichoaktyviųjų medžiagų stebėseną; iš jų apie 50 Europoje buvo pirmą kartą aptikta 2025 m. Per Europos Sąjungos (toliau – ES) Ankstyvojo perspėjimo sistemą 2025 m. pranešta apie 27 naujus kanabinoidus, todėl bendras stebimų kanabinoidų skaičius išaugo iki 304. Sintetiniai kanabinoidai išlieka viena iš labiausiai paplitusių naujų psichoaktyviųjų medžiagų grupių Europoje. Be to, 2025 m. pranešta apie 7 naujas medžiagas, iš kurių 6 buvo itin stiprūs nauji opioidai – nitazenai (3) ir orfinai (3), galintys būti šimtus kartų stipresni už heroiną.

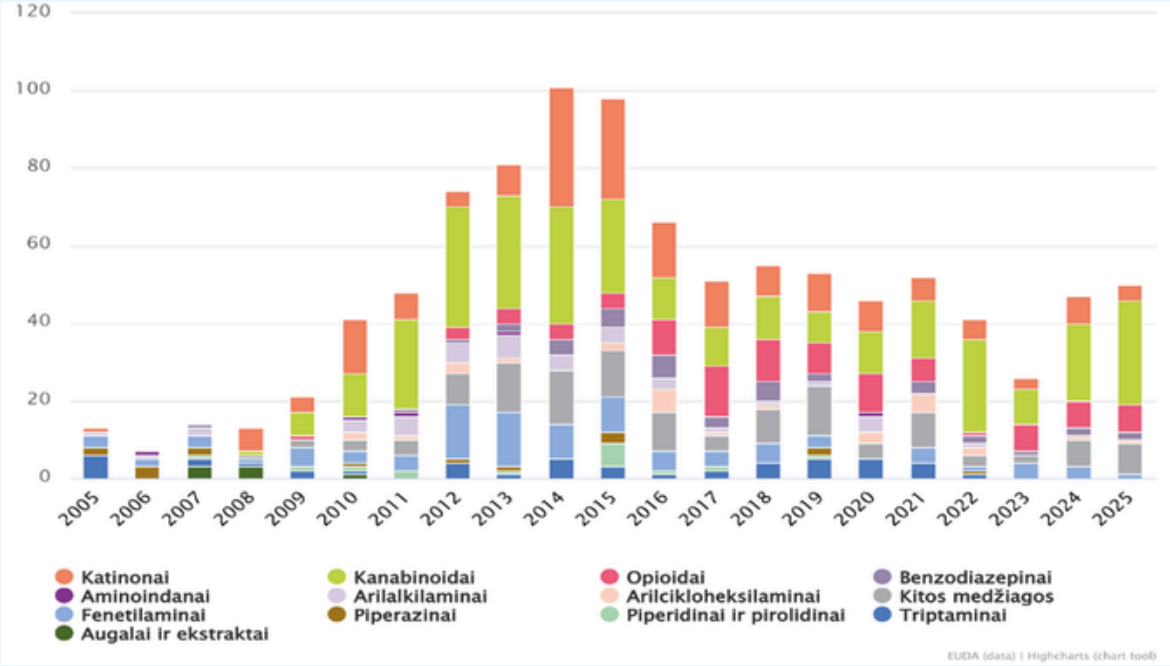

EUDA duomenys

15 pav. Pirmą kartą Ankstyvojo perspėjimo sistemai praneštų naujų psichoaktyviųjų medžiagų skaičius pagal grupes 2005–2025 m.

10 *https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.7B3B40DCD13A/asr*

EUDA duomenimis, ir toliau auga sulaikomų NPS kiekis Europoje, kurį daugiausiai lemia dideli sintetinių katinonų kiekių sulaikymai kai kuriose valstybėse. Pastebima, kad kai kuriose Europos dalyse sintetiniai katinonai įsitvirtino kaip amfetamino ir kokaino, pakaitalai. Nors vis dar nerimą kelia netyčinis jų vartojimas įvairių narkotinių ir psichotropinių medžiagų mišiniuose bei tabletėse, tačiau vis daugiau vartotojų sąmoningai juos renkasi kaip pigesnes „tradicinių“ medžiagų alternatyvas.

Lyginant su ankstesniais metais, ES sulaikytų sintetinių katinonų kiekis išaugo 11,5 tonos ir jau siekia iš viso 48,5 tonos.

Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau - Policijos departamentas) duomenimis, konfiskuoti NPS kiekiai Lietuvoje atspindi Europos tendencijas – išaugo sulaikytų sintetinių katinonų kiekis, ypač 3-CMC (3-chlorometkatinonas), tačiau sumažėjo sintetinių kanabinoidų kiekis *(žr. 3 lentelę)*.

3 lentelė. Konfiskuoti NPS kiekiai Lietuvoje 2020–2025 m.

Naujos psichoaktyviosios medžiagos (NPS)	Bendras konfiskuotos medžiagos kiekis (kg)						Pokytis
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
Sintetiniai kanabinoidai	3,4	7,5	7,4	16,3	28,3	3,4	↓
Sintetiniai katinonai	0,032	0,4	0,22	104,3	36,9	84,7	↑
Karfentanilis	4	0,7	6,5	6,4	1,5	2,1	↑

Policijos departamento duomenys

Nors sulaikytų sintetinių kanabinoidų kiekiai sumažėjo, tačiau nerimą kelia vis dažnesnis pluoštinių kanapių ir CBD (kanabidiolio) turinčių produktų maišymas su sintetiniais kanabinoidais bei išaugęs sintetinių kanabinoidų turinčių elektroninių cigarečių skysčių vartojimas. Tokia dažnai neaiški sudėtis ir koncentracija kelia didelę apsinuodijimo ir perdozavimo riziką, o vartotojai gali net nežinoti, kad vartoja pavojingas naujas psichoaktyviąsias medžiagas.

Naujų psichoaktyviųjų medžiagų rinka sparčiai keičiasi, o Europoje pasirodančių medžiagų įvairovė tampa vis sunkiau nuspėjama. Tai didina riziką: žmonės gali vartoti stiprius narkotikus, dažnai to net nesuvokdami.

Tendencijos:

- Išaugo sulaikytų sintetinių katinonų kiekis, ypač 3-CMC (3-chlorometkatinonas).
- 2025 m. sumažėjo sintetinių kanabinoidų kiekis – 3,4 kg (2023 m. – 16,3 kg; 2024 m. – 28,3 kg)
- Dažnesnis pluoštinių kanapių ir CBD (kanabidiolio) turinčių produktų maišymas su sintetiniais kanabinoidais. Taip pat išaugęs sintetinių kanabinoidų turinčių elektroninių cigarečių skysčių vartojimas.

Daugiau informacijos apie NPS pateikiama NTAKD parengtame informaciniame leidinyje[11].

[11] *https://ntakd.lrv.lt/public/canonical/1738750919/1283/A5leidinys_El%20naudojimui_pilnodydzio.pdf*

III. PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PADARINIAI SVEIKATAI

3.1. Alkoholio vartojimo padariniai sveikatai

3.1.1. Sergamumas

Remiantis Higienos instituto duomenimis, 2025 m. iš viso buvo užregistruoti 15 898 naujai susirgę su alkoholio vartojimu susijusiomis ligomis asmenys (2023 m. – 17 160). Pastebima, kad nauji atvejai registruoti du kartus dažniau vyrams (11 843), nei moterims (4 055). Dažniausiai 2025 m. buvo registruojami psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant alkoholį *(žr. 4 lentelę)*.

4 lentelė. Naujai susirgusių su alkoholio vartojimu susijusiomis ligomis asmenų skaičius 2020–2025 m.

Diagnozės pavadinimas	Kodas pagal TLK-10/TLK-AM	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Alkoholio toksinis poveikis	*T51–T51.9*	*3 911*	*2 913*	*3 323*	*3 583*	*3 743*	*3 479*
Psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant alkoholį	*F10–F10.9*	*18 050*	*9 835*	*10 828*	*11 781*	*11 462*	*10 715*
Ūmi alkoholinė intoksikacija	*F10.0*	*4 859*	*3 483*	*3 777*	*3 526*	*3 290*	*2 833*
Lėtinis alkoholizmas	*F10.2*	*10 605*	*5 795*	*6 690*	*5 859*	*5 695*	*5 305*
Baltoji karštinė	*F10.4*	*1 695*	*1 231*	*1 351*	*832*	*884*	*803*
Alkoholinės psichozės	*F10.4–F10.7*	*2 389*	*1 593*	*1 765*	*1 125*	*1 164*	*1 074*
Alkoholinė priklausomybė	*F10.0–F10.3*	*16 663*	*9 194*	*10 161*	*10 672*	*10 402*	*9 679*
Nervų sistemos degeneracija, sukelta alkoholio	*G31.2*	*1 673*	*890*	*1 028*	*1 007*	*904*	*921*
Alkoholinė polineuropatija	*G62.1*	*1 681*	*1 063*	*1 355*	*1 214*	*1 401*	*1 580*
Alkoholinė kardiomiopatija	*I42.6*	*150*	*125*	*115*	*132*	*140*	*107*
Alkoholinė kepenų liga	*K70*	*2 634*	*2 152*	*2 574*	*2 578*	*2 687*	*2 660*
Lėtinis alkoholinis pankreatitas	*K86.0*	*448*	*387*	*353*	*290*	*291*	*205*

Higienos instituto duomenys

Vertinant psichikos ir elgesio sutrikimus vartojant alkoholį pagal amžiaus grupes, daugiausia naujų susirgimų 2025 m., kaip ir 2024 m., registruota 45–54 metų amžiaus grupėje *(žr. 16 pav.)*. Registruoti 525 (2024 m. – 528) psichikos ir elgesio sutrikimų dėl alkoholio vartojimo atvejai 15–24 metų amžiaus grupėje. Be to, galima pastebėti, kad 2025 m. atvejų skaičius sumažėjo visose amžiaus grupėse, išskyrus vyresnių nei 64 metų asmenų grupę.

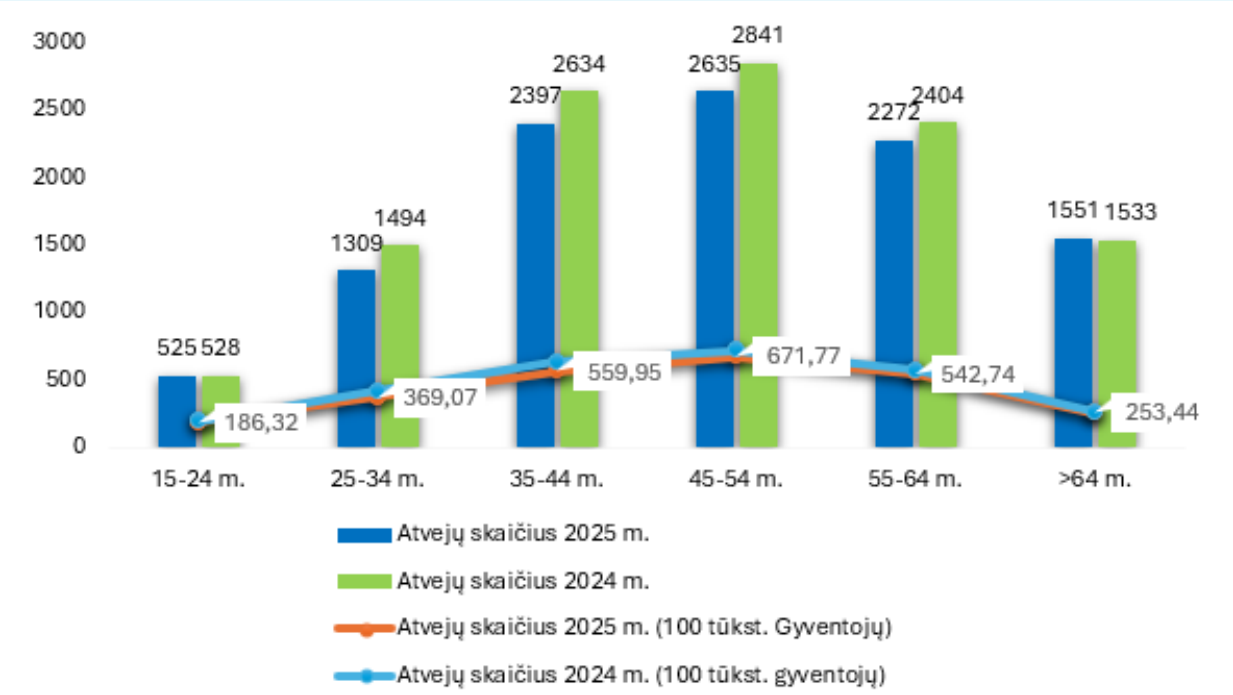

Higienos instituto duomenys

16 pav. Naujai susirgusių psichikos ir elgesio sutrikimais dėl alkoholio vartojimo asmenų skaičius pagal amžiaus grupes 2024–2025 m.

Kaip ir ankstesniais metais, daugiausiai nustatyta psichikos ir elgesio sutrikimų dėl alkoholio vartojimo atvejų F10–F10.9 (10 715) *(žr. 17 pav.)*.

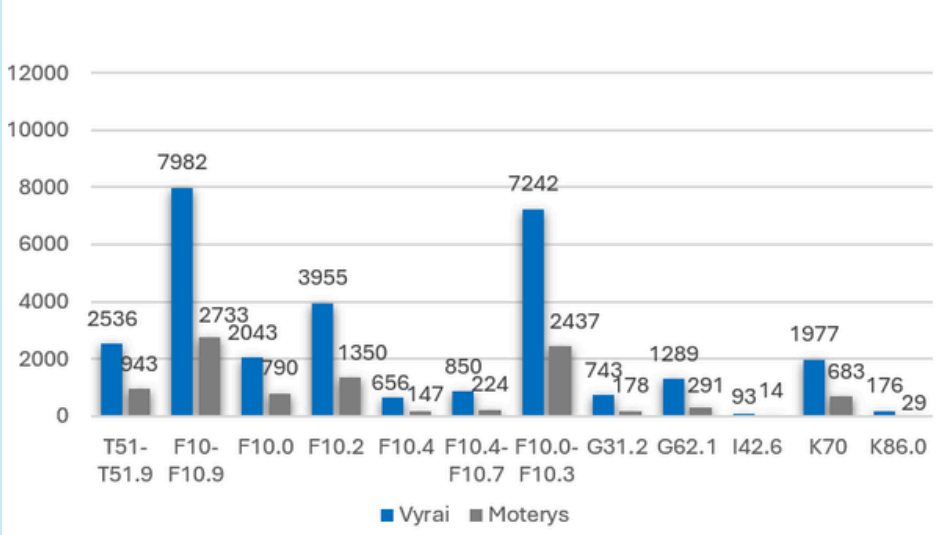

T51–T51.9 – Alkoholio toksinis poveikis;

F10–F10.9 – Psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant alkoholį;

F10.0 – Ūmi alkoholinė intoksikacija;

F10.2 – Lėtinis alkoholizmas;

F10.4 – Baltoji karštinė;

F10.4–F10.7 – Alkoholinės psichozės;

F10.0–F10.3 – Alkoholinė priklausomybė;

G31.2 – Nervų sistemos degeneracija, sukelta alkoholio;

G62.1 – Alkoholinė polineuropatija;

I42.6 – Alkoholinė kardiomiopatija;

K70 – Alkoholinė kepenų liga;

Higienos instituto duomenys

17 pav. Naujai susirgusių su alkoholio vartojimu susijusiomis ligomis asmenų skaičius 2025 m.

Tendencijos:

- 2025 m. iš viso buvo užregistruoti 15 898 naujai susirgusių su alkoholio vartojimu susijusiomis ligomis atvejai (2023 m. – 17 160 atvejų).
- Kaip ir ankstesniais metais, 2025 m. dažniausiai buvo registruojami psichikos ir elgesio sutrikimai, susiję su alkoholio vartojimu (10 715 asmenims).
- Vertinant psichikos ir elgesio sutrikimus vartojant alkoholį pagal amžiaus grupes, daugiausia naujų susirgimų (2 635) registruota 45–54 metų amžiaus grupėje, išliekant ankstesnių metų tendencijai.
- Per metus sumažėjęs su alkoholio vartojimu susijusių ligų atvejų skaičius gali būti siejamas su bendru alkoholio vartojimo mažėjimu ir taikomomis veiksmingomis alkoholio kontrolės bei prevencijos priemonėmis.

3.1.2. Apsinuodijimai ir mirtingumas

Pastaruosius kelerius metus Lietuvoje buvo stebimas didesnis apsinuodijimų alkoholiu atvejų skaičius. 2025 m. rodiklis išliko iš esmės stabilus, tačiau, palyginti su praėjusiais metais, šiek tiek sumažėjo – į asmens sveikatos priežiūros įstaigas kreiptasi 6 445 kartus *(žr. 18 pav.)*. Iš viso 2025 m. buvo registruota 4 808 vyrų ir 1 637 moterų apsinuodijimo alkoholiu atvejų. Stebimas registruotų apsinuodijimo alkoholiu atvejų skaičiaus padidėjimas tarp moterų, tuo tarpu tarp vyrų šių atvejų skaičius sumažėjo. Per visą nagrinėjamą 2020-2026 m. laikotarpį daugiausia apsinuodijimų registruota Vilniaus (2 332 atvejai, arba 36,2 % nuo visų apsinuodijimų) ir Šiaulių (601 atvejai, arba 9,3 % nuo visų apsinuodijimų) miestuose.

Į sveikatos priežiūros įstaigas dėl apsinuodijimo alkoholiu tas pats asmuo per metus gali kreiptis kelis kartus, todėl registruotų atvejų skaičius gali būti didesnis nei apsinuodijusių asmenų skaičius. 2025 m. registruoti 4 132 alkoholiu apsinuodiję asmenys, iš jų 3 043 vyrai ir 1 089 moterys.

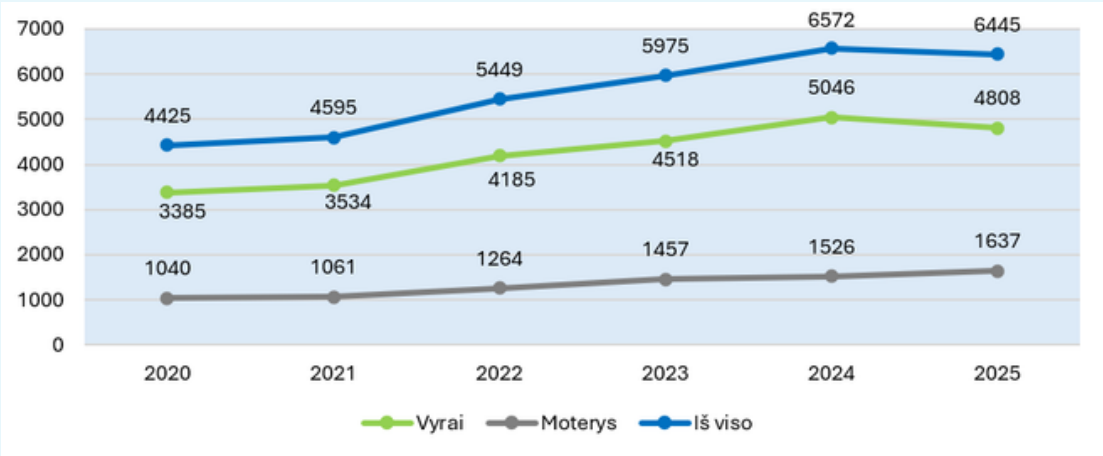

Higienos instituto duomenys

18 pav. Apsinuodijimo alkoholiu atvejų skaičius pagal lytį 2020–2025 m.

Apsinuodijusiųjų alkoholiu amžius svyravo nuo 1 m. iki 91 m. Vidutinis apsinuodijusių asmenų amžius 2025 m. buvo 44,8 m. (2024 m. – 45,5 m.) *(žr. 19 pav.)*.

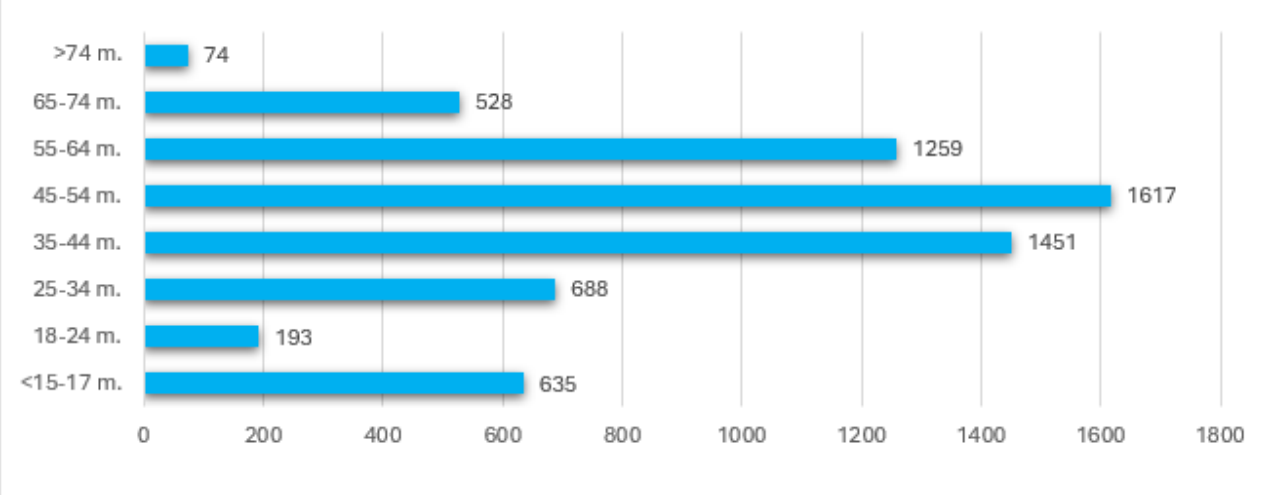

Higienos instituto duomenys

19 pav. Apsinuodijimo alkoholiu atvejų skaičius pagal amžiaus grupes 2025 m.

Dėl apsinuodijimo alkoholiu į asmens sveikatos priežiūros įstaigas nepilnamečiai asmenys kreipėsi 635 kartus (visi asmenys iki 20 m. amžiaus – 680 kartų), tai 19,1 % daugiau nei 2024 m., kai buvo nustatyta 533 nepilnamečių asmenų apsinuodijimo alkoholiu atvejų. 2025 m. registruoti 635 apsinuodijimo alkoholiu atvejai ir nustatyti 437 alkoholiu apsinuodiję nepilnamečiai – 15 % daugiau nei 2024 m. *(žr. 20 pav.)*. Nepilnamečių asmenų apsinuodijimai 2025 m. sudarė 10,6 % visų atvejų (2024 m. – 8,1 %).

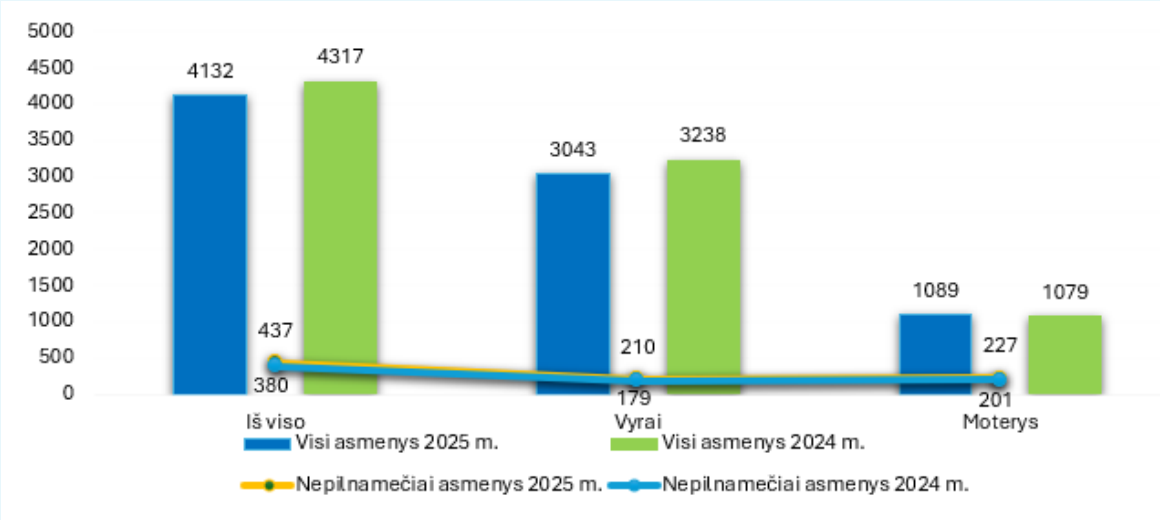

Higienos instituto duomenys

20 pav. Asmenų, tarp jų ir nepilnamečių, kurie apsinuodijo alkoholiu, skaičius 2024-2025 m.

PSO duomenimis Europos regione yra didžiausia pasaulyje geriančiųjų dalis ir didžiausias alkoholio suvartojimas. Alkoholio vartojimas yra išvengiamas rizikos veiksnys, galintis sukelti priešlaikinę mirtį ir daugiau nei 200 ligų, įskaitant septynias vėžio rūšis, neuropsichiatrinius sutrikimus, širdies ir kraujagyslių ligas, kepenų cirozę ir kelias infekcines ligas. Visame PSO Europos regione alkoholis kasmet sukelia beveik 1 milijoną mirčių, o tai labai prisideda prie netyčinių ir tyčinių sužalojimų[12].

Alkoholio vartojimas net ir nedideliais kiekiais gali kelti pavojų sveikatai, tačiau didžioji dalis su alkoholiu susijusios žalos kyla dėl epizodinio ar nuolatinio alkoholio vartojimo dideliais kiekiais[13].

Higienos instituto duomenimis, Lietuvoje 2025 m. buvo registruoti 672 mirties atvejai (2023 m. – 629; 2024 m. – 680), kurių pagrindinė priežastis buvo alkoholio vartojimas *(žr. 21 pav.)*. Dažniausiai dėl alkoholio vartojimo sukeltų priežasčių miršta 50–54 m. amžiaus asmenys. Mirusiųjų amžius svyravo nuo 28 m. iki 83 m.

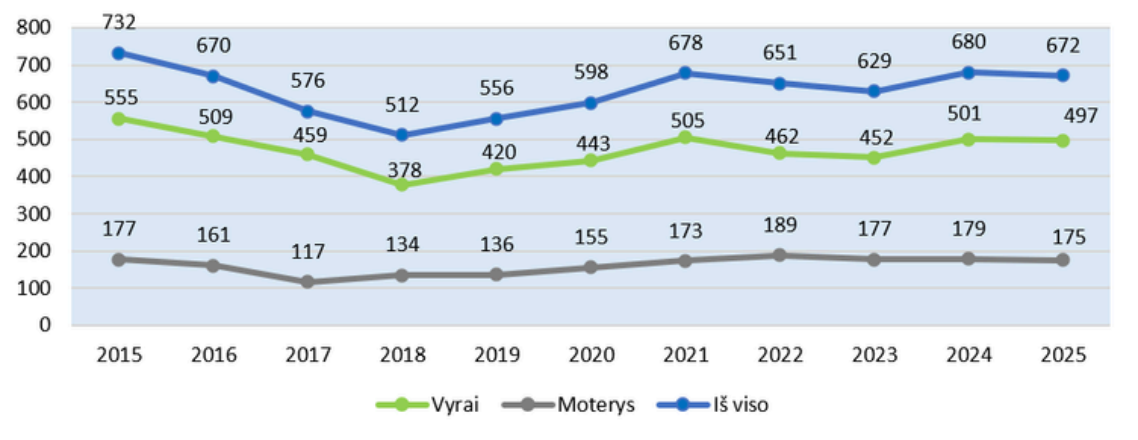

Higienos instituto duomenys

21 pav. Mirties atvejų, kurių pagrindinė priežastis buvo alkoholio vartojimas, skaičius pagal lytį 2015–2025 m.

Duomenys rodo, kad 2025 m. daugiau nei pusę (52 %) visų tiesiogiai su alkoholio vartojimų susijusių mirčių sudarė alkoholinė kepenų liga – užregistruoti 348 mirties atvejai (*žr. 22 pav.*). Palyginti su 2024 m., jų buvo tik 8 atvejais mažiau. 2025 m. dėl atsitiktinio apsinuodijimo alkoholiu užregistruoti 141 mirties atvejai – tai sudarė 21 % visų tiesiogiai su alkoholio vartojimu susijusių mirčių.

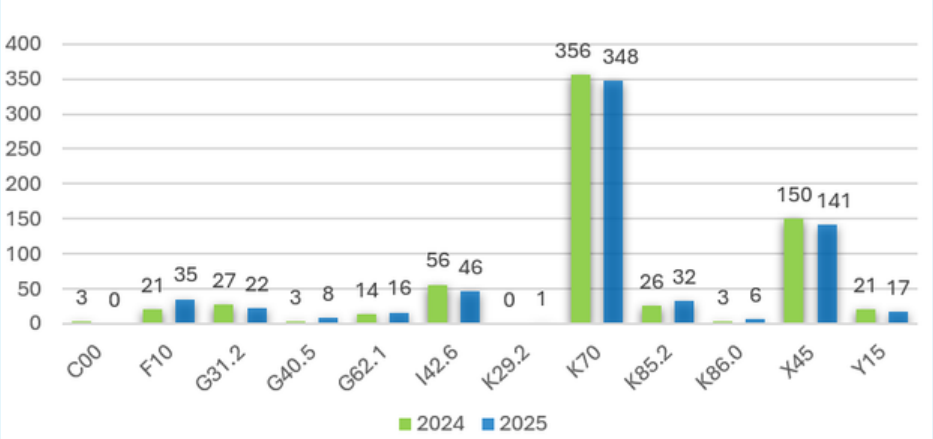

C00 Lūpos piktybinis navikas

F10 Psichikos ir elgesio sutrikimai dėl alkoholio vartojimo

G31.2 Nervų sistemos degeneracija, sukelta alkoholio

G40.5 Ypatingieji epilepsiniai sindromai

G62.1 Alkoholio sukelta polineuropatija

I42.6 Alkoholinė kardiomiopatija

K29.2 Alkoholinis gastritas

K70 Alkoholinė kepenų liga

K85.2 Alkoholinis ūminis pankreatitas

K86.0 Lėtinis alkoholinis pankreatitas

X45 Atsitiktinis apsinuodijimas alkoholiu

Y15 Apsinuodijimas alkoholiu kai ketinimas nežinomas

Higienos instituto duomenys

22 pav. Mirčių nuo alkoholio sukeltų ligų skaičius ir mirtingumas pagal priežastis 2024–2025 m.

---

12 *https://www.who.int/europe/health-topics/alcohol/alcohol?#tab=tab_1*
13 *https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/alcohol*

Dėl išorinių priežasčių 2025 m. mirė 511 neblaivių asmenų. Kaip ir pastaraisiais metais, dėl išorinių priežasčių mirusių neblaivių vyrų buvo 6 kartus daugiau nei moterų (442 vyrai ir 69 moterys). Didžiąją dalį išorinių mirčių sudarė tyčinis susižalojimas (nusižudymas) – 42,7 % *(žr. 5 lentelę)*.

5 lentelė. Neblaivių asmenų, mirusių dėl išorinių mirties priežasčių, skaičius pagal mirties priežastį 2025 m.

Mirties priežasties kodas pagal TLK-10-AM*		Iš viso	Vyrai	Moterys
X60-X84	Tyčinis susižalojimas (nusižudymas)	218	195	23
X31	Intensyvaus natūralaus šalčio poveikis	56	46	10
X00-X09	Dūmų, gaisro ir liepsnos poveikis	25	20	5
W65-W74	Atsitiktinis paskendimas	63	58	5
W75-W84	Kitoks atsitiktinis kvėpavimo sutrikdymas	43	32	11
W00-W19	Nukritimai	28	23	5
V00-V99	Transporto įvykiai	54	46	8
X85-Y09	Pasikėsinimas (nužudymas)	24	22	2
Iš viso		511	442	69

Higienos instituto duomenys

Tendencijos:

- Pastaraisiais metais apsinuodijimų alkoholiu atvejų skaičius išliko panašus, tačiau 2025 m. stebima nežymi mažėjimo tendencija – 127 atvejais mažiau nei 2024 m.
- 2025 m. registruotų apsinuodijimo alkoholiu atvejų skaičius tarp moterų padidėjo, o tarp vyrų – sumažėjo.
- Nepilnamečių asmenų apsinuodijimai 2025 m. sudarė 10,6 % visų apsinuodijimo atvejų (2024 m. – 8,1 %).
- Dažniausiai dėl alkoholio vartojimo sukeltų priežasčių miršta 50–54 m. amžiaus asmenys.
- Dėl išorinių priežasčių mirusių neblaivių vyrų buvo 6 kartus daugiau nei moterų – didžiąją dalį išorinių mirčių sudarė tyčinis susižalojimas (nusižudymas) 42,7 %.
- Stebimos skirtingos alkoholio vartojimo tendencijos pagal lytį ir amžių. Tai gali būti siejama ne tik su bendru alkoholio suvartojimo lygiu, bet ir su rizikingo vartojimo ypatumais, kai alkoholis vartojamas rečiau, tačiau didesniais kiekiais ar pavojingomis aplinkybėmis.

3.1.3. Kita informacija, susijusi su alkoholio vartojimo padariniais

Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2025 metais neblaivių asmenų, nukentėjusių nuo nelaimingų atsitikimų darbe, iš viso nustatyta 14 atvejų (2024 m. – 12) – iš jų 5 lengvi (2024 m. – 7), 4 sunkūs (2024 m. – 4) ir 5 mirtini (2024 m. – 1) atvejai. Palyginti su 2024 m., 2025 m. mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe dalis padidėjo. 2025 m. iš 14 nukentėjusiųjų 13 buvo vyrai. Iš visų ištirtų šalyje įvykusių mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe – net 22,7 % įvyko neblaiviems asmenims (2024 m. – 3,6 %). Užfiksuoti 4 atvejai pakeliui į darbą ar iš darbo (2024 m. – 2), kurių metu nukentėjo neblaivūs asmenys, iš jų 3 lengvi ir 1 sunkus atvejis, mirtinų atvejų neužfiksuota.

Policijos departamento pateikti duomenys rodo, kad iš viso užregistruoti 2 809 kelių eismo įvykiai (2024 m. – 2 800) *(žr. 23 pav.)*. Juose žuvo 138 žmonės, o sužeistųjų skaičius buvo gerokai didesnis – 3 269 (2024 m. – 3151). Iš visų eismo įvykių 127 įvykiai įvyko dėl neblaivių vairuotojų kaltės, tai sudarė apie 4,5 % visų įvykių. Dėl neblaivių vairuotojų kaltės žuvo 16 žmonių (2024 m. – 9), o 147 asmenys (2024 m. – 204) buvo sužeisti. 2025 m. išliko tendencija, kad tarp neblaivių kelių eismo įvykių dalyvių daugiausia buvo vyrai ir vyresni nei 64 metų amžiaus asmenys *(žr. 24 pav.)*.

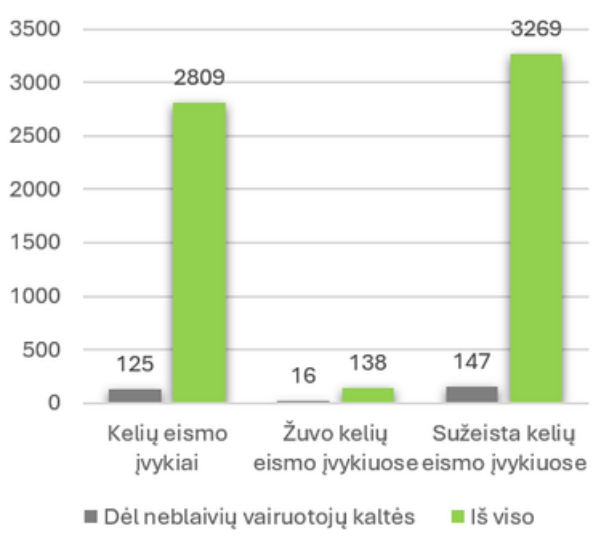

Policijos departamento duomenys

23 pav. Kelių eismo įvykiai dėl neblaivių asmenų kaltės 2025 m.

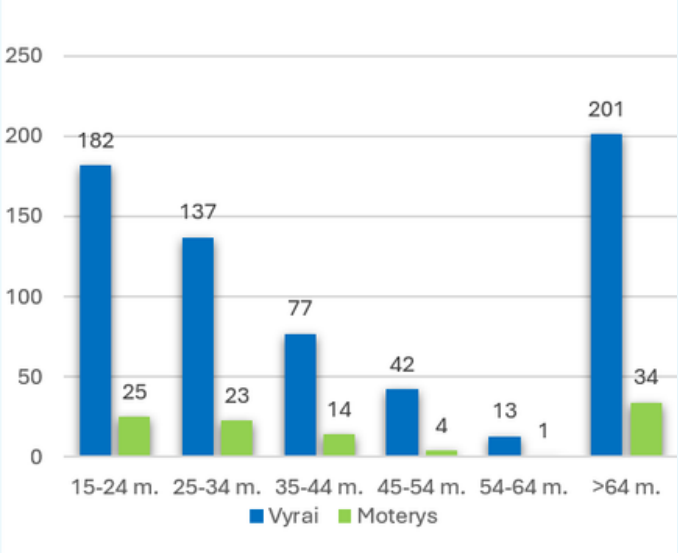

Policijos departamento duomenys

24 pav. Užregistruoti neblaivūs kelių eismo įvykių dalyviai 2025 m.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SADM) duomenimis, 2025 m. buvo registruotos 11 758 šeimos, kurioms taikyta atvejo vadyba (768 šeimomis daugiau, nei lyginant su 2024 metų duomenimis), iš kurių 3 541 šeimai (2024 metais – 3 525) taikyta atvejo vadyba dėl galimos ar esamos tėvų priklausomybės nuo alkoholio, tai sudaro 30,1 % visų šeimų, kurioms taikyta atvejo vadyba.

Tendencijos:

- 2025 metais neblaivių asmenų, nukentėjusių nuo nelaimingų atsitikimų darbe, iš viso nustatyti 5 mirtini (2024 m. – 1) atvejai.
- Iš visų ištirtų šalyje įvykusių mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe – net 22,7 % įvyko neblaiviems asmenims (2024 m. – 3,6 %).
- Neblaivių vairuotojų sukeltų eismo įvykių skaičius sudarė apie 4,5 % visų eismo įvykių; juose žuvo 16 ir buvo sužeisti 147 asmenys.
- 2025 m. išliko ankstesniais metais stebėta tendencija – tarp neblaivių kelių eismo įvykių dalyvių daugiausia buvo vyrai ir vyresni nei 64 metų amžiaus asmenys.

3.2. Narkotinių ir psichotropnių medžiagų vartojimo padariniai

3.2.1. Apsinuodijimai ir mirtingumas

Higienos instituto pateikti duomenys rodo, kad 2020–2024 m. laikotarpiu buvo fiksuojamas apsinuodijimų narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis skaičiaus augimas, tačiau 2025 m. ši tendencija pasikeitė – sumažėjo tiek registruotų apsinuodijimo atvejų (537 atvejai), tiek apsinuodijusių asmenų skaičius (443 asmenys) *(žr. 25 pav.)*. Apsinuodijimų narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis atvejų padaugėjo jaunesnių nei 15 metų ir 40 metų bei vyresnių asmenų amžiaus grupėse.

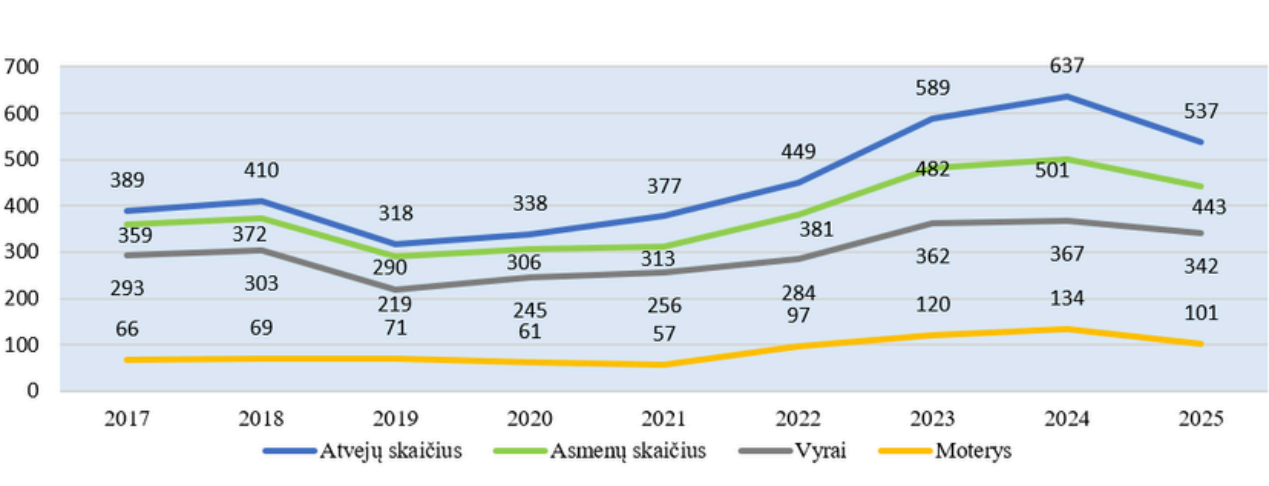

Higienos instituto duomenys

25 pav. Asmenų, kurie kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigas dėl apsinuodijimo narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, skaičius pagal lytį ir apsinuodijimo atvejų skaičius 2017–2025 m.

Pastaba. *Kartais dėl apsinuodijimų yra kreipiamasi kelis kartus per metus arba asmuo gydomas ir ambulatoriškai, ir stacionare, dėl to apsinuodijusių asmenų skaičius paprastai būna mažesnis nei per metus registruotų visų apsinuodijimo atvejų skaičius.*

Mažėjimo tendencija 2025 m. nustatyta daugelyje pagrindinių medžiagų grupių, tačiau apsinuodijimų kokainu atvejų padaugėjo nuo 37 iki 47. Kaip ir ankstesniais metais, dažniausiai kreiptasi dėl apsinuodijimo kanapėmis – registruoti 157 atvejai, tačiau tai yra 16,9 % mažiau nei 2024 m. *(žr. 26 pav.)*.

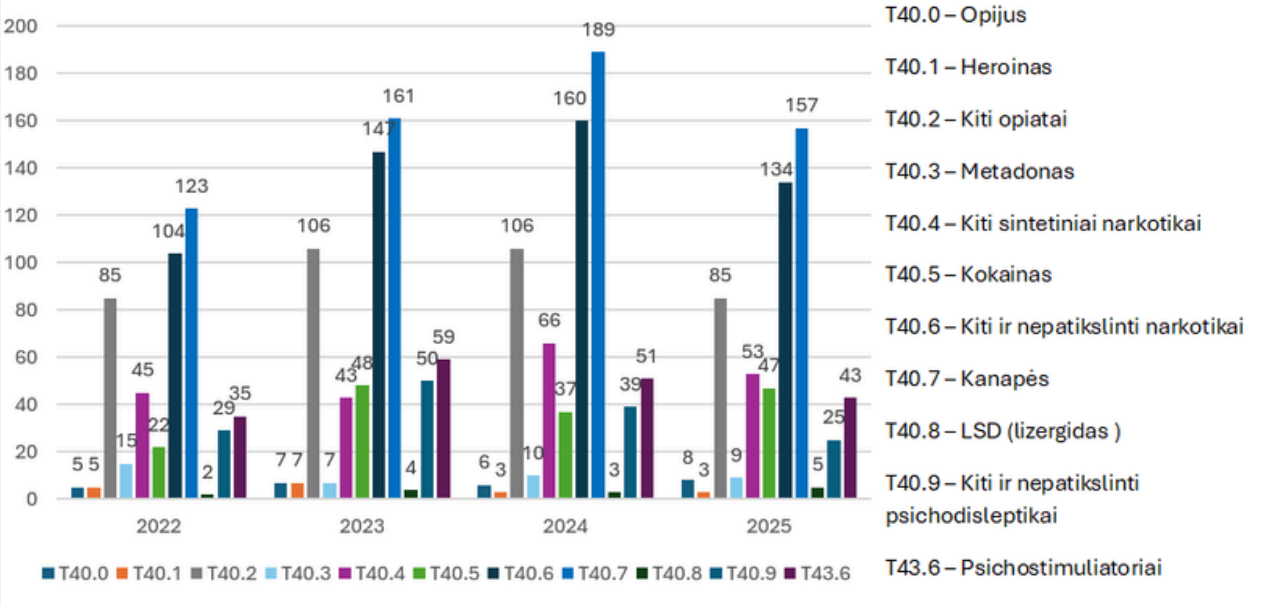

Higienos instituto duomenys

26 pav. Apsinuodijimo narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis atvejų skaičius pagal medžiagas 2022–2023 m.

Pastaba. *Dalį apsinuodijimų sukėlė vartotos kelios skirtingos narkotinės medžiagos, todėl apsinuodijimų atitinkamomis medžiagomis atvejų skaičiaus suma gali būti didesnė nei visų atvejų skaičius per ataskaitinius metus.*

Dėl apsinuodijimo narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis 2025 m. nepilnamečiai asmenys (iki 18 m.) į sveikatos priežiūros įstaigas kreipėsi 189 kartus. Šie atvejai 2025 m. sudarė 35,2 % visų registruotų apsinuodijimo narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis atvejų. Iš viso 2025 m. apsinuodijusių nepilnamečių asmenų buvo 159 – skaičius per pastaruosius metus beveik nepakito *(žr. 27 pav.)*. Nepilnamečiai asmenys sudarė 35,9 % visų tais metais apsinuodijusių asmenų. Kaip ir ankstesniais metais, 2025 m. nepilnamečiai asmenys dažniausiai kreipėsi dėl apsinuodijimų kanapėmis – 99 kartus.

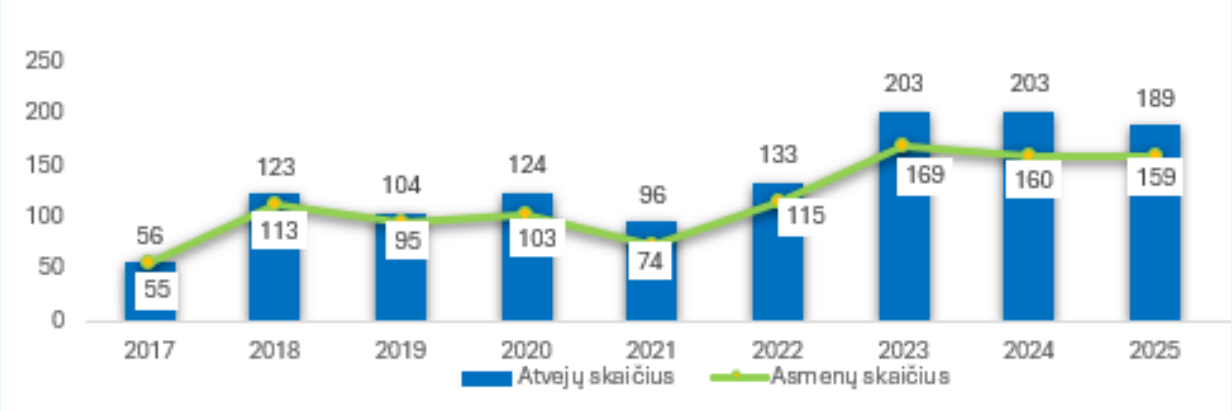

Higienos instituto duomenys

27 pav. Nepilnamečių asmenų, kurie kreipėsi į sveikatos priežiūros įstaigas dėl apsinuodijimo narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis, skaičius ir apsinuodijimo atvejų skaičius 2017–2025 m.

Higienos instituto pateikti duomenys rodo, kad 2025 m. Lietuvoje buvo užregistruoti 86 mirties atvejai (2023 – 74 atvejai; 2024 – 80 atvejų), kurių pagrindinė priežastis buvo narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas.

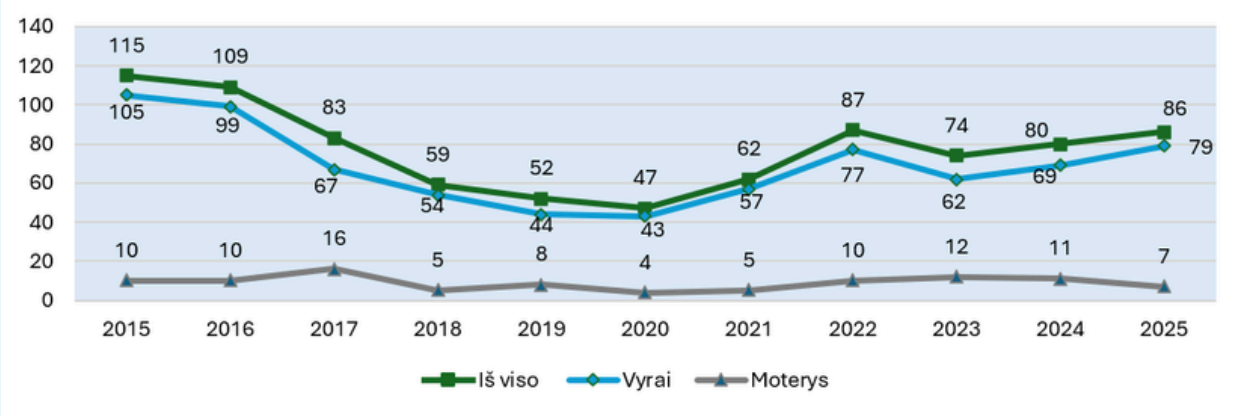

Higienos instituto duomenys

28 pav. Mirties atvejų, kurių pagrindinė priežastis buvo narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas, skaičius pagal lytį 2015–2025 m.

2025 m. mirusiųjų nuo narkotinių ir psichotropinių medžiagų amžius svyravo nuo 21 iki 94 metų. Vidutinis mirusiųjų amžius buvo 40 metų. (2024 m. – 37 metai): vyrų – 40 metų, o moterų – 46 metai. Iš visų mirusiųjų, 5,8 % atvejų sudarė jaunesni nei 25 metų amžiaus asmenys (2024 m. – 8,8 %). Nepilnamečių mirties atvejų nenustatyta (2024 m. – 2 atvejai). Daugiausia mirties atvejų 2025 m., kaip ir 2022–2024 m., nustatyta Vilniaus mieste.

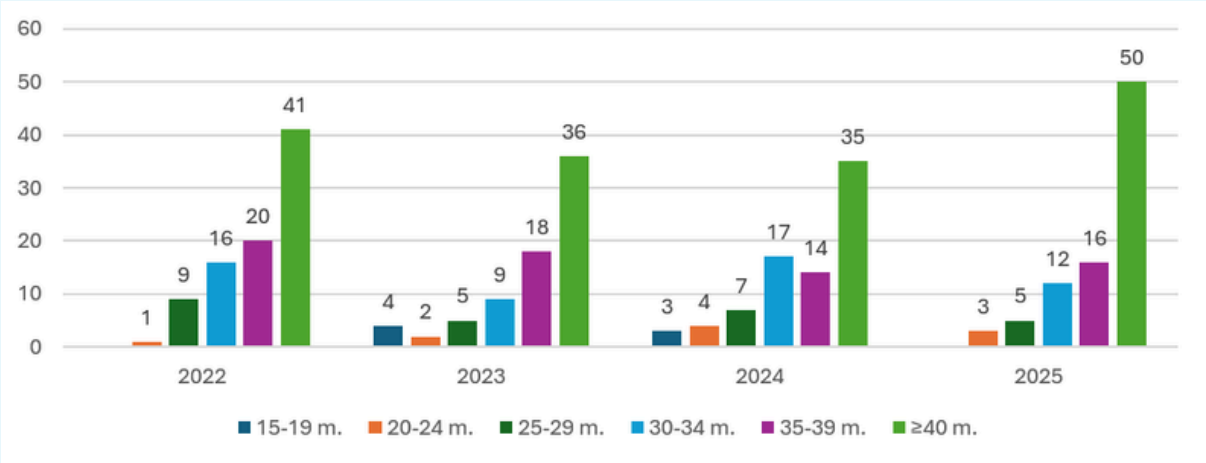

Higienos instituto duomenys

29 pav. Mirties atvejų, kurių pagrindinė priežastis buvo narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas, skaičius pagal amžiaus grupes 2022–2025 m.

Pagal mirties priežastis

2025 m. daugumą mirčių, susijusių su narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimu, lėmė apsinuodijimai (83 iš 86 atvejų), o 3 mirusiems asmenims registruoti psichikos ir elgesio sutrikimai vartojant opioidus ar kelias narkotines bei psichotropines medžiagas. Dažniausia mirties priežastis – atsitiktinis apsinuodijimas narkotikais ir psichodisleptikais, sudaręs 97 % visų atvejų *(žr. 30 pav.)*.

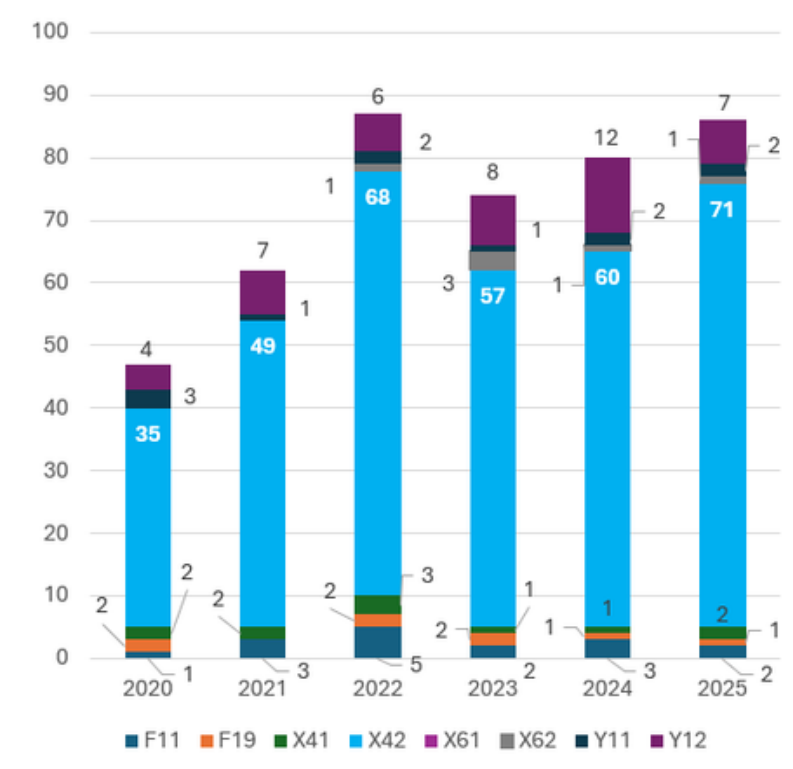

F11 – psichikos ir elgesio sutrikimai, vartojant opioidus;

F19 – psichikos ir elgesio sutrikimai, vartojant kelis narkotikus ir kitas psichoaktyviąsias medžiagas;

X41 – atsitiktinis apsinuodijimas antiepilepsiniais, raminamaisiais bei migdomaisiais, antiparkinsoniniais ir psichotropiniais vaistais bei jų poveikis, neklasifikuojamas kitur;

X42 – atsitiktinis apsinuodijimas narkotikais ir psichodisleptikais ir jų poveikis, neklasifikuojamas kitur;

X61 – tyčinis apsinuodijimas antiepilepsiniais, raminamaisiais bei migdomaisiais, antiparkinsoniniais ir psichotropiniais vaistais bei jų poveikis, neklasifikuojamas kitur;

X62 – tyčinis apsinuodijimas narkotikais ir psichodisleptikais ir jų poveikis, neklasifikuojamas kitur;

Y11 – apsinuodijimas antiepilepsiniais, raminamaisiais bei migdomaisiais, antiparkinsoniniais ir psichotropiniais vaistais bei jų poveikis, neklasifikuojamas kitur, kai ketinimas nežinomas;

Y12 – apsinuodijimas narkotikais ir psichodisleptikais ir jų poveikis, neklasifikuojamas kitur, kai ketinimas nežinomas.

Higienos instituto duomenys

30 pav. Mirties atvejų, kurių pagrindinė priežastis buvo narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas, skaičius pagal mirties priežastis 2020–2025 m.

Pagal diagnozėje nurodytą narkotinę medžiagą

Remiantis Policijos departamento pateiktais duomenimis, eismo įvykių, kuriuos sukėlė nuo narkotinių medžiagų apsvaigę asmenys, skaičius sumažėjo nuo 3 atvejų 2024 m. iki 2 atvejų 2025 m. Analogiškai sumažėjo ir eismo įvykiuose sužeistų asmenų skaičius. Žuvusių asmenų neužregistruota.

Higienos instituto ir Valstybinės teismo medicinos tarnybos (toliau – VTMT) duomenimis, kaip ir ankstesniais metais, daugeliu ištirtų mirties atvejų buvo rasta opioidų (2023 m. – 40; 2024 m. – 56), dažniausiai – karfentanilio *(žr. 6 lentelę)*.

6 lentelė. Mirties atvejų, kurių pagrindinė priežastis buvo narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas, kai mirusiojo organuose ir biologiniuose skysčiuose nustatytos atitinkamos medžiagos, skaičius 2021–2025 m.

Nustatytos medžiagos	Metai				
	2021	2022	2023	2024	2025
1. Bet kokie opioidai	31	53	40	56	**53**
1.1 Karfentanilis	16	31	29	36	**47**
2. Kokainas (ar metabolitai)	4	5	4	15	**13**
3. Amfetaminų tipo simuliantai	9	10	1	4	**10**
4. Haliucinogenai	0	0	0	0	**0**
5. Kanapės / THC (ar metabolitai)	1	5	5	9	**9**
6. Lakiosios medžiagos	1	0	0	0	**0**
7. Sintetiniai kanabinoidai	0	0	0	0	**0**
8. Sintetiniai katinonai	0	0	6	3	**3**
9. Benzodiazepinai	14	19	14	30	**18**
10. Naujos kartos nebenzodiazepininiai hipnotikai („Z vaistai“)	1	0	0	0	**3**
11. Pregabalinas / gabapentinas	2	1	1	2	**1**
12. Alkoholis	29	27	21	36	**38**

Higienos instituto ir VTMT duomenys

Tendencijos:

- Sumažėjo registruotų apsinuodijimo atvejų skaičius – 2025 m. užregistruoti 537 atvejai, t. y. 100 atveju mažiau nei 2024 ir 52 atvejais mažiau nei 2023 metais.
- Mažėjimo tendencija nustatyta daugelyje pagrindinių medžiagų grupių, tačiau apsinuodijimų kokainu atvejų padaugėjo, o dažniausiai kreiptasi dėl apsinuodijimo kanapėmis.
- Nepilnamečiai asmenys sudarė 35,2 % visų tais metais apsinuodijusių asmenų. Dažniausiai kreiptasi dėl apsinuodijimų kanapėmis.
- 2023–2025 m. laikotarpiu stebima mirčių, kurių pagrindinė priežastis narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimas, skaičiaus didėjimo tendencija.

3.2.2. Užkrečiamosios ligos

Švirkščiamuosius narkotikus vartojantys asmenys turi didelę riziką užsikrėsti hepatito C, B ir A virusais (atitinkamai HCV, HBV ir HAV) bei žmogaus imunodeficito virusu (ŽIV), dalydamiesi narkotikų vartojimo priemonėmis. Stimuliatorių vartojimas yra susijęs su padidėjusia lytiškai plintančių infekcijų rizika, o prastos gyvenimo sąlygos gali didinti narkotikus vartojančių asmenų riziką užsikrėsti infekcijomis, perduodamomis per artimą kontaktą[14]. Šios infekcijos gali sukelti ūmias ar lėtines ligas, lemiančias sunkius sveikatos sutrikimus ar net mirtį.

Virusiniai hepatitai: paplitimas, ištyrimas

Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – NVSC) duomenimis, 2025 m. Lietuvoje iš viso registruota 14 naujų ūminio virusinio hepatito B atvejų (2024 m. – 26 atvejai) ir 13 ūminio virusinio hepatito C atvejų (2024 m. – 45 atvejai). Lėtinio virusinio hepatito B – 233 atvejai (2024 m. – 191 atvejis), o lėtinio virusinio hepatito C – 1 261 atvejis (2024 m. – 1 832 atvejai).

14 *https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2026/drug-related-infectious-diseases_en*

ŽIV / AIDS: paplitimas, ištyrimas ir gydymas

Lietuvoje 2023–2025 m. stebimas naujų ŽIV atvejų sumažėjimas: nuo 267 atvejų (2023 m.) iki 161 atvejo (2025 m.). Sumažėjo ir užsikrėtimų per švirkščiamuosius narkotikus – nuo 44 atvejų 2023 m. iki 12 atvejų 2025 m. Tai rodo mažėjantį šios perdavimo formos paplitimą. Daugiausia naujų užsikrėtimo ŽIV atvejų per švirkščiamuosius narkotikus 2025 m. buvo nustatyta 35–39 m. amžiaus grupėje (4 atvejai).

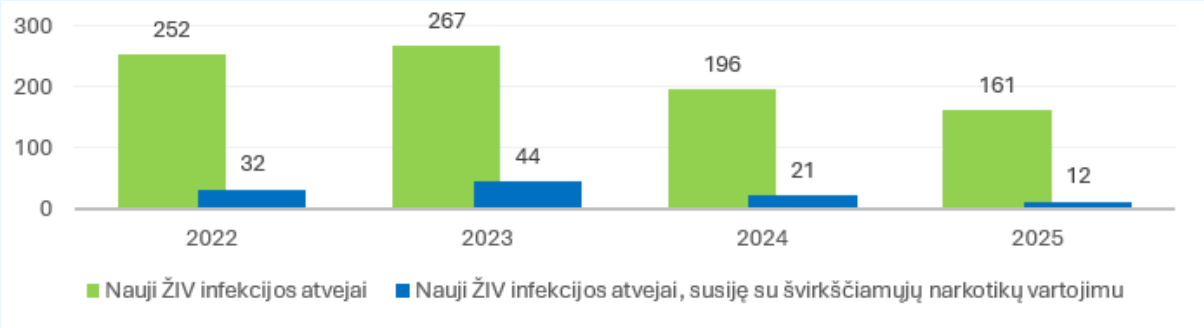

NVSC duomenys

31 pav. Registruotų naujų ŽIV infekcijos atvejų skaičius 2022–2025 m.

Lietuvos laisvės atėmimo vietose 2025 m. atlikta 4 430 tyrimų dėl ŽIV, infekcija diagnozuota 8 asmenims (2023 m. – 23; 2024 m. – 10) *(žr. 32 pav.)*.

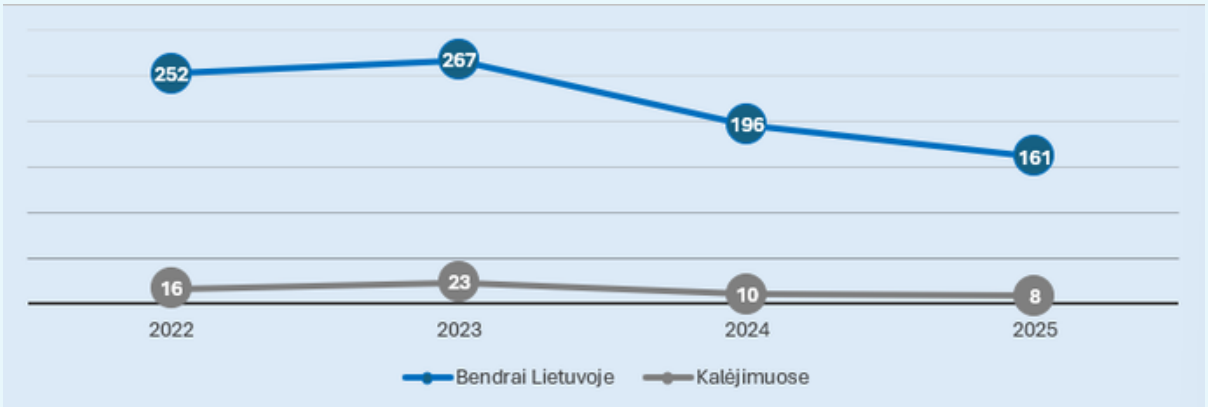

Lietuvos kalėjimų tarnybos ir NVSC duomenys

32 pav. Naujų ŽIV atvejų skaičiaus dinamika Lietuvoje ir Lietuvos laisvės atėmimo vietose 2022–2025 m.

Tendencijos:

- Registruoti 233 lėtinio virusinio hepatito B atvejai (2024 m. – 191), lėtinio virusinio hepatito C – 1 261 atvejis (2024 m. – 1 832).
- Registruota 14 naujų ūminio virusinio hepatito B atvejų, 13 ūminio hepatito C atvejų.
- Stebimas naujų ŽIV atvejų sumažėjimas: nuo 267 atvejų (2023 m.) iki 161 atvejo (2025 m.).
- Daugiausia naujų užsikrėtimo atvejų per švirkščiamuosius narkotikus nustatyta 35–39 m. amžiaus grupėje.
- Nuo 2022 m. pradėjus vykdyti nemokamą gyventojų patikrą, 2022–2025 m. buvo nustatoma daugiau anksčiau nediagnozuotų lėtinio hepatito C atvejų[15].

[15] *https://nvsc.lrv.lt/lt/naujienos/pasauline-hepatito-diena-ankstyva-diagnostika-gali-isgelbeti-gyvybe-DK9H/*

3.3. Tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių vartojimo padariniai

3.3.1. Apsinuodijimai dėl tabako ir (ar) nikotino vartojimo

2025 m. apsinuodijimo tabaku ir (ar) nikotinu atvejų skaičius sumažėjo iki 73 atvejų *(žr. 33 pav.)*. Nepaisant bendro sumažėjimo, pastebimas vėl išaugęs nepilnamečių (<18 m.) atvejų skaičius – nuo 7 iki 17 atvejų, kas rodo neigiamą tendenciją šioje amžiaus grupėje.

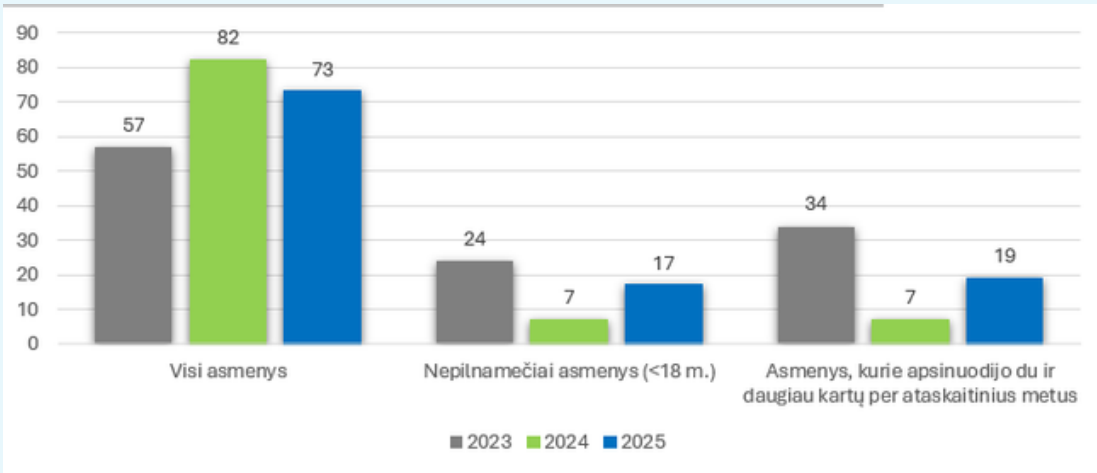

Higienos instituto duomenys

33 pav. Asmenų, kurie apsinuodijimo tabaku ir (ar) nikotinu, skaičius 2023–2025 m.

Mirtys ir mirtingumas nuo su rūkymu susijusių ligų

Tabako vartojimas yra viena pagrindinių išvengiamų priešlaikinės mirties priežasčių Europoje. Kasmet PSO Europos regione dėl tabako vartojimo miršta 1,1 mln. žmonių. Iš jų 153 000 miršta nuo pasyvaus rūkymo. Tabako vartojimas sudaro 25 % visų mirčių nuo vėžio visame pasaulyje ir yra pagrindinė plaučių vėžio priežastis. Rūkantys asmenys turi iki 22 kartų didesnę tikimybę per savo gyvenimą susirgti plaučių vėžiu nei nerūkantys[16].

Higienos instituto duomenimis, lyginant su ankstesniais metais, 2025 m. ryškių pokyčių, susijusių su mirtingumu nuo su rūkymu susijusių piktybinių navikų nepastebėta – nuo šių ligų mirė 1 784 asmenys *(žr. 34 pav. ir 7 lentelę)*. Asmenų amžius svyravo nuo 22 m. iki 102 m. Vidutinis mirusiųjų amžius buvo 68 m.

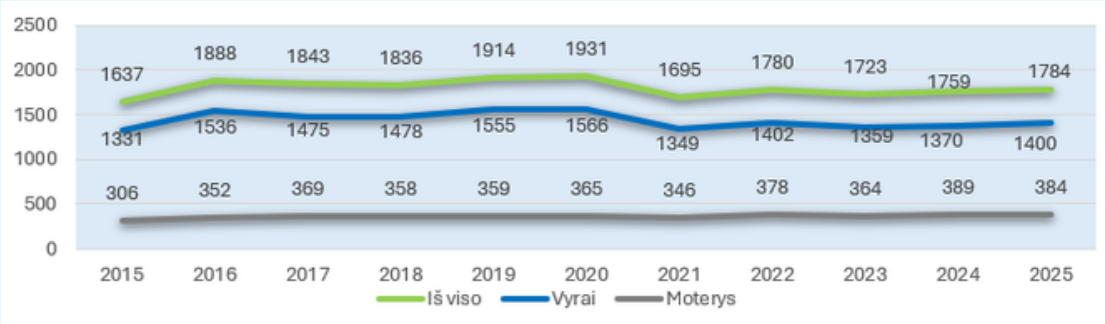

Higienos instituto duomenys

34 pav. Mirties atvejų, kurių pagrindinė priežastis buvo su rūkymu susiję piktybiniai navikai, skaičius pagal lytį 2015–2025 m.

16 *https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/effects-of-tobacco-on-health/*

7 lentelė. Mirčių, kurių pagrindinė priežastis buvo su rūkymu susiję piktybiniai navikai, atvejų skaičius ir mirtingumas (mirties atvejų skaičius 100 tūkst. gyv.) pagal mirties priežastį 2020–2025 m.

TLK-10-AM kodas	Metai					
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
C00–C14	310	308	327	311	389	347
C33–C34	1279	1096	1127	1076	1081	1150
C15	219	183	215	226	182	185
C32	123	108	111	110	107	102

Higienos instituto duomenys

C00–C14 – piktybiniai lūpų, burnos ertmės ir ryklės navikai;

C33–C34 – piktybiniai trachėjos, bronchų ir plaučių navikai;

C15 – piktybiniai stemplės navikai;

C32 – piktybiniai gerklų navikai

Daugiausia mirčių, siejamų su tabako gaminių ir su tabako gaminiais susijusių gaminių vartojimu, nustatoma vyresnių nei 64 metų asmenų amžiaus grupėje.

Rūkymo pasekmės neapsiriboja vien mirtimis nuo tabako ir su juo susijusių gaminių vartojimo sukeltų ligų – neatsargus rūkymas yra viena iš žūčių gaisruose priežasčių. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau - PAGD) pateikti duomenys rodo, kad gaisrų ir rūkymo sukeltų gaisrų skaičius yra išaugęs lyginant su 2024 m., tačiau žuvusių asmenų ir traumuotų asmenų skaičius 2025 m. yra sumažėjęs *(žr. 8 lentelę)*.

8 lentelė. Rūkymo sukeltų gaisrų ir juose žuvusių bei traumuotų asmenų skaičius 2024–2025 m.

	2024 m.		2025 m.	
	Gaisrai	Iš jų rūkymo sukelti gaisrai	Gaisrai	Iš jų rūkymo sukelti gaisrai
Kilusių gaisrų skaičius	7 667	236	7 949	247
Žuvusių asmenų skaičius	85	29	70	26
Traumuotų asmenų skaičius	178	21	155	19

PAGD duomenys

Tendencijos:

- 2025 m. apsinuodijimo tabaku ir (ar) nikotinu atvejų skaičius sumažėjo iki 73 atvejų (2024 m. – 82 atvejai). Nepaisant bendro sumažėjimo, pastebimas vėl išaugęs nepilnamečių (<18 m.) atvejų skaičius – nuo 7 iki 17 atvejų, kas rodo neigiamą tendenciją šioje amžiaus grupėje.
- Vertinant mirčių nuo su rūkymu susijusių piktybinių navikų skaičių, stebima santykinai stabili tendencija – mirčių skaičius išlieka panašus, nors atskirais metais fiksuojami nedideli svyravimai.
- Apsinuodijimų tabaku ir nikotinu skaičiaus mažėjimas gali būti siejamas su mažėjančiu tabako vartojimu, didėjančiomis tabako gaminių kainomis bei taikomomis kontrolės ir prevencijos priemonėmis.

IV. PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO PREVENCIJA IR GYDYMAS

4.1. Savivaldybių vykdomos prevencijos priemonės

NTAKD nuo 2013 m. kasmet vykdo savivaldybių apklausą, kuria siekiama įvertinti alkoholio ir tabako kontrolės bei vartojimo prevencijos programų taikymą ir planų įgyvendinimą savivaldybėse. **Apklausos tikslas** – surinkti palyginamą informaciją apie psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos koordinavimą, iššūkius bei poreikius, pateikti rekomendacijas dėl sistemos tobulinimo ir taip prisidėti prie nuoseklios stebėsenos savivaldybėse. 2024–2025 m. apklausoje dalyvavo 57 savivaldybės iš 60 (95 %).

Atlikto tyrimo duomenys parodė, kad 58 % savivaldybių (33 savivaldybės) 2024 m. strateginiuose dokumentuose buvo įtraukusios psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos temą, 22 savivaldybės (38 %) pažymėjo, jog šios temos neįtraukė, o 2 likusios temą įtraukė, bet finansavimo neskyrė *(žr. 35 pav.)*. Palyginti su 2023 m., 2024 m. sumažėjo savivaldybių, įtraukusių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją į strateginius dokumentus, skaičius. Taip pat sumažėjo savivaldybių, kurios įtraukė šią temą, bet neskyrė finansavimo, o jos visai neįtraukusių savivaldybių padaugėjo.

35 pav. Savivaldybių skaičiaus, įtraukusių psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją į strateginius dokumentus, palyginimas (2023 ir 2024 m.).

Tyrimo duomenys parodė, kad didžiausias prioritetas buvo skiriamas prevencijos veikloms švietimo ir psichikos sveikatos stiprinimo srityse: psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijai skirtus užsiėmimus mokyklose prioritetu įvardijo 52 savivaldybės (93 %), o psichikos sveikatos stiprinimo iniciatyvas (pvz.: renginius, emocinio raštingumo ugdymą, paramos grupes) – 45 savivaldybės (80 %) *(žr. 36 pav.)*.

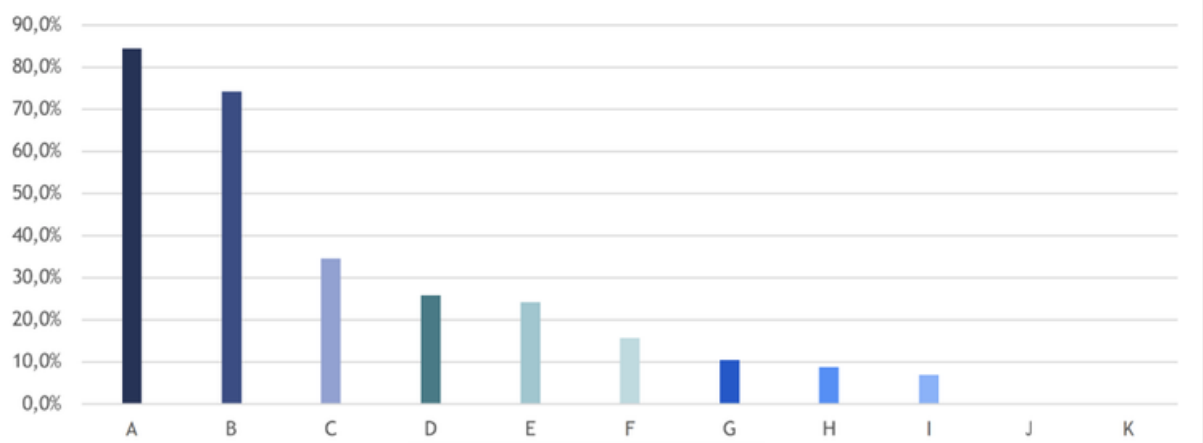

A Prevencija mokykloje (pvz., pamokos ar užsiėmimai PAM tema)
B Psichikos sveikatos stiprinimas (pvz., renginiai, paramos grupės)
C Tėvystės įgūdžių ir šeimų stiprinimas
D Jaunimui palankios paslaugos
E Gyvenimo įgūdžių ir socialinių kompetencijų ugdymas (pvz., problemų sprendimas, emocinis intelektas)
F Tikslinės priemonės rizikos grupėms
G Popamokinės veiklos (pvz., sportas, kūrybinės dirbtuvės)
H Prevencija darbo vietose (pvz., streso valdymas, sveikatos skatinimas)
I Žiniasklaidos ir viešosios informacijos kampanijos (pvz., informaciniai skelbimai, socialinė reklama)
J Nėščiųjų ir ankstyvos vaikystės intervencijos
K Mentorystė ir individuali pagalba (pvz., konsultacijos)

36 pav. Savivaldybių dalis (%) pagal 2024 m. prioritetines prevencijos sritis.

Tendencijos:

- Savivaldybių įsitraukimas išlieka aukštas – apklausoje dalyvavo 57 iš 60 savivaldybių – rezultatai reprezentuoja nacionalinę situaciją.
- Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos prioritetinė tikslinė grupė – vaikai ir jaunimas, o pagrindinės veiklos kryptys – prevencija ugdymo įstaigose ir psichikos sveikatos stiprinimas.
- Siekiama stiprinti bendradarbiavimą organizuojant susitikimus, keičiantis gerąja praktika ir naudojantis bendra duomenų platforma.

4.2. Tikslinės psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos priemonės vaikams ir jaunimui

Ankstyvosios intervencijos programa (toliau – AI programa) yra viena iš pagalbos priemonių 12–18 metų jaunuoliams, eksperimentuojantiems ar nereguliariai vartojantiems alkoholį ir (ar) narkotikus. Programos tikslas – motyvuoti jaunuolius atsisakyti šių medžiagų vartojimo, kol dar nėra susiformavusi priklausomybė.

AI programa įgyvendinama vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. sausio 18 d. įsakymu Nr. V-60/V-39 patvirtintu AI programos vykdymo tvarkos aprašu. Programą vykdo savivaldybių visuomenės sveikatos biurai, teikdami pagalbą jauniems asmenims, eksperimentuojantiems su alkoholiu ar narkotikais arba nereguliariai juos vartojantiems.

2025 m. AI programą įgyvendino 55 iš 60 savivaldybių. Palyginti su 2024 m., pastebėtas nežymus pokytis – AI programą įgyvendino 1 savivaldybe mažiau *(žr. 37 pav.)*, tačiau ilgalaikė programos įgyvendinimo tendencija išlieka teigiama tarp savivaldybių.

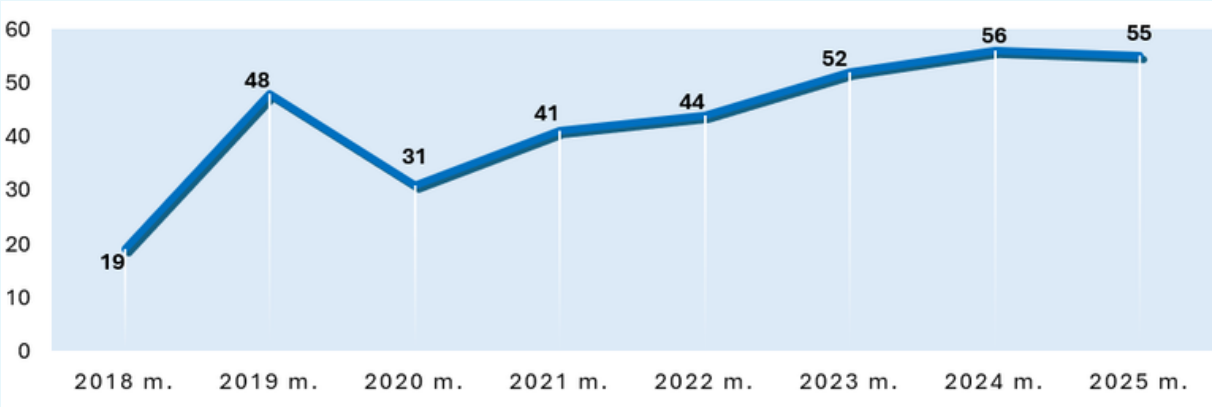

37 pav. AI programą įgyvendinusių savivaldybių skaičius (abs. sk.)

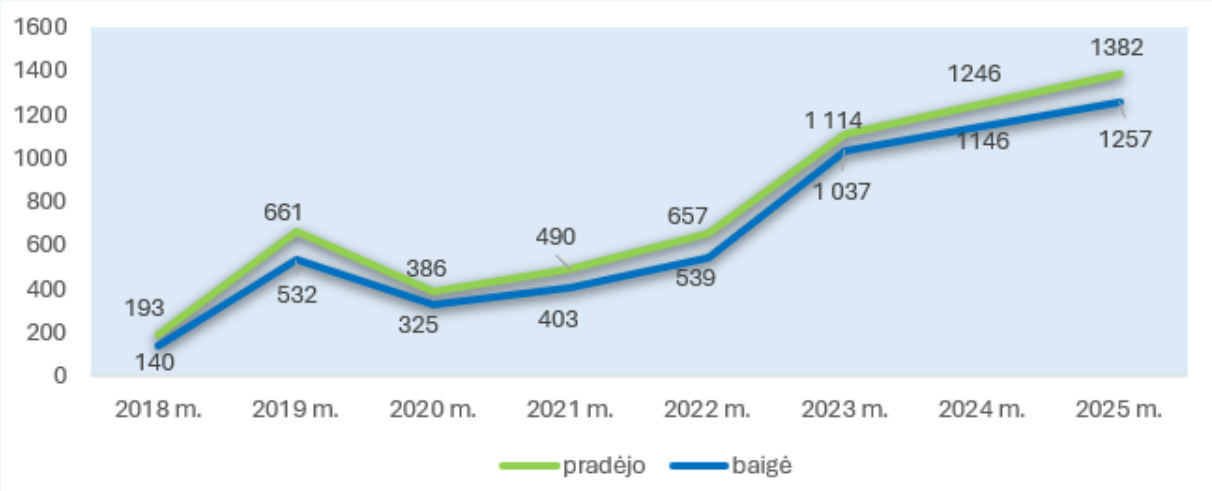

38 pav. Asmenų, pradėjusių ir baigusių AI programos užsiėmimus, skaičiaus pokytis

Palyginus 2024 m. ir 2025 m. duomenis, matyti teigiami dalyvių ketinimų atsisakyti vartojimo ir įgytų žinių pokyčiai. 2024 m. 53 % programos dalyvių teigė, kad ateityje nebevartos psichoaktyviųjų medžiagų, o 2025 m. šis rodiklis padidėjo iki 62 %. Taip pat padidėjo dalyvių, nurodžiusių, kad gavo pakankamai žinių apie psichoaktyviųjų medžiagų poveikį, dalis – nuo 74 % 2024 m. iki 78 % 2025 m. Šie rezultatai rodo, kad programa ne tik didina dalyvių žinias, bet ir stiprina motyvaciją keisti su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu susijusį elgesį.

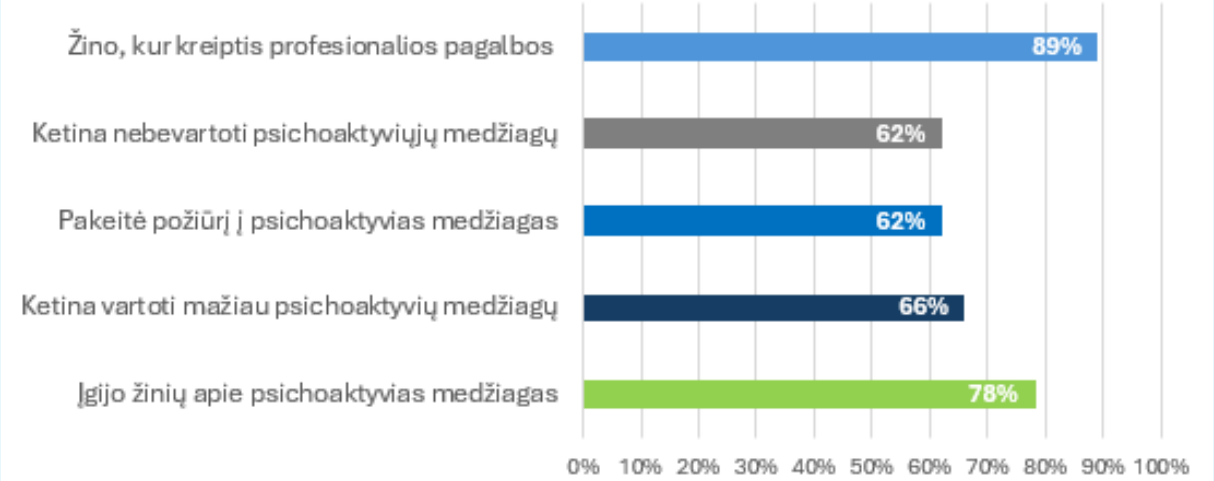

39 pav. AI programos dalyvių ketinimai ir požiūris į psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą (%)

Tendencijos:

- 2025 metais AI programa buvo įgyvendinta 55 iš 60 savivaldybių.
- Programą pradėjo 1 382 jaunuoliai, iš kurių 91 % ją sėkmingai baigė.
- 78 % programos dalyvių teigė, kad įgijo žinių apie psichoaktyviųjų medžiagų poveikį, o 62 % programos dalyvių nusprendė ateityje nebevartoti psichoaktyviųjų medžiagų.
- 2025 m. organizuota 1 supervizija, kurioje dalyvavo 31 specialistas, siekiant stiprinti jų kompetencijas ir teikti konsultacinę pagalbą.
- Organizuoti 16 ak. val. mokymai pedagoginių psichologinių tarnybų ir savivaldybių visuomenės sveikatos biurų specialistams, kuriuos baigė ir įgijo teisę dirbti pagal AI programą 22 specialistai.

Su 2025 m. AI programos ataskaita plačiau galima susipažinti NTAKD svetainėje[17].

[17] *https://ntakd.lrv.lt/lt/naujienos/pristatyta-ankstyvosios-intervencijos-programos-ataskaita-uz-2025-metus-cAS/*

4.3. Priklausomybių gydymo ir pagalbos paslaugos

Respublikinio priklausomybės ligų centro (toliau – RPLC), duomenimis, 2025 m. įstaiga suteikė 274 konsultacijas dėl metimo rūkyti, iš kurių 266 buvo apmokėtos valstybės biudžeto ir (ar) Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) biudžeto lėšomis *(žr. 40 pav.)*. Pranešta apie 14 atvejų, kai metimo rūkyti konsultacijos buvo suteiktos neatskleidžiant asmens tapatybės. Šie asmenys gydėsi Vilniaus (11 atvejų), Kauno (2 atvejai) bei Klaipėdos (1 atvejis) filialuose. 2025 m. daugiausia dėl metimo rūkyti pagalbos į RPLC kreipėsi vyrai ir 15–18 m. amžiaus asmenys *(žr. 41 pav.)*.

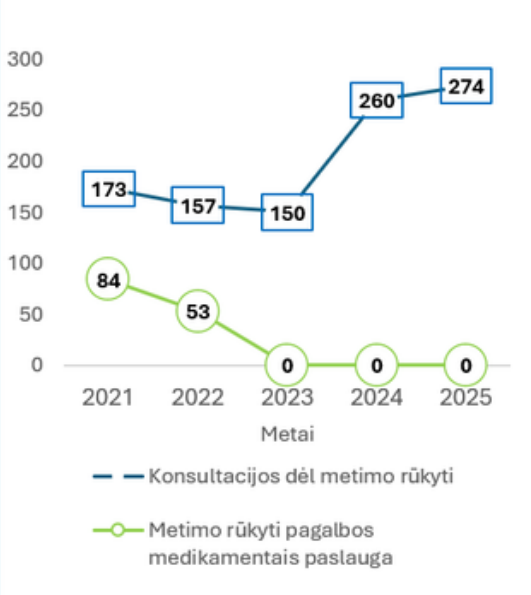

RPLC duomenys

40 pav. Suteiktų metimo rūkyti paslaugų skaičius 2021–2025 m.

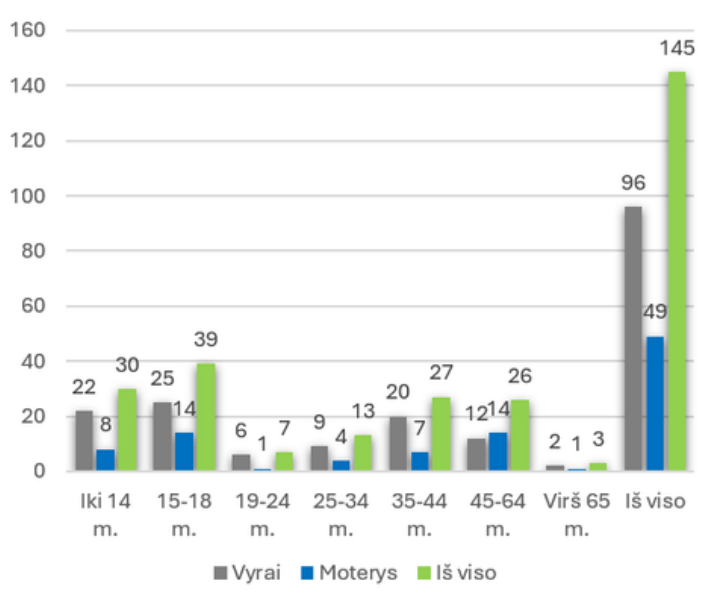

RPLC duomenys

41 pav. Duomenys apie asmenis, kuriems buvo suteiktos metimo rūkyti pagalbos paslaugos iš Valstybės biudžeto ir (ar) PSDF biudžeto lėšų, pagal lytį ir amžių 2025 m.

Gydymo ir pagalbos metant rūkyti prieinamumą taip pat galima vertinti pagal vaistinių preparatų, skirtų priklausomybei nuo nikotino gydyti, pardavimų apimtis. Valstybinės vaistų kontrolės tarnybos pateiktais duomenimis, 2025 m. Lietuvoje buvo parduotos 160 465 šių preparatų pakuotės, iš jų 1 receptinio vaistinio preparato pakuotė. Šis rodiklis leidžia papildomai įvertinti farmakologinės pagalbos metant rūkyti naudojimą, tačiau vien pagal parduotų pakuočių skaičių negalima nustatyti, kiek asmenų faktiškai pradėjo ar sėkmingai užbaigė gydymą.

Vertinant 2022–2025 m. duomenis apie PSDF lėšomis apmokėtus nedraustų asmenų, kurie kreipėsi dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, gydymo atvejus, matoma, kad su alkoholio vartojimu susijusių asmenų, kuriems buvo suteiktos gydymo paslaugos, skaičius mažėjo *(žr. 42 pav.)*. Be to, RPLC duomenimis, 2025 m. dėl psichikos ir elgesio sutrikimų dėl alkoholio vartojimo, neatskleidžiant asmens tapatybės, iš viso registruoti 990 ambulatorinio gydymo ir 432 stacionaraus gydymo atvejai.

2025 m. daugiausiai dėl psichikos ir elgesio sutrikimų dėl alkoholio vartojimo kreipėsi vyrai ir 45–64 m. asmenys *(žr. 43 pav.)*.

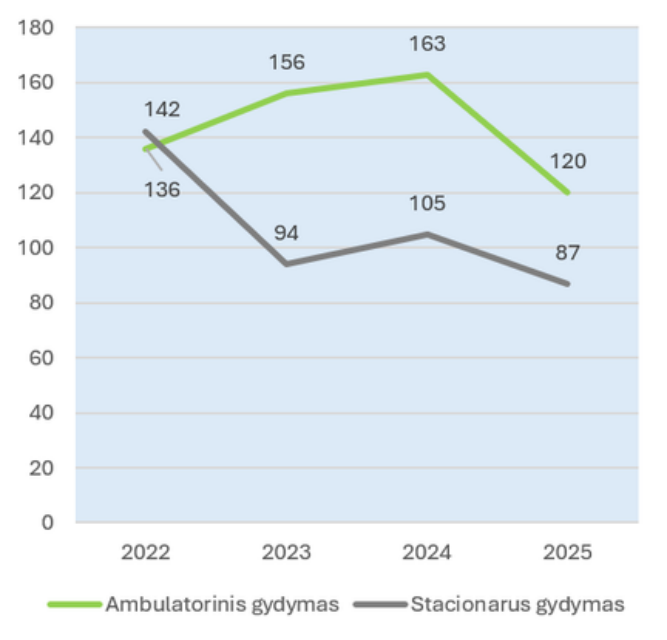

RPLC duomenys

42 pav. PSDF biudžeto lėšomis nedraustiems asmenims, kurie kreipėsi dėl psichikos ir elgesio sutrikimų dėl alkoholio vartojimo, gydymo atvejų skaičius 2022–2025 m.

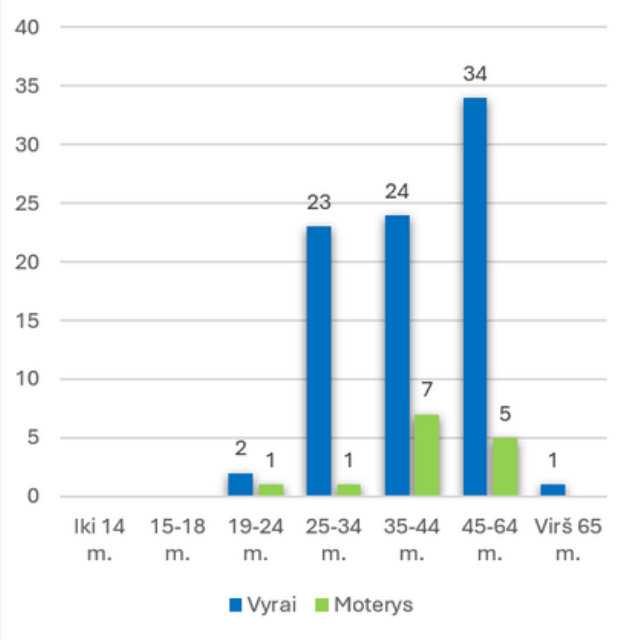

RPLC duomenys

43 pav. PSDF biudžeto lėšomis nedraustų asmenų, besikreipusių dėl psichikos ir elgesio sutrikimų, susijusių su alkoholio vartojimu, skaičius pagal amžiaus grupes ir lytį 2025 m.

2025 m. ankstyvojo alkoholio vartojimo rizikos įvertinimo paslaugų, apmokamų PSDF biudžeto lėšomis, suteikta 81 707 (2024 m. – 85 186). Daugiausia paslaugų suteikta 45–64 metų amžiaus asmenims, vyrams bei Vilniaus mieste, Vilniaus rajono ir Utenos rajono savivaldybėse gyvenantiems asmenims.

Valstybinės ligonių kasos duomenimis, 2025 m. dėl alkoholio vartojimo sąlygojamų ligų į gydymo įstaigas kreipėsi 14 415 asmenų (2022 m. – 13 286; 2024 m. – 14 904). Jiems buvo suteiktos 28 129 (2022 m. – 24 058; 2024 m. – 28 321) PSDF biudžeto lėšomis apmokamos asmens sveikatos priežiūros paslaugos, kurių bendra vertė viršijo 13 mln. eurų. Dažniausiai dėl šių ligų kreipėsi 45–64 metų amžiaus asmenys, vyrai bei Vilniaus, Kauno ir Panevėžio miesto gyventojai.

Nuo 2023 m. SADM Europos socialinio fondo lėšomis finansuoja projektą „Būk laisvas – nebūk priklausomas“, kurio tikslas – padėti žmonėms, priklausomiems nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, integruotis į darbo rinką, siekiant išvengti jų socialinės atskirties. Pagalba teikiama nuo psichoaktyviųjų medžiagų priklausomiems asmenims ir jų šeimos nariams.

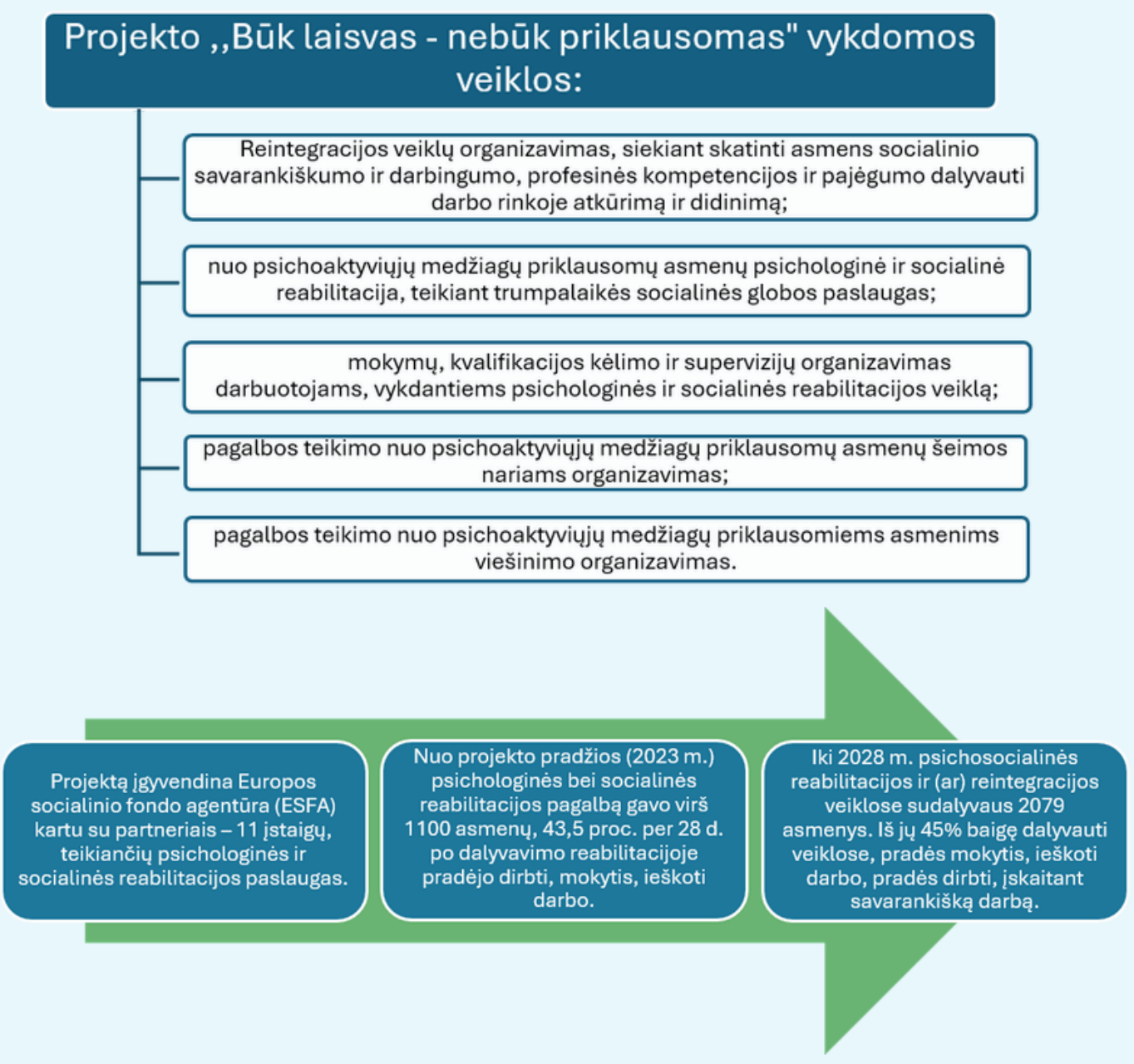

Tendencijos:

- 2025 m. daugiausia dėl metimo rūkyti pagalbos į RPLC kreipėsi vyrai ir 15–18 m. asmenys.
- Palyginti su ankstesniais metais, 2025 m. sumažėjo PSDF biudžeto lėšomis apmokėtų gydymo dėl su alkoholio vartojimu susijusių psichikos ir elgesio sutrikimų atvejų skaičius.
- Didžiausias paslaugų poreikis dėl alkoholio vartojimo rizikos, su juo susijusių psichikos ir elgesio sutrikimų bei alkoholio vartojimo sąlygojamų ligų stebimas tarp vyrų ir 45–64 metų amžiaus asmenų.

4.4. Kitos taikomos prevencinės ir gydymo priemonės

Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas yra sudėtinė problema, reikalaujanti prevencinių priemonių, kurios būtų orientuotos ir į jau padarytų teisės pažeidimų pasekmių šalinimą, ir į jų atsiradimo priežasčių bei rizikos veiksnių mažinimą.

Lietuvos kalėjimų tarnybos duomenys rodo, kad programas baigusių asmenų skaičius yra mažesnis nei pradėjusių (žr. *9 lentelę)*.

9 lentelė. Asmenų, dalyvaujančių laisvės atėmimo vietose vykdomose programose, skaičius per ataskaitinius metus.

Prevencijos, gydymo, reabilitacijos programos / priemonės pavadinimas	Asmenų, pradėjusių programą, skaičius	Asmenų, baigusių programą, skaičius
Kognityvinė–elgesio korekcinė programa „EQUIP“	7	3
Kognityvinė–elgesio korekcinė programa „Tik tu ir aš“	71	36
Programa „Elgesys–Pokalbis Pasikeitimas“	32	29
Dailės terapijos programa R.A.K.T.A.S.	38	15

Lietuvos kalėjimų tarnyba

Policijos departamento duomenimis, 2025 m. išsiskiria didesne vykdytų prevencinių priemonių įvairove, palyginti su ankstesniais metais *(žr. 44 pav.)*.

SAUGIOS KAIMYNYSTĖS PROGRAMA	POLICIJOS RĖMĖJŲ VEIKLA	KITA
Stiprinti gyventojų savitarpio pagalbą ir bendruomeniškumą kuriant saugią gyvenamąją aplinką bei mažinti teisės pažeidimų, tarp jų susijusių su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu ir platinimu, riziką.	Įtraukti visuomenę į savanorišką prevencinę veiklą ir saugios aplinkos kūrimą, didinant bendruomenės atsakomybę už viešąją tvarką bei teisės pažeidimų prevenciją.	Didinti bendruomenės narių sąmoningumą vairuoti transporto priemones tik esant blaiviems, neapsvaigusiems nuo narkotinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, ir mažinti apsvaigusių vairuotojų keliamą riziką.
2024 m. – 1 183 saugios kaimynystės grupės. 2025 m. – 1 136 saugios kaimynystės grupės.	2024 m. – 750 policijos rėmėjų. 2025 m. – 835 policijos rėmėjai.	2025 m. – 170 priemonių įgyvendinta šalies mastu.

Policijos departamento duomenys

44 pav. Vykdytų aplinkos prevencijos strategijų bendruomenėse taikymas 2025 m.

BENDRUOMENĖS PAREIGŪNŲ VYKDOMA PREVENCINĖ VEIKLA IR / AR PROGRAMOS ATSKIROMS TIKSLINĖMS GRUPĖMS:

Vykdyti kryptingą bendrąją, individualiąją ir situacijų prevenciją atskiroms tikslinėms grupėms, mažinant rizikos veiksnius ir kuriant saugią aplinką prižiūrimoje teritorijoje.

2025 m. prevencines veiklas šalies mastu vykdė 137 bendruomenės pareigūnai; apibendrinti rezultatai pagal tikslines grupes pateikiami toliau.

VISAI VISUOMENEI / VIETOS BENDRUOMENEI

Užtikrinti, kad vienodo lygmens bendroji prevencija pasiektų visus prižiūrimos teritorijos gyventojus, ugdyti teisinį sąmoningumą ir atsakingą elgesį.

2025 m. – sukčiavimų prevencijos – 1 426 priemonės; saugaus eismo paskaitų suaugusiesiems – 650 priemonių; socialinės atskirties mažinimo – 301 priemonė.

ŠEIMOMS, PATIRIANČIOMS RIZIKĄ

Mažinti smurto artimoje aplinkoje riziką šeimose, kuriose rizikos veiksniu neretai tampa alkoholio ar kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas, skatinti nulinį smurto toleravimą ir informuoti apie pagalbos galimybes.

2025 m. – 1 124 priemonės – dalyvavo 33 435 asmenys.

PAŽEIDŽIAMAM JAUNIMUI

Ugdyti jaunimo teisinį sąmoningumą, mažinti įsitraukimo į teisės pažeidimus ir rizikingo elgesio (įskaitant psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą) tikimybę, didinti atsparumą išnaudojimui.

2025 m. – teisinės atsakomybės – 1 835 priemonės; prekybos žmonėmis prevencijos – 518 priemonių; interneto kultūros – 1 048 priemonės; pagal poreikį reaguojant į nepilnamečių susibūrimo vietas – 280 priemonių.

Policijos departamento duomenys

45 pav. Vykdytų aplinkos prevencijos strategijų bendruomenėse taikymas tikslinėms grupėms 2025 m.

V. I.PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMO SITUACIJOS VERTINIMAS

5.1. Alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų Lietuvos mokyklose tyrimas ESPAD

Kas ketverius metus vykdomo alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo tyrimo (toliau – ESPAD tyrimo) apklausoje savo noru dalyvauja apie 40 Europos šalių – vienais metais daugiau, kitais – šiek tiek mažiau. ESPAD tyrimo tikslinė populiacija – moksleiviai, kuriems apklausos vykdymo metais sukanka 16 metų.

2024 m. ESPAD tyrime dalyvavo 4 792 15–16 metų moksleiviai: 50,8 proc. vaikinų ir 49,2 proc. merginų. Respondentai buvo iš įvairių Lietuvos savivaldybių.

Tabako cigarečių ir elektroninių cigarečių vartojimo paplitimas

Analizuojant 2015–2024 m. laikotarpį, *(žr. 46 pav.)* įprastų cigarečių vartojimas mažėjo, o elektroninių cigarečių vartojimas po didelio augimo iki 2019 m. taip pat sumažėjo, tačiau 2024 m. elektroninės cigaretės vis dar buvo vartojamos beveik 2 kartus dažniau nei įprastos.

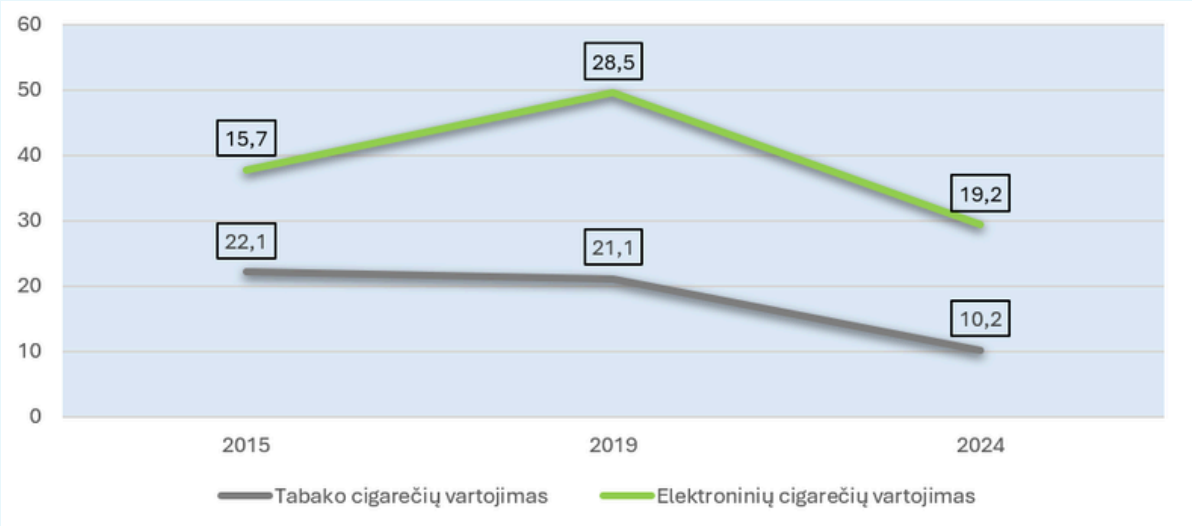

46 pav. Elektroninių cigarečių ir tabako cigarečių vartojimo bent kartą per pastarąsias 30 dienų iki apklausos dinamika (%), 2015–2024 m.

ESPAD tyrimo duomenimis, suvokiamas tabako cigarečių prieinamumas nuo 2003 m. sumažėjo beveik perpus, tačiau vis dar yra labai didelis. Beveik pusė respondentų (49,1 %) teigė, kad, jeigu norėtų, tabako cigarečių gauti būtų labai lengva arba lengva *(žr. 47 pav.)*. Elektroninių cigarečių panorėję lengvai arba labai lengvai galėtų gauti net 55,6 % moksleivių.

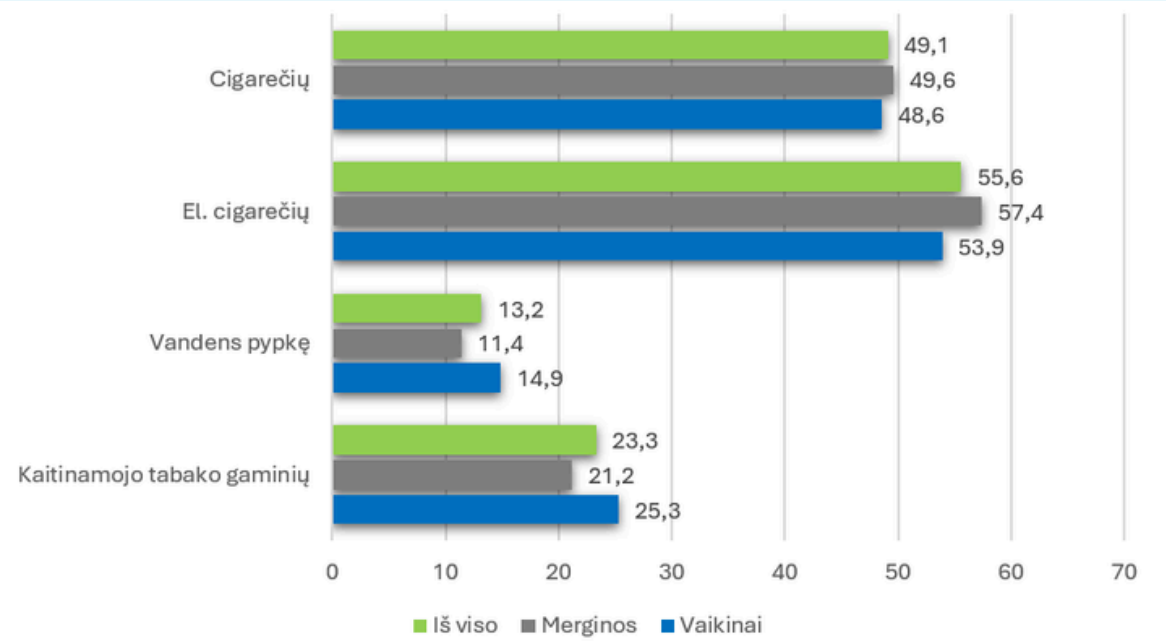

47 pav. Tabako prieinamumas (panorėjus gauti būtų lengva arba labai lengva), %

Alkoholio vartojimo paplitimas

ESPAD tyrimo duomenys rodo, kad 2024 m. alkoholį bent kartą gyvenime buvo vartoję 72,6 % paauglių, per metus – 55,9 %, o per pastarąsias 30 dienų – 24,4 %. Ilgalaikė tendencija rodo vartojimo mažėjimą *(žr. 48 pav.)* – bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių iki apklausos, alkoholį vartojusių paauglių dalis sumažėjo nuo 77,1 % iki 24,4 %.

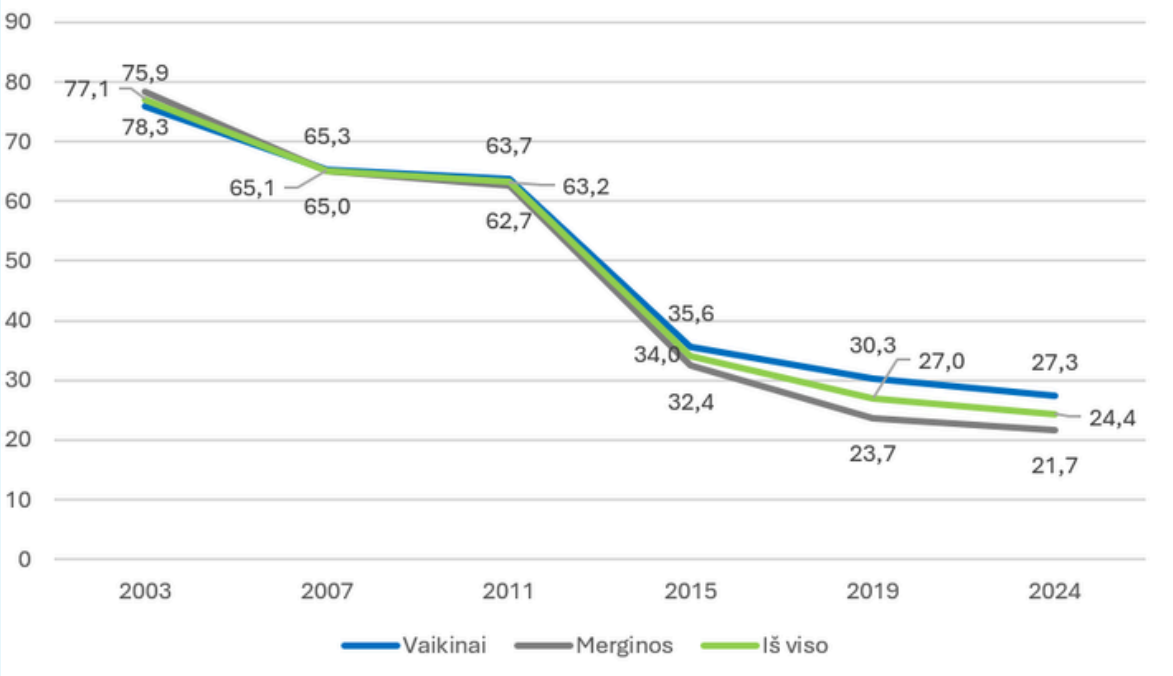

48 pav. Alkoholio vartojimas bent kartą per pastaruosius 12 mėnesių iki apklausos: dinamika (%, 2003–2024 m.)

2024 m. duomenys atskleidžia, kad apie pusė respondentų (50,9 %) nurodė manantys, jog būtų lengva arba labai lengva gauti alaus, 46,7 % – sidro arba vyno, o dėl stipriųjų alkoholinių gėrimų įsigijimo problemų nekiltų 39,5 % moksleivių. Be to, 12,6 % respondentų teigė, kad dažniausiai alkoholio gauna iš tėvų. Tai rodo, kad nemaža dalis tėvų nepakankamai suvokia alkoholio vartojimo žalą ir patys aprūpina savo vaikus alkoholiniais gėrimais.

Tendencijos:

- Įprastų cigarečių vartojimas mažėja sparčiau nei elektroninių cigarečių vartojimas – 2024 m. įprastas cigaretes vartojo 10,2 %, o elektronines cigaretes – 19,2 %
- Elektroninės cigaretės vis dar vartojamos beveik 2 kartus dažniau nei įprastos cigaretės.
- Alkoholio prieinamumas vis dar gana didelis – beveik pusei paauglių alkoholis atrodo lengvai prieinamas.
- Alkoholio vartojimas išlieka paplitęs, tačiau pasiekė žemiausią lygį nuo 2003 m. – per 30 dienų alkoholį vartojo 24,4 % paauglių (2003 m. – 77,1 %).

Su 2024 m. ESPAD ataskaita plačiau galima susipažinti NTAKD svetainėje[18].

[18] *https://ntakd.lrv.lt/public/canonical/1734325309/1222/ESPAD_2024%20bendra_ataskaita_.pdf*

5.2. Europos miestų nuotekų tyrimas SCORE

2026 m. Europos miestų nuotekų analizės tyrimas (angl. *The Sewage Analysis Core Group Europe*, SCORE), kurį koordinuoja EUDA, pateikė naujausią ir išsamiausią informaciją apie narkotikų vartojimo tendencijas Europoje.

Tyrimas remiasi nuotekų epidemiologijos metodu (angl. wastewater-based epidemiology), kuris leidžia, analizuojant nuotekose aptinkamus narkotikų metabolitus, beveik realiu laiku įvertinti faktinį jų vartojimą bendruomenėse. Šis metodas laikomas vienu objektyviausių būdų stebėti narkotikų vartojimo pokyčius, nes duomenys nėra priklausomi nuo apklausų ar savarankiškai deklaruojamo vartojimo.

Lietuvos duomenys atskleidžia ryškius skirtumus tarp didžiųjų miestų – Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos – bei augančias kai kurių medžiagų vartojimo tendencijas. Didmiesčiuose sparčiai auga kokaino vartojimas, Kaunas išsiskiria itin aukštu metamfetamino vartojimu, Vilnius pirmauja pagal amfetamino ir ketamino vartojimą, o savaitgaliais narkotikų vartojimas gerokai padidėja.

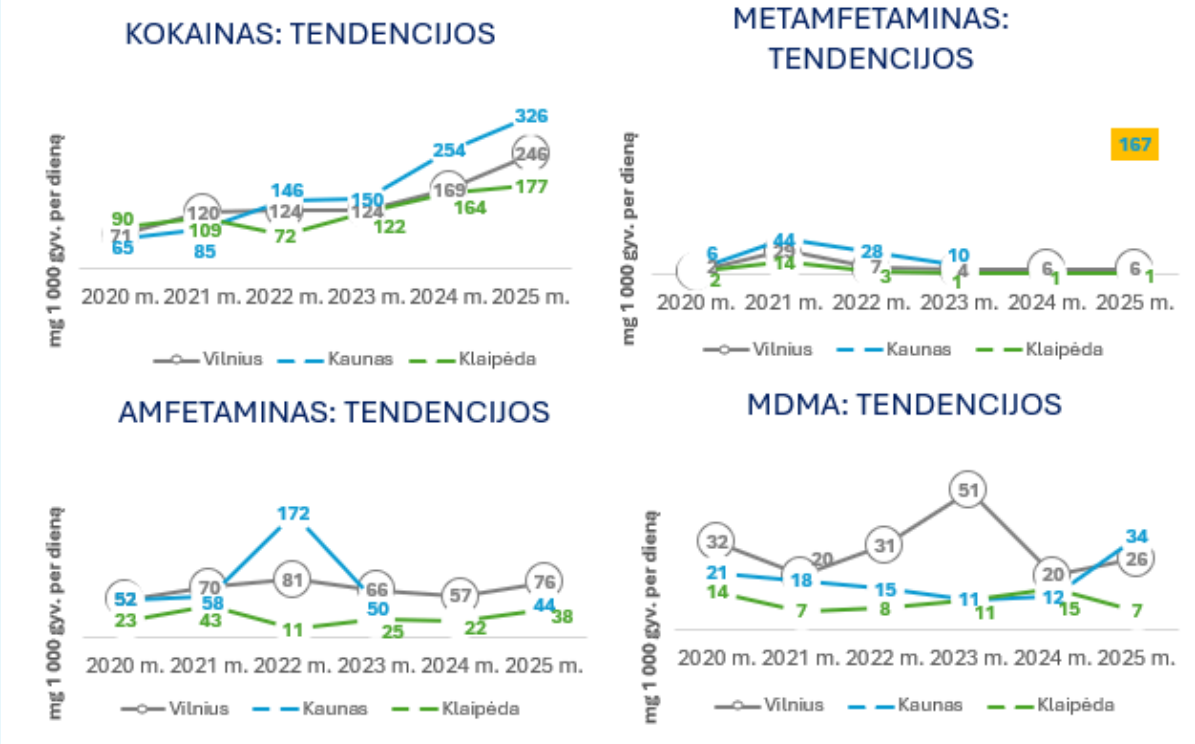

49 pav. Narkotinių medžiagų likučiai Lietuvos miestų nuotekose 2020–2025 m.

Tendencijos:

- Kokaino vartojimas didmiesčiuose sparčiai didėja – Kaune išsiskiria ypač aukštas metamfetamino vartojimo lygis, Vilniuje daugiausia vartojama amfetamino ir ketamino.
- Savaitgaliais narkotikų vartojimas pastebimai išauga.

Su 2025 m. SCORE tyrimu plačiau galima susipažinti NTAKD svetainėje[19].

[19] *https://ntakd.lrv.lt/lt/naujienos/europos-nuoteku-tyrimas-atskleidzia-naujas-narkotiku-vartojimo-tendencijas-lietuvoje-ryskeja-didmiesciu-skirtumai-yzg/*

5.3. Narkotinių ir psichotropinių medžiagų likučių panaudotuose švirkštuose tyrimas (ESCAPE)

NTAKD nuo 2019 m. kasmet dalyvauja švirkštų surinkimo ir analizės projekte, (angl. *European Syringe Collection and Analysis Project Enterprise,* ESCAPE), kurį koordinuoja EUDA.

ESCAPE tyrimu siekiama nustatyti švirkščiamųjų narkotikų vartotojų vartojamas medžiagas ES ir kaimyninėse valstybėse ir stebėti vartojimo pokyčius laikui bėgant. Šio tyrimo metu yra tiriami cheminių medžiagų likučiai švirkštuose, kuriuos po panaudojimo į žemo slenksčio paslaugų kabinetus atneša švirkščiamųjų narkotikų vartotojai.

ESCAPE tyrimas kasmet atliekamas Vilniuje, bet nuo 2023 m. švirkštai pradėti rinkti dar viename mieste – Klaipėdoje, o nuo 2025 m. ir Kaune. Tyrimo Vilniuje, Klaipėdoje ir Kaune metu buvo išanalizuota po 150 švirkštų (iš viso 450), Vilniuje aptiktos 6, Klaipėdoje – 18, o Kaune – 9 skirtingos narkotinės ir psichotropinės medžiagos.

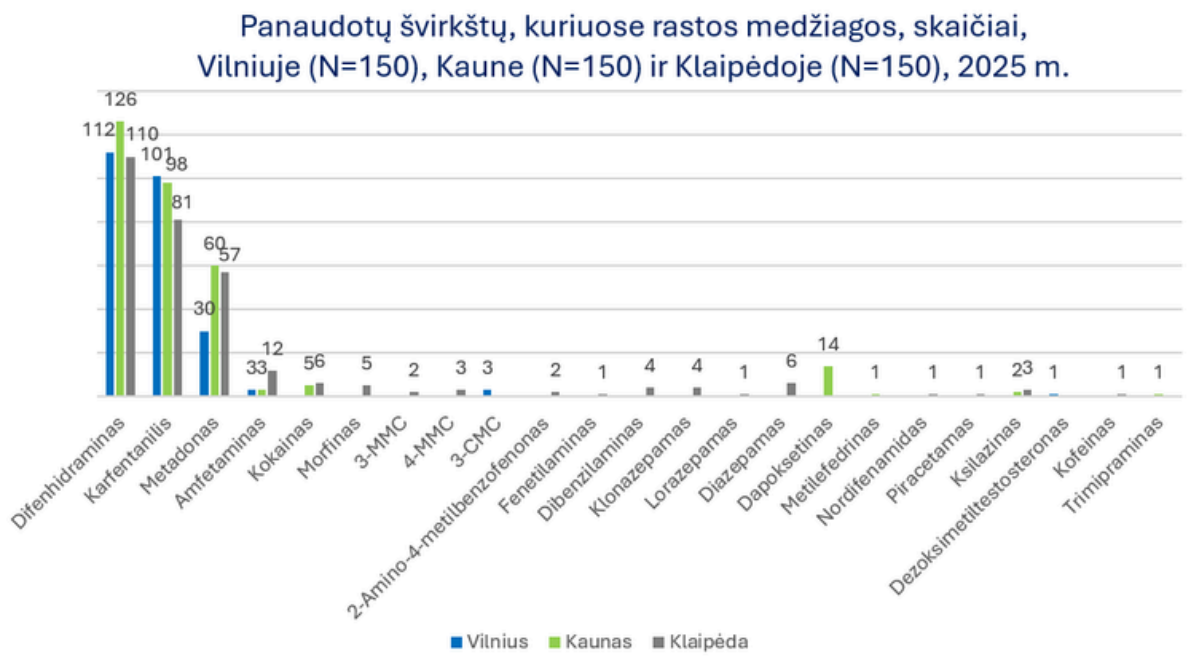

50 pav. 2025 m. medžiagų likučių panaudotuose švirkštuose tyrimo rezultatai Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje.

Išskirtinai tik Kaune buvo rasta nauja medžiaga – dapoksetinas, kuris aptiktas 14 švirkštų, dažniausiai mišinyje su karfentaniliu. Dapoksetinas iki šiol nebuvo rastas nei Vilniuje, nei Klaipėdoje.

Ryškiausi Vilniaus, Klaipėdos ir Kauno panašumai: dažniausiai panaudotuose švirkštuose aptinkamas karfentanilis, difenhidraminas ir metadonas ir šios tendencijos nesikeičia jau kelis metus iš eilės.

Ryškiausi stebimi skirtumai tarp miestų:

- Vilniuje neaptiktas kokainas, ksilazinas, tuo tarpu Klaipėdoje ir Kaune šių medžiagų pasitaiko dažniau.
- Klaipėdoje, skirtingai nei Vilniuje ar Kaune, rastos benzodiazepinų grupės medžiagos (klonazepamas, lorazepamas, diazepamas).
- Kaunas, kaip miestas, pirmą kartą įtrauktas į šį tyrimą, išsiskiria aptikto dapoksetino, mišinyje su karfentaniliu ir difenhidraminu, vartojimu.
- Tik Vilniuje ir Klaipėdoje aptikti sintetiniai katinonai (3-CMC, 4-CMC, 4-MMC);
- Klaipėda pasižymi didžiausiu aptinkamų medžiagų kiekiu (18 medžiagų).

Tendencijos:

- Dominuoja sintetiniai opioidai – visuose trijuose miestuose dažniausiai aptinkamas karfentanilis, dažnai vartojamas kartu su difenhidraminu.
- Plečiasi vartojamų medžiagų įvairovė – 2025 m. aptiktos 23 skirtingos medžiagos, daugiausia Klaipėdoje (18), mažiau Kaune (9) ir Vilniuje (6).
- Atsiranda naujų medžiagų – Klaipėdoje pirmą kartą aptiktas ksilazinas, o Kaune – dapoksetinas, dažniausiai vartotas kartu su karfentaniliu. Vilniuje stebimas sintetinių katinonų (3-CMC) atsiradimas.

Su 2025 m. ESCAPE tyrimu plačiau galima susipažinti NTAKD svetainėje[20].

[20] *https://ntakd.lrv.lt/lt/naujienos/medziagu-likuciu-panaudotuose-svirkstuose-tyrimas-escape-ka-rodo-2025-m-duomenys-fK2/*

VI. PSICHOAKTYVIŲ MEDŽIAGŲ RINKA BEI APYVARTA

6.1. Neteisėta rinka, tiekimas ir nusikalstamumas

Narkotinės ir psichotropinės medžiagos

EUDA duomenimis, nelegalių narkotikų prieinamumas Europoje išlieka didelis: rinkoje apstu medžiagų, kurios dažnai pasižymi dideliu stiprumu arba grynumu. Dabar rinkoje galima rasti įvairių kanapių produktų, taip pat išsiplėtė rinkoje parduodamų opioidų ir stimuliantų grupėms priklausančių medžiagų pasirinkimas. Susirūpinimą ir toliau kelia didėjanti rizika, ypač pažeidžiamoms ir marginalizuotoms grupėms, taip pat apsinuodijimo ir mirties atvejai, susiję su itin stipriomis ar naujomis medžiagomis, kurios, vartotojams to galimai net nesuvokiant, patenka į narkotikų mišinių ar tablečių sudėtį, ypač kai vienu metu vartojamos kelios medžiagos[21].

Lietuvoje, kaip ir Europoje, populiariausia narkotinė ir psichotropinė medžiaga yra kanapės, kurios dažniausiai yra atgabenamos iš tokių šalių kaip Ispanija, Nyderlandai. Duomenys rodo, kad 2025 m. buvo konfiskuota 143,4 kg kanapių. Nors konfiskuotas kiekis mažesnis lyginant su 2024 m., bet tendencija išlieka panaši.

10 lentelė. Sulaikyti narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekiai.

Medžiagos pavadinimas	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Heroinas	1,7 kg	1,1 kg	2,2 kg	0,046 kg	495 kg ↑
Kokainas	4,6 kg	22,7 kg	1 t 372 kg	5,6 kg	929,3 kg ↑
Džiovintos kanapės	253 kg	219,5 kg	198,3 kg	230,5 kg	143,4 kg ↓
Kanapių derva	186,7 kg	1,2 kg	3,7 kg	409,6 kg	1,7 kg ↓
Metamfetaminas	24,6 kg	1,8 kg	713,6 g	0,8 kg	2,4 kg ↑
Amfetaminas	25,3 kg	94,7 kg	38,7 kg	7,8 kg	5,8 kg ↓
MDMA / ekstazis	7,4 kg	52,9 kg	131 kg	4 kg	4 kg

Policijos departamento duomenys

Heroinas

Lietuvoje jau kurį laiką stebimos heroino vartojimo mažėjimo tendencijos, nes jį pakeitė sintetinis opioidas karfentanilis. Policijos departamento duomenimis, 2025 m. buvo konfiskuotas rekordinis heroino kiekis – 495 kilogramai heroino. Tai didžiausias užfiksuotas konfiskuoto heroino kiekis nuo 2014 m. tiriamojo laikotarpio, tačiau šis kiekis buvo skirtas ne Lietuvai ir gabenamas tranzitu.

Policijos departamento duomenys

51 pav. Sulaikyti heroino kiekiai Lietuvoje 2014–2025 m. (kg).

21 *https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2026/drug-situation-in-europe-up-to-2026_lt*

Kokainas

Didžiausi sulaikomi kokaino kiekiai Lietuvoje yra susiję su kontrabanda, gabenama tranzitu sausumos ar jūrų keliais. Išimami dideli kokaino kiekiai yra skirti užsienio rinkoms. Duomenys rodo, kad 2024 m. užfiksuotas reikšmingas sulaikyto kokaino kiekio sumažėjimas (5,6 kg), tačiau 2025 m. jis vėl šoktelėjo (929,3 kg).

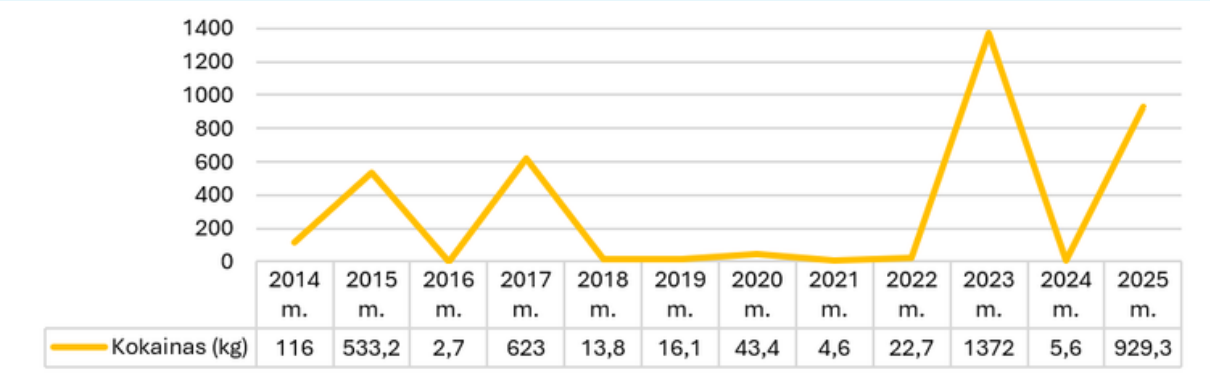

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Kokainas (kg)	116	533,2	2,7	623	13,8	16,1	43,4	4,6	22,7	1372	5,6	929,3

Policijos departamento duomenys

52 pav. Sulaikyti kokaino kiekiai Lietuvoje 2014–2025 m., (kg).

Amfetamino tipo stimuliuojančiosios medžiagos

Amfetamino tipo stimuliuojančiųjų medžiagų tendencija Lietuvoje, kaip ir ankstesniais metais, išlieka panaši, tačiau galima pastebėti, kad 2025 m. šių medžiagų iš neteisėtos apyvartos išimta mažiau, nei 2024 m.

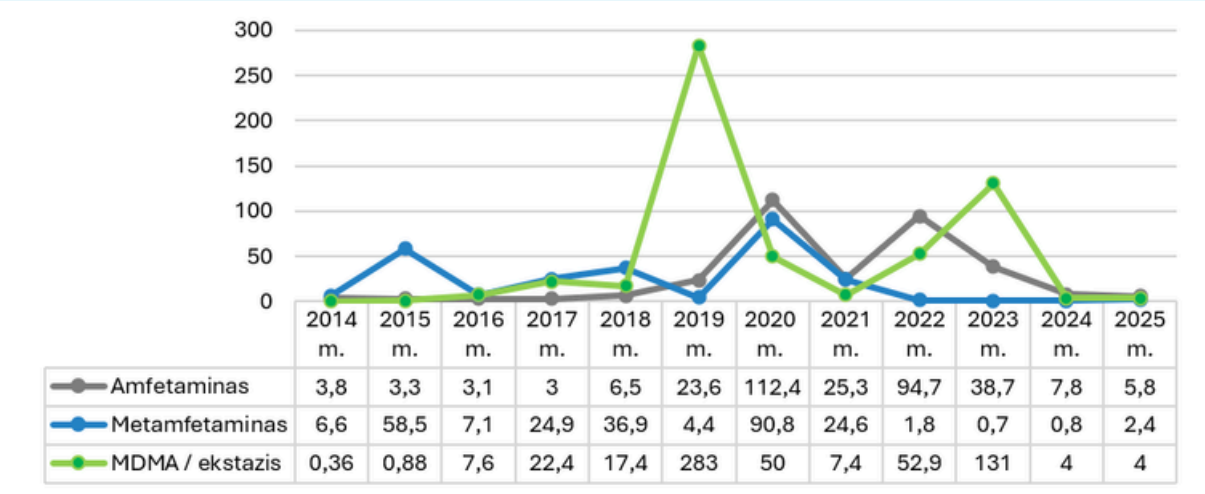

	2014 m.	2015 m.	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Amfetaminas	3,8	3,3	3,1	3	6,5	23,6	112,4	25,3	94,7	38,7	7,8	5,8
Metamfetaminas	6,6	58,5	7,1	24,9	36,9	4,4	90,8	24,6	1,8	0,7	0,8	2,4
MDMA / ekstazis	0,36	0,88	7,6	22,4	17,4	283	50	7,4	52,9	131	4	4

Policijos departamento duomenys

53 pav. Sulaikyti amfetamino, metamfetamino ir MDMA / ekstazio kiekiai Lietuvoje 2014–2025 m. (kg).

Lietuvos kalėjimų tarnybos duomenimis, 2025 m. laisvės atėmimo vietose, didžiausią išimtų narkotinių ir psichotropinių medžiagų dalį sudarė kanapių tipo medžiagos *(žr. 11 lentelę)*.

11 lentelė. Laisvės atėmimo vietose išimtų narkotinių ir psichotropinių medžiagų kiekiai ir atvejų skaičius 2025 m.

Medžiagų pavadinimas	Iš viso paimta medžiagų, pripažintų narkotinėmis ir psichotropinėmis (kg) 2025 m.
Kanapių tipo medžiagos	29,42
Kokaino tipo medžiagos	2,7
Amfetamino tipo stimuliantai	0,08
Opioidai	0,02
Raminamieji ir slopinamieji	0,003
Naujos psichoaktyviosios medžiagos (sintetiniai kanabinoidai, sintetiniai katinonai, kitos naujos psichoaktyviosios medžiagos)	17,05

Lietuvos kalėjimų tarnybos duomenys

Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – IRD) duomenimis, 2025 m. Lietuvoje buvo registruotos 4 748 nusikalstamos veikos, susijusios su neteisėtu disponavimu narkotikais. Tai didžiausias skaičius per 2016–2025 m. laikotarpį. Nusikalstamos veikos, susijusios su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis, sudarė 11,1 % visų 2025 m. registruotų nusikalstamų veikų (Valstybės agentūros duomenimis, 2025 m. iš viso Lietuvoje registruota 42 961 nusikalstama veika, o 2024 m. – 47 126). Lyginant su ankstesniais metais, galima matyti, kad 2025 m. yra sumažėjęs registruotų nusikalstamų veikų skaičius, tačiau nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu narkotinių ar psichotropinių medžiagų disponavimu, skaičius ir toliau auga ir sudaro vis didesnę nusikalstamumo dalį (padidėjo nuo 3,8 % 2016 m. iki 11,1 % 2025 m.).

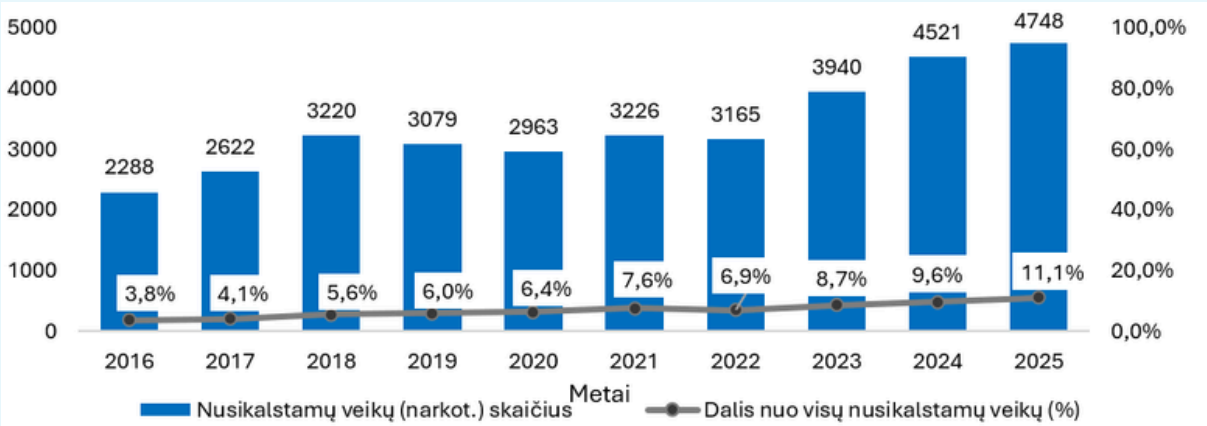

IRD ir Valstybės duomenų agentūros duomenys

54 pav. Nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų, jų prekursorių apyvarta ar jų kontrabanda, skaičius ir dalis nuo visų nusikalstamų veikų (2016–2025 m.)

Duomenys rodo, kad atvejų skaičius dėl nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu narkotinių ir psichotropinių medžiagų disponavimu, pagal baudžiamąją teisinę klasifikaciją *(žr. 55 pav.)* ir toliau auga. Iš viso nustatytos 4 748 nusikalstamos veikos – iš jų 2 796 nusikaltimai ir 1 952 baudžiamieji nusižengimai. Neteisėtas disponavimas be tikslo platinti narkotines ir psichotropines medžiagas 2025 m. sudarė 78,7 % nuo visų nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėta narkotinių ar psichotropinių medžiagų, jų prekursorių apyvarta ar jų kontrabanda. Svarbu atkreipti dėmesį į vis augantį nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu disponavimu narkotikais turint tikslą juos platinti, skaičių (nuo 674 atvejų 2020 m. iki 740 atvejų 2025 m.).

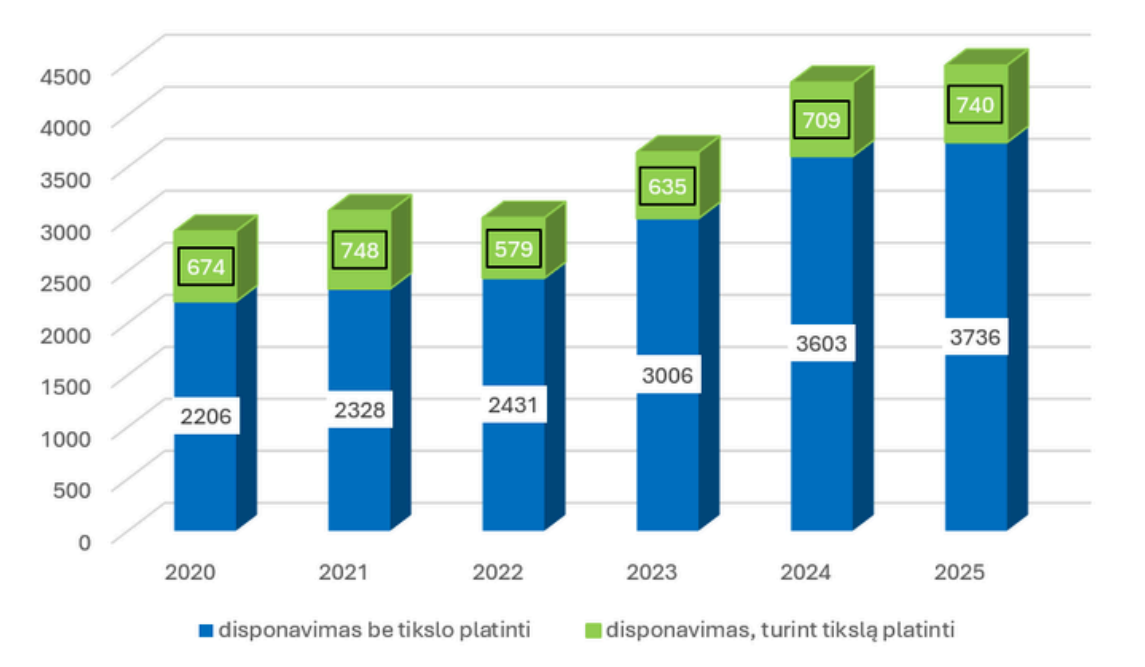

IRD duomenys

55 pav. Užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius dėl neteisėto disponavimo narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis be tikslo jas platinti ir turint tikslą jas platinti 2020 – 2025 m.

Iš viso 2025 m. buvo nustatyti 3 832 asmenys, iš jų – 167 nepilnamečiai asmenys, kurie kaltinami įtariami (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis. Nagrinėjant 2017–2025 m. laikotarpį, stebima tendencija, kad didžiąją dalį nusikalstamų veikų padaro vyrai (93,1 %).

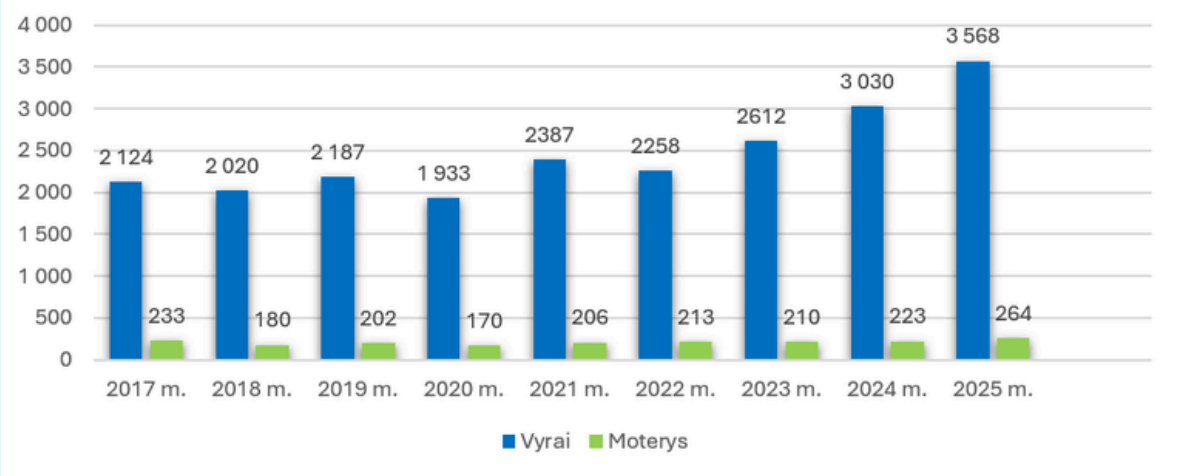

IRD duomenys

56 pav. Fizinių asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, susijusias su disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis bei jų prekursoriais ar jų kontrabanda, pasiskirstymas pagal lytį 2017–2025 m.

Tendencijos:

- Lietuvoje populiariausia narkotine medžiaga išlieka kanapės.
- 4 748 registruotos nusikalstamos veikos Lietuvoje, susijusios su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis (11,1 % bendroje nuo visų nusikalstamų veikų) – didžiausias skaičius per 2016–2025 m.
- Iš viso 2025 m. buvo nustatyti 3 832 asmenys, kurie įtariami (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas, susijusias su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis.

Alkoholis

IRD pateiktais duomenimis, 2025 m. Lietuvoje ištirta 7 291 nusikalstama veika, kurią padarius įtariami (kaltinami) neblaivūs asmenys. Lyginant su ankstesniais metais, tai mažiausias fiksuotas nusikalstamų veikų skaičius per 2018–2025 m. laikotarpį *(žr. 57 pav.)*.

Užregistruotos 75 nusikalstamos veikos, susijusios su neteisėtu naminių stiprių alkoholinių gėrimų, nedenatūruoto ar denatūruoto etilo alkoholio, jų skiedinių (mišinių) ir aparatų jiems gaminti gaminimu, laikymu, gabenimu ar realizavimu. Šias veikas padarė 68 asmenys. Taip pat fiksuotos 2 nusikalstamos veikos, susijusios su neteisėtu disponavimu akcizais apmokestinamomis prekėmis.

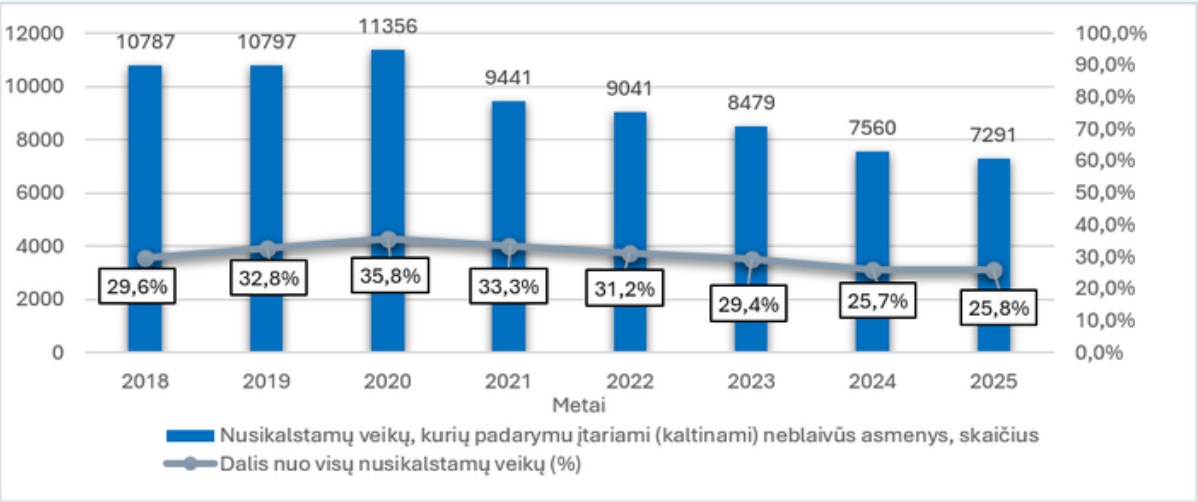

IRD duomenys

57 pav. Ištirtos nusikalstamos veikos, kurias padarę įtariami (kaltinami) neblaivūs asmenys 2018–2025 m.

Bendras 2025 m. sulaikytų alkoholinių gėrimų kiekis buvo mažesnis nei 2024 m., tačiau išsiskiria naminės gamybos alkoholinių gėrimų sulaikymų augimas *(žr. 12 lentelę)*.

12 lentelė. Sulaikytų alkoholinių gėrimų kiekiai ir jų vertė 2024–2025 m.

Institucija, sulaikiusi alkoholinius gėrimus	Sulaikyti naminiai alkoholiniai gėrimai, kiekis (litrais)		Sulaikytas alkoholis, kiekis (litrais)	
	2024 m.	2025 m.	2024 m.	2025 m.
Muitinės departamentas	0	0	53 450	14 276
Policijos departamentas	13 367	21 479	14 292	26 471
Valstybės sienos apsaugos tarnyba	5	416	1 528	746

Tendencijos:

- 2025 m. Lietuvoje ištirta 7 291 nusikalstama veika, kurią padarę įtariami (kaltinami) neblaivūs asmenys – tai mažiausias fiksuotas tokių nusikalstamų veikų skaičius per 2018–2025 m. laikotarpį.
- Bendras sulaikytų alkoholinių gėrimų kiekis buvo mažesnis nei 2024 m., tačiau pastebimas naminės gamybos alkoholinių gėrimų sulaikymų augimas.

Tabako gaminiai ir su jais susiję gaminiai

Analizuojant sulaikytų tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių pokyčius, pastebima, kad didžiausią sulaikytų gaminių dalį sudaro cigaretės *(žr. 13 lentelę)*.

13 lentelė. Sulaikyti tabako gaminiai ir su jais susijusių gaminių kiekiai ir jų vertė 2024 m. ir 2025 m.

Tabako gaminiai ir su jais susiję gaminiai		Kiekis	
		2024 m.	2025 m.
Muitinės departamentas	Cigaretės (vnt.)	95 249 355	195 212 584
	Rūkomasis tabakas, įskaitant vandens pypkių tabaką (kg)	15 347	15,935
	Kaitinamasis tabakas (vnt.)	39 860	21 064
	Elektroninių cigarečių skystis	1 148 (vnt.) 10 l	374 (vnt.) 2,68 l
Policijos departamentas	Cigaretės (vnt.)	14 598	11 891
	Rūkomasis tabakas, įskaitant vandens pypkių tabaką (kg)	1796	25
	Elektroninių cigarečių skystis (kg)	17	669
Valstybės sienos tarnyba	Cigaretės (vnt.)	27 734	89 136

Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos duomenimis, 2025 m. atlikta 90 (2024 m. – 71) tabako ir tabako gaminių patikrinimų, iš kurių 2 (2024 m. – 3) nustatyti pažeidimai. Taip pat atlikti 33 (2024 m. – 76) su tabako gaminiais susiję gaminių patikrinimai, nustatyti 29 (2024 m. – 76) pažeidimai. Dažniausiai pažeidimai kaip ir 2024 m. buvo susiję su šių gaminių ženklinimu. Didesnį fiksuotų pažeidimų skaičių su tabako gaminiais susijusių gaminių grupėje galėjo lemti nuo 2022 m. liepos 1 d. sugriežtėję šiems gaminiams taikomi reikalavimai, įskaitant elektroninių cigarečių ir jų pildyklių ženklinimo bei sudėties reglamentavimą[22,23].

[22] *https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.24500/asr*
[23] *https://vvtat.lrv.lt/lt/naujienos-ir-pranesimai-ziniasklaidai-377/nauji-draudimai-el-cigareciu-rinkoje-2284/*

6.2. Teisėta apyvarta, licencijavimas ir kontrolė

Teisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekusorių) apyvarta

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakai (toliau – prekursoriai) skirstomi į keturias kategorijas pagal jų kontrolės lygį ir galimą panaudojimo riziką.

1 kategorijos prekursoriai yra griežčiausiai kontroliuojami, todėl bet kokia veikla su šiomis medžiagomis gali būti vykdoma tik turint nustatyta tvarka išduotą leidimą.
2 kategorijos prekursorių apyvarta yra griežčiau prižiūrima tais atvejais, kai šios medžiagos naudojamos didesniais kiekiais.
3 kategorijos prekursoriai plačiausiai naudojami pramoninėje ir ūkinėje veikloje. Leidimai ir veiklos vietos registravimas yra privalomi tik tais atvejais, kai šios medžiagos eksportuojamos į trečiąsias šalis. Visi ūkio subjektai privalo pagrįsti šių medžiagų naudojimą savo reikmėms.
4 kategorijos prekursorių naudojimo ir tiekimo rinkai atveju leidimas reikalingas tik tuomet, kai jie eksportuojami į ne ES valstybes.

Teisėtos prekybos stebėsena yra prekursorių kontrolės pagrindas. Lietuvoje NTAKD vykdo informacijos ir duomenų apie visų kategorijų prekursorių teisėtą apyvartą, rinkimą ir analizę, siekdamas užkirsti kelią šių medžiagų patekimui į neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybą. Duomenų rinkimas apie prekursorių panaudojimą ir teisėtoje apyvartoje Lietuvoje pagrįstai naudojamus šių medžiagų kiekius vykdomas nuo 2016 m. Šiuo metu susiduriama su rinkoje atsiradusiais naujais, specialiai nelegaliai narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai kuriamais prekursoriais, kurie nėra įrašyti į ribojamų ar kontroliuojamų medžiagų sąrašus, todėl jų kontrolės išvengiama visame pasaulyje. Jie neturi teisėto panaudojimo pramonėje, išskyrus ribotą panaudojimą tyrimams laboratorijose. Lietuvoje, gavus tarptautinių kontrolės institucijų informaciją apie tokių naujų prekursorių nustatymus nelegaliose laboratorijose, jie NTAKD direktoriaus įsakymu įtraukiami į oficialų neįtrauktų medžiagų sąrašą. Taip vykdoma tokių medžiagų naudojimo stebėsena – jei ūkio subjektas nori legaliai naudoti tokią medžiagą, privalo pateikti duomenis NTAKD teisėtos apyvartos kontrolės informacinėje sistemoje bei iš anksto informuoti apie jų įvežimą / importą, išvežimą / eksportą.

Į oficialų sąrašą įtrauktos medžiagos – cheminės medžiagos, kurios gali būti panaudotos narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai yra kontroliuojamos tarptautiniu mastu.

49 pramonėje naudojamos medžiagos

2 tipų vaistiniai preparatai

Į oficialų sąrašą neįtrauktos medžiagos

A sąrašas - labai plačiai pramonėje naudojamos medžiagos, kurios gali būti panaudotos narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamyboje ir kurios nėra kontroliuojamos.

76 medžiagos

Į oficialų sąrašą neįtrauktos medžiagos

B sąrašas - cheminės medžiagos specialiai sukurtos narkotikų gamybai, neturi panaudojimo pramonėje.

98 medžiagos

2025 m. Lietuvoje narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursorius savo veikloje naudojo virš 700 įmonių. Tik 10 įmonių vykdė narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursorių eksportą į ne ES valstybes. Didžiausi kiekiai narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursorių eksportuoti į Ukrainą. Į kitas ne ES šalis, į kurias vykdytas eksportas, išvežti nereikšmingi kiekiai prekursorių. 2/3 eksportuojamų medžiagų buvo į oficialų sąrašą neįtrauktos medžiagos *(žr. 58 pav.)*.

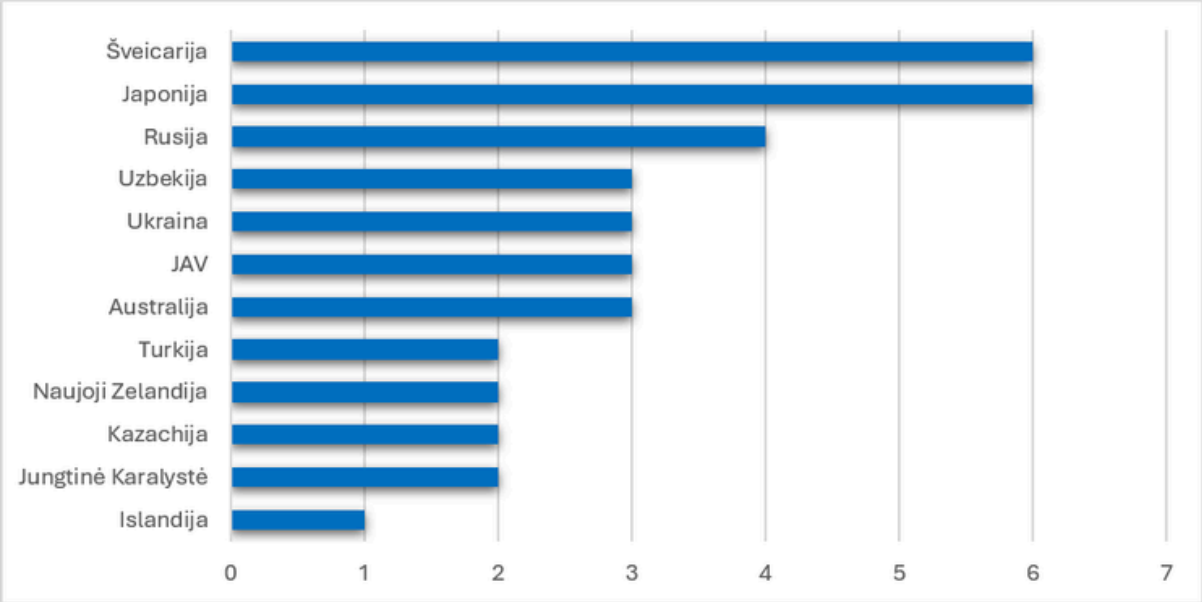

58 pav. Eksporto atvejai 2025 metais.

2025 metais apie 500 Lietuvoje įregistruotų ūkio subjektų naudojo prekursorius savo teisėtoje veikloje kaip pagalbines medžiagas techniniuose procesuose. Daugiausia teisėtoje apyvartoje sunaudota 3 kategorijos prekursorių – 93% visų stebimų įmonių teisėtoje apyvartoje turi šių cheminių medžiagų. Tuo tarpu 1 kategorijos prekursorius naudoja tik 1% , o 2 kategorijos – 5 % iš visų stebimų ūkio subjektų. Šie skaičiai labai neženkliai kinta nuo 2018 metais NTAKD duomenimis, 4 kategorijos prekursorių eksporto 2025 metais įmonės nevykdė.

2025 m. valstybinių institucijų laboratorijos, vykdančios tyrimus, įsigijo ir naudojo kaip standartines medžiagas 1 kategorijos prekursorius – 1-fenil-2-propanoną, efedriną.

2 kategorijos prekursorių naudojimas kinta taip pat nežymiai *(žr. 59 pav.)*. Ūkio subjektai, prekiaujantys šia medžiaga didesniais kiekiais, yra žinomi ir išsiėmę veiklos vietos

pažymėjimą 2009–2023 m. vėlesniu laikotarpiu prekiaujantiems 2 kategorijos prekursoriais veiklos vietos registracijos pažymėjimas buvo išduodamas pakartotinai dėl keičiamos veiklos vietos. 2024–2025 m. išduoti 3 nauji veiklos vietos registracijos pažymėjimai ūkio subjektams, naudojantiems veikloje 2 kategorijos prekursorius teisės aktuose nurodytais kiekiais. Tai rodo, kad 2 kategorijos prekursorių naudojimo pramonėje poreikis išlieka nežymus. 2025 m. ūkio subjektai sunaudojo 38 kg acto rūgšties anhidrido (naudojama laboratorijose, taip pat vykdoma tarptautinė prekyba ES) ir 628 kg kalio permanganato (naudojama įvairiose žemės ūkio srityse, veterinarijoje, žuvininkystėje, vandens valymui, laboratorijose bei vykdoma tarptautinė prekyba ES).

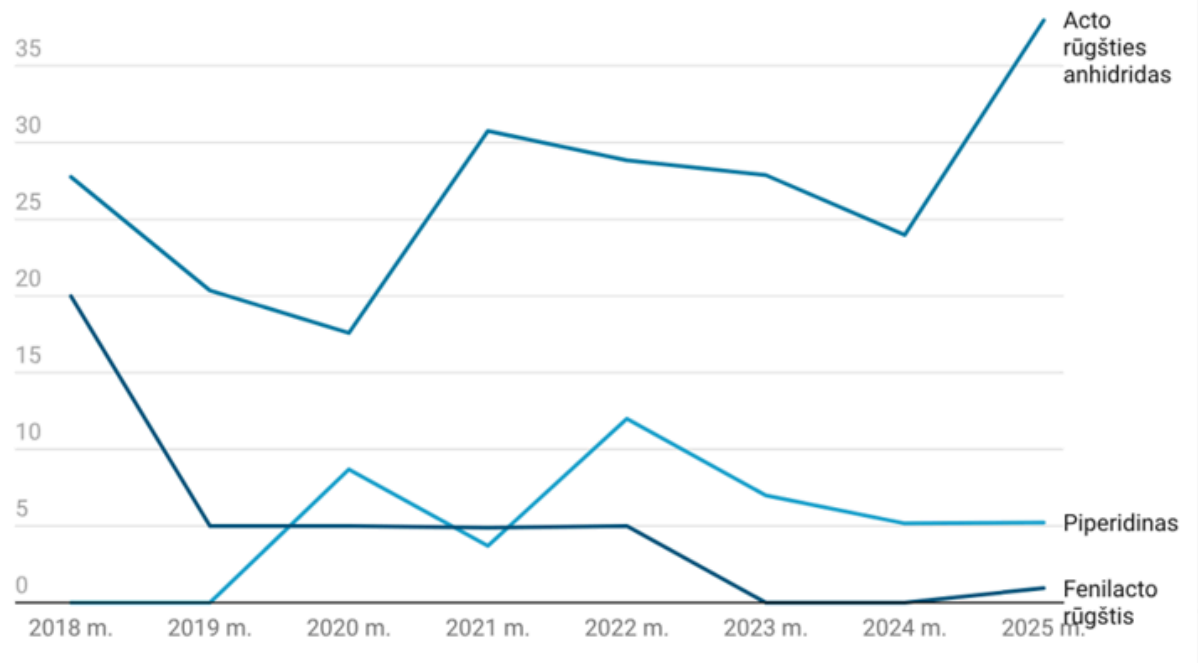

59 pav. 2 kategorijos prekursorių (piperidino, fenilacto rūgšties, acto rūgšties anhidrido) teisėto naudojamo Lietuvoje, apyvarta (kg).

NTAKD turimais duomenimis, Lietuvoje teisėtoje veikloje 1 ir kai kurie 2 kategorijos prekursoriai naudojami labai mažais kiekiais, daugiausia laboratoriniuose tyrimuose, todėl beveik nėra galimybės šioms medžiagoms patekti iš teisėtos veiklos į neteisėtą.

2 kategorijos prekursorių sąrašuose esantis kalio permanganatas Lietuvoje naudojamas plačiausiai *(žr. 60 pav.)*. Ši medžiaga yra naudojama žuvininkystėje, geriamojo vandens paruošimui, energetikoje, lengvojoje pramonėje, maisto pramonėje. Šios medžiagos bendras sunaudojamo kiekis per metus įvairių sričių veiklai vykdyti bei vystyti 2025 m. išliko toks pats kaip ir 2024 m.

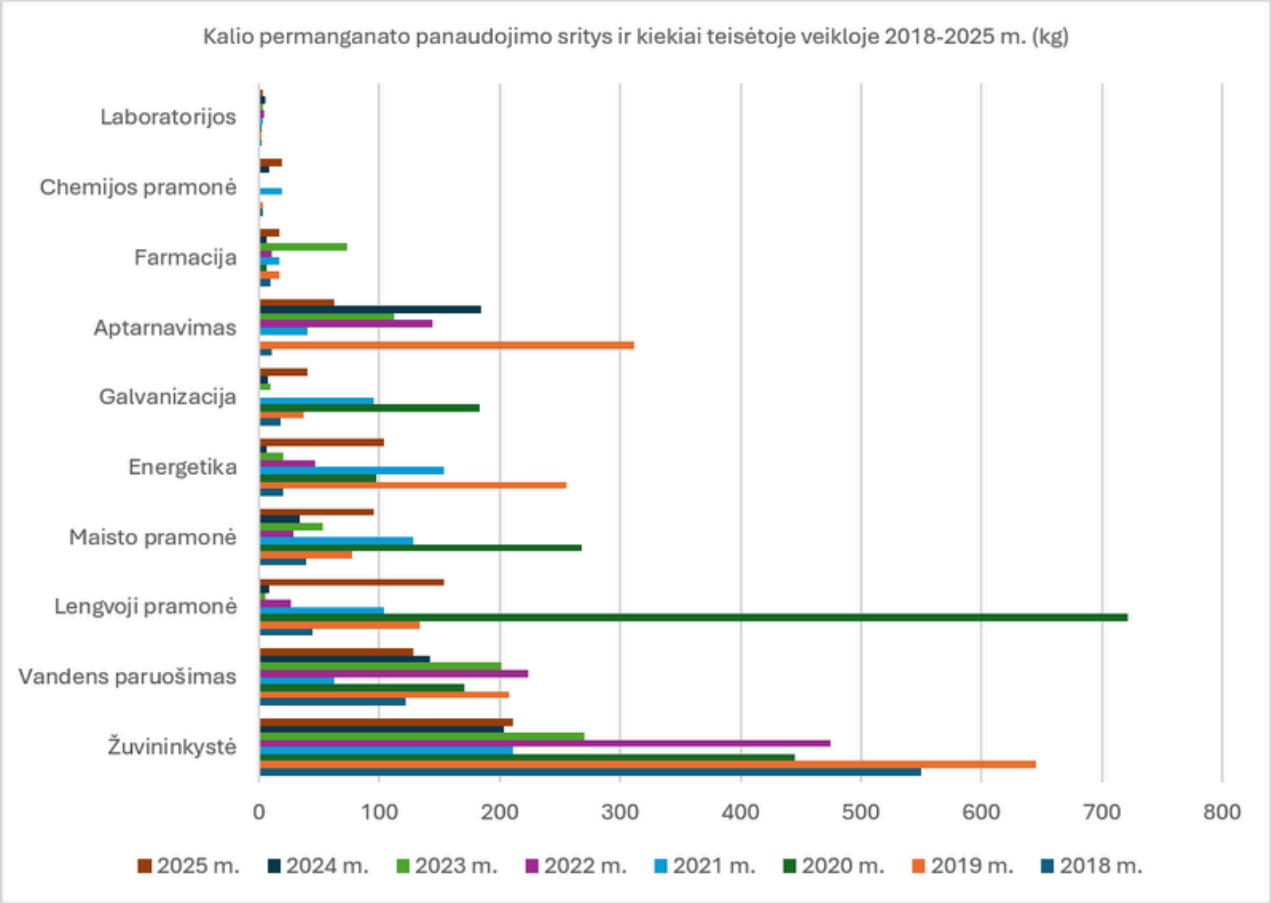

60 pav. Kalio permanganato panaudojimo sritys ir kiekiai teisėtoje veikloje 2018–2025 m. (kg)

2025 metais Lietuvoje teisėtoje apyvartoje daugiausia buvo naudojami šie 3 kategorijos prekursoriai – acetonas, sieros rūgštis, druskos rūgštis, toluenas, etileteris, metiletilketonas. Šios medžiagos nėra gaminamos Lietuvoje, todėl teisėtai apyvartai jos importuojamos / įvežamos iš kitų šalių. Daugeliu atveju jos pakeičiamos viena kita, arba į oficialų sąrašą neįtrauktomis medžiagomis.

Kadangi nuo 2018 metų 3 kategorijos prekursorių naudojimo būdai ir veiklai vykdyti reikalingi kiekiai daugeliu atvejų kiekvienais metais yra panašūs pokyčius daugiausia lemia pasauliniu mastu veikiantys faktoriai bei kasmet identifikuojami nauji ūkio subjektai, kurie naudoja šias medžiagas teisėtoje veikloje.

2025 metais sieros rūgšties sunaudotas bendras kiekis per metus padidėjo 3 kartus, lyginant su 2024 metais. Sunaudojimo didėjimas stebimas chemijos pramonės srityje, kaip pagalbinės medžiagos, naudojamos įvairiuose procesuose, ypač techninėms reikmėms net ir aukštųjų technologijų pramonėje.

2025 metais druskos rūgšties bendras sunaudotas kiekis sumažėjo 1,5 karto, lyginant su 2024 metais.

2025 metais acetono bendras sunaudotas kiekis sumažėjo 1,4 karto, lyginant su 2024 metais.

Šie duomenys apie 3 kategorijos prekursorių naudojimą padeda atkreipti dėmesį į įmonių, tiekiančių chemines medžiagas, į Lietuvos rinką įvežamų prekursorių kiekius ir atidžiau stebėti sandorius, siekiant išsiaiškinti jų pagrįstumą, naudojamas medžiagas bei jų kiekius.

14 lentelė. Dažniausiai Lietuvoje naudojami 3 kategorijos prekursoriai, jų panaudojimo sritys ir kiekių (kg) pokytis per 2022–2025 m.

	Pramonės šaka	Sunaudotas prekursoriaus kiekis (kg)			
		2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Sieros rūgštis	Chemijos pramonė	417 933 278	203 022 187	624 260 344	2 387 537 548
	Atliekų tvarkymas	618 082	677 943	417 012	397 123
	Maisto pramonė	482 745	630 418	245 526	596 885
	Vandens paruošimas	34 427	72 077	56 252	31 328
	Galvanizacija	30 176	31 804	15 396	6 767
	Lengvoji pramonė	8 267	50 850	15 346	21 059
	Metalo pramonė	5 436	6 073	28 168	2 745
Druskos rūgštis	Maisto pramonė	3 682 026	3 258 956	1 759 740	1 076 121
	Galvanizacija	360 403	296 628	135 512	103 512
	Vandens paruošimas	219 022	211 182	152 345	98 725
	Chemijos pramonė	100 000	115 602	67 479	17 634
	Metalo pramonė	69 213	52 575	27 919	34 407
	Lengvoji pramonė	55 961	35 161	16 405	78 347
	Kelių tiesimas	99	300	-	-
	Energetika	7 837	13 861	12 303	-
	Laboratorijos	40 911	9 955	5 577	581
	Sunkioji pramonė	10 289	10 330	16 904	23 396
	Aptarnavimas	9 217	7 280	5 889	5 525
	Žemės ūkis	149	0,633	6 532	300
	Elektronika	10 657	12 438	4 560	-
Acetonas	Aptarnavimas	27 967	19 398	2 371	1 223
	Chemijos pramonė	1 200 408	1 704 062	2 296 848	1 656 585
	Elektronika	537	572	351	85
	Laboratorijos	31 315	22 321	13 170	11 297
	Lengvoji pramonė	7 899	4 344	24 276	1 977
	Medicina	5 455	4 448	2 308	1 511
	Plastiko pramonė	5 000	42 596	31 326	13 772
	Popieriaus pramonė	250	140	81	21
	Statyba	4 000	1 550	1 026	318
	Sunkioji pramonė	4 000	6 283	8 521	7 535

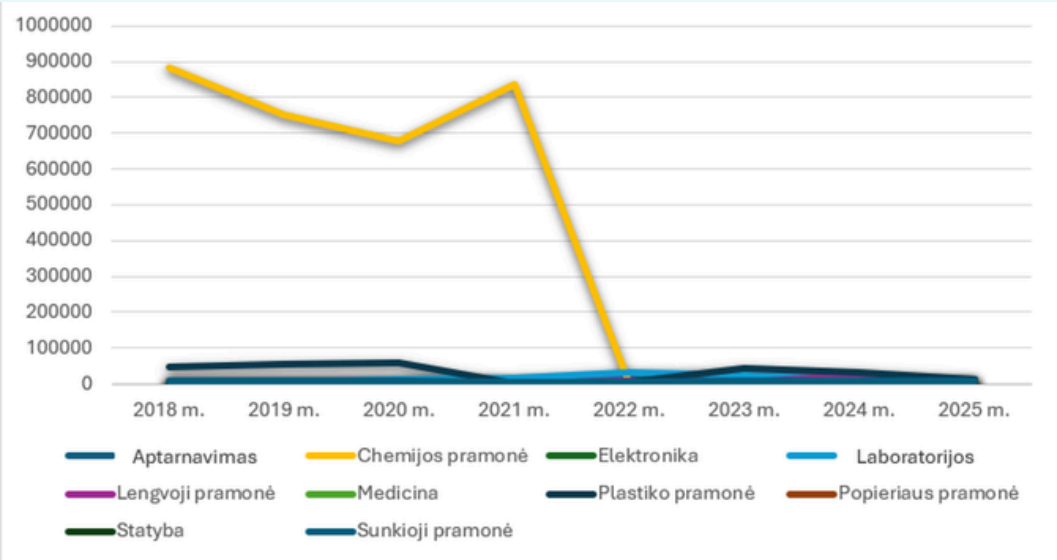

61 pav. Dažniausiai Lietuvoje naudojami 3 kategorijos prekursoriai, jų panaudojimo sritys ir pokytis per 2018–2025 m.

Kodėl svarbu vykdyti prekursorių apyvartos kontrolę?

Prekursoriai – tai cheminės medžiagos, kurios teisėtai naudojamos daugelyje pramonės šakų įvairiems produktams gaminti, pvz., vaistams, kvepalams, plastikui, kosmetikai, statybinėms ir apdailos medžiagoms, baldams, elektronikai ir netgi maistui bei gėrimams.

Gali būti naudojami ir neteisėtais tikslais – neteisėtoms narkotinėms ir psichotropinėms medžiagoms gaminti, pvz., metamfetaminui, amfetaminui, heroinui, kokainui ir kitoms sintetinėms ir pusiau sintetinėms medžiagoms, o per pastaruosius kelerius metus ir įvairioms naujoms psichoaktyviosioms medžiagoms.

Pastebėtina tendencija, kad naujų psichoaktyvių medžiagų įvairovė sparčiai didėja, ir jų gaminimui naudojamos įvairios cheminės medžiagos, kurios dažniausiai nėra nustatytos rinkos reguliavimo priemonės.

Prekursorių diversija vyksta tuomet, kai neteisėtą veiklą vykdantys asmenys ar nusikalstamos organizuotos grupuotės įsigyja šias chemines medžiagas iš teisėtos rinkos ir naudoja jas neteisėtiems tikslams.

Be prekursorių neįmanoma pagaminti daugumos narkotinių ir psichotropinių medžiagų, tačiau, atsižvelgiant į platų prekursorių teisėtą naudojimą, jų prekyba negali būti visiškai uždrausta. Todėl šioms cheminėms medžiagoms ES nustatytas specialus reguliavimas, siekiant užtikrinti, kad būtų užkirstas kelias prekursorių diversijoms, kontroliuojant jų teisėtą prekybą tiek prie ES sienų, tiek ir vidaus rinkoje.

Pati prekyba prekursoriais nėra draudžiama dėl jų svarbių teisėtų naudojimo būdų. Veiksminga šių cheminių medžiagų teisėtos apyvartos stebėsena ir kontrolė – geriausias būdas kovoti su jų panaudojimu neteisėtų narkotikų gamybai. Todėl ir tarptautiniu, ir ES lygmeniu buvo nustatyta konkreti reglamentavimo sistema.

Tarptautiniu lygmeniu 1988 m. gruodžio 19 d. priimta 1988 m. JTO konvencija dėl kovos su neteisėta narkotinių priemonių ir psichotropinių medžiagų apyvarta (toliau – 1988 m. JT konvencija), kurios nuostatomis siekiama užkirsti kelią medžiagų, kurios dažnai naudojamos neteisėtai narkotikų gamybai, patekimui į neteisėtą rinką. ES lygmeniu šiuo tikslu priimtas 2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 111/2005[24] ir 2004 m. vasario 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 273/2004[25].

Teisės aktais, reglamentuojančiais prekursorių kontrolę, siekiama rasti pusiausvyrą tarp būtinos kontrolės, užkertančios kelią prekursorių diversijoms, ir teisėtos prekybos jais, nesukuriant perteklinės administracinės naštos verslui.

Tendencijos:

- 2025 m. Lietuvoje narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursorius savo veikloje naudojo virš 700 įmonių, apie 500 Lietuvoje įregistruotų ūkio subjektų naudojo prekursorius savo teisėtoje veikloje kaip pagalbines medžiagas techniniuose procesuose.
- Daugiausia teisėtoje apyvartoje sunaudota 3 kategorijos prekursorių.
- 2024–2025 m. išduoti 3 nauji veiklos vietos registracijos pažymėjimai ūkio subjektams, naudojantiems veikloje 2 kategorijos prekursorius teisės aktuose nurodytais kiekiais.
- 2025 m. sieros rūgšties sunaudotas bendras kiekis per metus padidėjo 3 kartus, lyginant su 2024 m.
- 2025 m. druskos rūgšties bendras sunaudotas kiekis sumažėjo 1,5 karto, acetono bendras sunaudotas kiekis sumažėjo 1,4 karto, lyginant su 2024 m.

[24] *https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:02005R0111-20250814*
[25] *https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:02004R0273-20250814*

Alkoholio produktų, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių apyvarta ir priežiūra

NTAKD, vykdydamas nuostatuose nustatytas funkcijas, prižiūri, kaip laikomasi Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės (AKĮ), Tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių (TKĮ), Pluoštinių kanapių (PKĮ) įstatymų reikalavimų. Nagrinėjant 2023–2025 m. duomenis išryškėjo priešingos alkoholio ir tabako kontrolės pažeidimų tendencijos: alkoholio kontrolės pažeidimų protokolų skaičius kasmet didėjo ir 2025 m. buvo didžiausias (67), o tabako kontrolės pažeidimų protokolų skaičius nuosekliai mažėjo *(žr. 62 pav.)*. Dažniausiai nustatomi pažeidimai buvo alkoholio ir tabako gaminių pardavimas jaunesniems nei nustatyto amžiaus asmenims, prekyba draudžiamu laiku, nuotolinė prekyba tabako gaminiais bei draudžiama alkoholio ir tabako gaminių reklama.

NTAKD duomenimis 2025 m. gruodžio 31 d. galiojo 925 licencijos, leidimai ir pažymėjimai *(žr. 63 pav.)*.

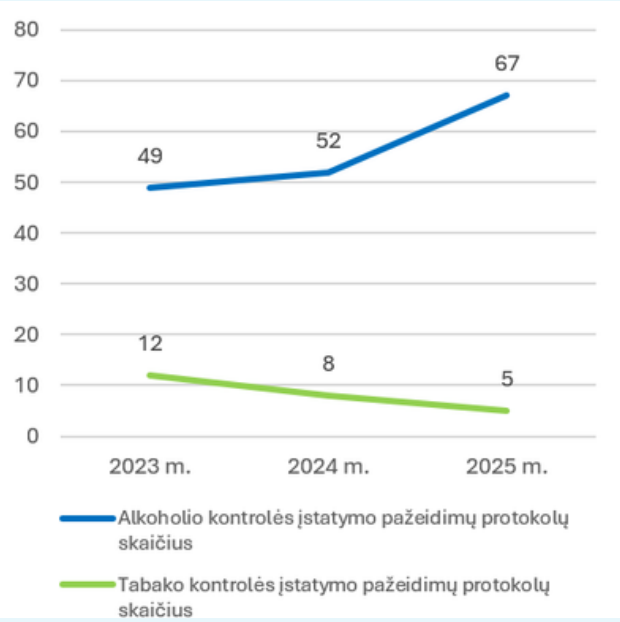

62 pav. Alkoholio ir tabako kontrolės įstatymų pažeidimų protokolų skaičiaus pokytis 2023–2025 m.

Išduodamos 26 rūšių licencijos, leidimai ir pažymėjimai		2025 m. pritaikytos priemonės dėl teisės aktų pažeidimų ir veiklos neatitikties nustatytiems reikalavimams	
Neapdoroto tabako, tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių gamybos ir didmeninės prekybos licencijos	118	Įspėjimai dėl licencijų verstis didmenine prekyba su tabako gaminiais susijusiais gaminiais galiojimo sustabdymo	5
		Panaikinta licencijų verstis didmenine prekyba su tabako gaminiais susijusiais gaminiais	1
Alkoholio produktų gamybos ir didmeninės prekybos licencijos	618	Nuo 2025 m. lapkričio 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos pluoštinių kanapių įstatymui, **NTAKD vykdo naujas funkcijas pluoštinių kanapių produktų gamybos licencijavimo ir stebėsenos srityse.**	
Leidimai pirkti ir (ar) naudoti etilo alkoholį	106		
Narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir jų prekursorių leidimai ir pažymėjimai	79		
Veiklos su pluoštinių kanapių gaminiais ir produktais (>0,2% THC) leidimai	4	Panaikinta leidimų gaminti pluoštinių kanapių gaminius, kurių gamybos metu susidaro tarpiniai produktai, turintys daugiau kaip 0,2 proc. tetrahidrokanabinolio (THC)	1
Iš viso 2025 m. gruodžio 31 d. galiojo 925 licencijos, leidimai ir pažymėjimai.			

63 pav. Licencijų, leidimų ir pažymėjimų išdavimas bei poveikio priemonių taikymas.

NTAKD, remdamasis VĮ Registrų centro Licencijų informacinės sistemos (toliau – LIS) gautais ir susistemintais duomenimis, įvertino 2025 m. Lietuvos savivaldybėse galiojusias mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencijas.

LIS duomenimis, 2025 m. gruodžio 31 d. Lietuvos Respublikos savivaldybėse galiojo 15 551 licencija, leidžianti verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais *(žr. 64 pav.)*. 2025 m. išduotų licencijų skaičius, palyginti su 2024 m., sumažėjo 1 172 licencijomis, arba 7 %.

Lietuvos miestų savivaldybėse galiojo 6 958 licencijos, rajonų savivaldybėse – 7 978 licencijos, kurortų savivaldybėse – 615 licencijų *(žr. 65 pav.)*.

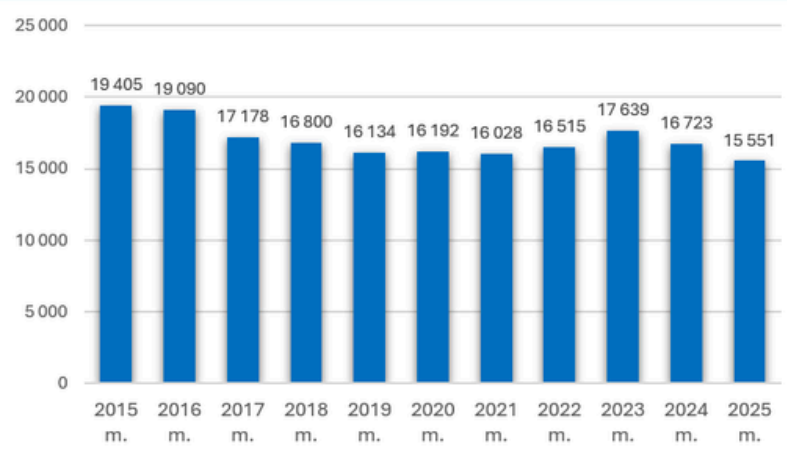

64 pav. Licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais skaičiaus dinamika 2015–2025 m.

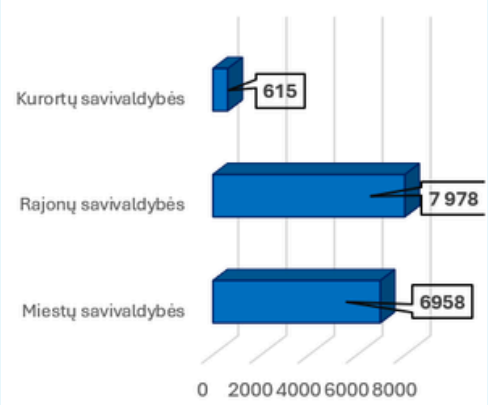

65 pav. Licencijų verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais pasiskirstymas Lietuvos Respublikos savivaldybėse.

NTAKD, surinkęs informaciją apie 2025 m. galiojusias licencijas verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais, įvertino gyventojų skaičių[26], tenkantį vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais. 2025 m. gruodžio 31 d. vidutiniškai Lietuvoje vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais teko 186 gyventojai (2024 m. – 173). 2025 m., lyginant su 2024 m., didesnis gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai, rodo mažesnį alkoholio prekybos vietų tankumą ir gali būti siejamas su mažesniu fiziniu alkoholio prieinamumu gyventojams.

Su 2025 m. alkoholinių gėrimų, tabako gaminių ir su tabako gaminiais susijusių gaminių mažmeninės prekybos vietų išsidėstymo pagal savivaldybių išduotas licencijas apžvalga galima susipažinti NTAKD svetainėje[27].

Tabako gaminių mažmeninės prekybos vietų išsidėstymas Lietuvos savivaldybėse

LIS duomenimis 2025 m. gruodžio 31 d. Lietuvos Respublikos savivaldybėse galiojo 14 454 licencijos verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais *(žr. 66 pav.)*. 2025 m. išduotų galiojančių licencijų skaičius, palyginti su 2024 m., padidėjo 882 licencijomis, arba 6,1 %.

Lietuvos miestų savivaldybėse galiojo 7 562 licencijos, rajonų savivaldybėse – 6 470, o kurortų – 422 *(žr. 67 pav.)*.

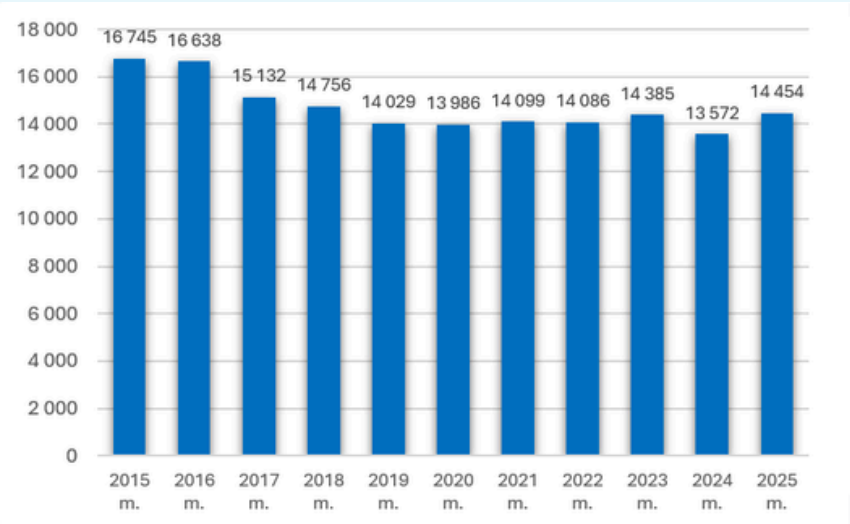

66 pav. Licencijų verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais skaičiaus dinamika 2015–2025 m.

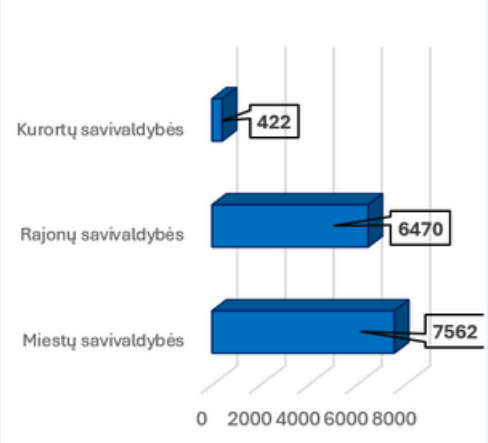

67 pav. Licencijų verstis mažmenine prekyba **tabako gaminiais** pasiskirstymas Lietuvos Respublikos savivaldybėse.

[26] *Gyventojų skaičius savivaldybėse pagal Valstybės duomenų agentūros Oficialios statistikos portalo 2026 m. sausio 1 d. duomenis*
[27] *https://ntakd.lrv.lt/public/canonical/1786002666/1890/Ap%C5%BEvalga_savivaldybi%C5%B3_licencijos_%202025.pdf*

2025 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais teko 200 gyventojų (2024 m. – 213). 2025 m., lyginant su 2024 m., mažesnis gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai, rodo didesnį tabako gaminių prekybos vietų tankumą ir gali būti siejamas su didesniu fiziniu tabako gaminių prieinamumu gyventojams.

Su tabako gaminiais susijusių gaminių mažmeninės prekybos vietų išsidėstymas Lietuvos savivaldybėse

2025 m. gruodžio 31 d. galiojo 4 017 licencijų verstis mažmenine prekyba su tabako gaminiais susijusiais gaminiais (2024 m. – 4 003). Lietuvos miestų savivaldybėse galiojo 1 638 licencijos, rajonų savivaldybėse – 2 245, o kurortų – 134 licencijos *(žr. 68 pav.)*.

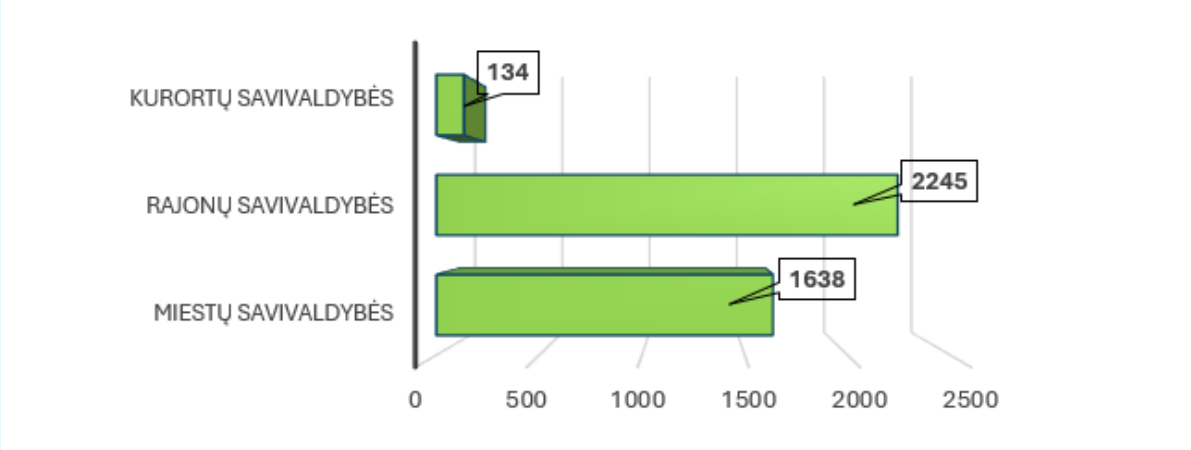

68 pav. Licencijų verstis mažmenine prekyba su **tabako gaminiais susijusiais gaminiais** pasiskirstymas Lietuvos Respublikos savivaldybėse.

Lietuvoje vidutiniškai vienai licencijai verstis mažmenine prekyba su tabako gaminiais susijusiais gaminiais tenka 718 gyventojų (2024 m. – 771). 2025 m., lyginant su 2024 m., mažesnis gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai, rodo didesnį su tabako gaminiais susijusių gaminių prekybos vietų tankumą ir gali būti siejamas su didesniu fiziniu su tabako gaminiais susijusių gaminių prieinamumu gyventojams.

Tendencijos:

- 2023–2025 m. laikotarpiu alkoholio kontrolės pažeidimų protokolų skaičius kasmet didėjo ir 2025 m. buvo didžiausias (67), o tabako kontrolės pažeidimų nuosekliai mažėjo.
- 2025 m. Lietuvos savivaldybėse iš viso galiojo 15 551 mažmeninės prekybos alkoholiniais gėrimais licencija. Palyginti su 2024 m., licencijų skaičius sumažėjo 1 172, arba 7 %.
- 2025 m. Lietuvoje išduotos 14 454 licencijos verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais. Palyginti su 2024 m., licencijų skaičius padidėjo 882, arba 6,1 %.

Su 2025 m. alkoholinių gėrimų, tabako gaminių ir su tabako gaminiais susijusių gaminių mažmeninės prekybos vietų išsidėstymo pagal savivaldybių išduotas licencijas apžvalga plačiau galima susipažinti NTAKD svetainėje[28].

[28] *https://ntakd.lrv.lt/public/canonical/1786002666/1890/Ap%C5%BEvalga_savivaldybi%C5%B3_licencijos_%202025.pdf*

PADĖKA

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas dėkoja institucijoms ir jų darbuotojams, teikusiems duomenis ir taip prisidėjusiems rengiant šį leidinį:

Aplinkos apsaugos agentūrai

Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos

Higienos institutui

Informatikos ir ryšių departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

Lietuvos kalėjimų tarnybai

Lietuvos kriminalinės policijos biurui

Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijai

Lietuvos Respublikos valstybinei darbo inspekcijai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

Lietuvos teismo ekspertizės centrui

Muitinės departamentui prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

Nacionaliniam visuomenės sveikatos centrui prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos

Nevyriausybinėms organizacijoms ir socialiniams partneriams

Policijos departamentui prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

Respublikiniam priklausomybės ligų centrui

Užimtumo tarnybai prie gos ir darbo ministerijos

Valstybės duomenų agentūrai

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai

Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

Valstybinei sienos apsaugos tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos

Valstybinei teismo medicinos tarnybai prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos

Valstybinei vaistų kontrolės tarnybai prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos

Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai